

การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับ
พฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม

นางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF TEACHERS' TEXTBOOK USE BEHAVIORS AND THE EFFECTS ON
STUDENT BEHAVIORS: MIXED-METHOD RESEARCH

Miss Anurak Wongkaew

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research
Department of Educational Research and Psychology
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2009
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผล
ที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม

โดย

นางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวานิช

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวานิช)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. วันทยา วงศ์ศิลป์ภิรมย์)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนุรักษ์ วงศ์แก้ว : การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม. (AN ANALYSIS OF TEACHERS' TEXTBOOK USE BEHAVIORS AND THE EFFECTS ON STUDENT BEHAVIORS: MIXED-METHOD RESEARCH) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช, 166 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน (3) เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้เรียนโดยใช้การวิจัยแบบผสมรูปแบบลำดับเวลา เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์และสังเกตครูเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนจำนวน 10 คนตามสังกัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นที่สอน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามในการสำรวจกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูในกรุงเทพมหานคร จำนวน 579 ชุด

ผลการวิจัยสรุปว่า 1) พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูไม่ได้ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักเพียงอย่างเดียวแต่พบว่าครูมีการใช้สื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะสื่อประเภทใบงาน ใบความรู้ และแบบฝึกหัด วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนพบว่าครูใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู ใช้หนังสือเรียนในการออกข้อสอบ จัดทำแผนการสอน และครูใช้เพื่อพัฒนานักเรียน โดยมอบหมายงานให้กับนักเรียน 2) พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิลำเนาต่างกันพบว่า ตัวแปร ระดับการศึกษา สังกัด ประสบการณ์ที่สอนและระดับชั้นที่สอนมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะใช้หนังสือเรียนน้อยกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะใช้หนังสือเรียนน้อยกว่าครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากจะใช้หนังสือเรียนน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย และครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา จะใช้หนังสือเรียนน้อยกว่าครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลของการใช้หนังสือเรียนพบว่าครูรับรู้ว่ามีผลของการใช้หนังสือเรียนของครูส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการทำแบบฝึกหัด การจดบันทึก และการฟังในห้องเรียน และส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการใช้หนังสือเพื่อทำแบบฝึกหัดและหาคำตอบประเด็นที่ไม่เข้าใจทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....ลายมือชื่อ.....อนุรักษ์ วงศ์แก้ว.....
สาขาวิชา วิจัยการศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2552.....

5183852527 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS : TEXTBOOK USE BEHAVIOR / STUDENT BEHAVIOR / SEQUENTIAL MIXED-METHOD DESIGN

ANURAK WONGKAEW: AN ANALYSIS OF TEACHERS' TEXTBOOK USE BEHAVIORS AND THE EFFECTS ON STUDENT BEHAVIORS: MIXED-METHOD RESEARCH. THESIS ADVISOR: PROF. SUWIMON WONGWANICH, Ph.D.,166 pp.

The purposes of this research were: (1) to analyse teachers' behavior in using a textbook for teaching process. (2) to compare the behavior in using a textbook of teachers with different backgrounds. (3) to study the effect of using a textbook on students' behavior. The method used in the research was a sequential mixed method. The qualitative data was collected by interviewing and observing 10 teachers belonged to different departments and teaching level in order to provide information for the questionnaires that were used for the samples of 579 teachers from different schools in Bangkok.

The results showed that firstly, textbooks were not only used, but also other media, especially worksheets, handouts and exercise assignment. The objectives of using a textbook were to prepare their teaching process, to design students' exams, manage their lesson plans and to improve students' learning capability by giving students assignments. Secondly, about behavior in using a textbook, teachers with different backgrounds: their education, the department belonged to, their experience and teaching level are different, these four variables were statistical significantly 0.05. The teachers with above bachelor's degree used a textbook less than teachers with bachelor's degree. Upper secondary teachers used a textbook less than lower secondary teachers. The teachers with more experiences used a textbook less than the teachers with less experience. Teachers belonged to Office of The Higher Education Commission used a textbook less than teachers belonged to Office of The Basic Education Commission. Finally, teachers' awareness about the effect of using textbooks that made students do exercises, take notes and listen to the lesson. Also, the students used a textbook for doing their exercises and find any answers that they did not understand both inside and outside the classroom.

Department : Educational Research and Psychology	Student's Signature <i>Anurak Wongk</i>
Field of Study : Educational Research	Advisor's Signature <i>Suwimon Wongwanich</i>
Academic Year : 2009	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและเมตตาอย่างยิ่งของท่าน ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวาณิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ รวมทั้งเสียสละแรงกายแรงใจ และเวลาในการให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางการพัฒนาทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์.ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และดร.วันทยา วงศ์ศิลป์ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัยที่ให้ความกรุณาสละเวลา และให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ช่วยให้ความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสียสละเวลาและให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อทำให้เครื่องมือมีคุณภาพสำหรับการวิจัย และขอขอบคุณครูและนักเรียนทั้ง 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการสละเวลาตอบแบบสอบถามด้วยความตั้งใจอย่างยิ่ง และขอขอบคุณโรงเรียนราชินีโรงเรียนต้นสังกัดของผู้วิจัยที่สนับสนุนเวลาเรียนและการทำวิจัย

ขอขอบคุณทุก ๆ คนในภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาและคุณนิพนธ์ กิจเกตุก้องที่คอยชี้แนะแนวทางในการจัดพิมพ์

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่เย็น วรงค์แก้ว ผู้คอยให้กำลังใจกับผู้วิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยมีความพยายาม อดทนต่ออุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ และคุณความดีใด ๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยของอุทิศแด่คุณพ่อศรีจันทร์ วรงค์แก้ว ผู้เป็นที่รักของลูก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 บทบาทของสื่อการสอน และสื่อการสอนประเภทหนังสือเรียน.....	9
ตอนที่ 2 หนังสือเรียนกับการเรียนรู้ และหนังสือเรียนกับครู.....	15
ตอนที่ 3 สภาพการใช้หนังสือเรียน การใช้หนังสือเรียนของครู และปัจจัยที่มี ผลต่อการใช้หนังสือเรียนของครู.....	19
ตอนที่ 4 พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน.....	21
ตอนที่ 5 การออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ (the exploratory design – instrument development model).....	26
ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	27
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	33
ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร.....	34
ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์/สังเกตครูและนักเรียน.....	35
ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสังเกต/สัมภาษณ์.....	37
ขั้นที่ 4 การพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือ.....	40

บทที่	หน้า
ชั้นที่ 5 การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม.....	42
ชั้นที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลรวม.....	46
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
ตอนที่ 1 วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียน การสอน.....	49
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลัง แตกต่างกัน.....	96
ตอนที่ 3 ผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน.....	108
5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	119
อภิปรายผลการวิจัย.....	120
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	124
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	125
รายการอ้างอิง.....	126
ภาคผนวก.....	131
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	132
ภาคผนวก ข จดหมายเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	134
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	141
ภาคผนวก ง จดหมายขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม.....	151
ภาคผนวก จ คำสัมภาษณ์จากการศึกษาเชิงคุณภาพ.....	154
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	166

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	35
3.2	36
3.3	38
3.4	39
3.5	39
3.6	40
3.7	43
3.8	45
3.9	46
4.1	50
4.2	52
4.3	52
4.4	53
4.5	57
4.6	59
4.7	62
4.8	64

ตารางที่	หน้า
4.9 การสังเคราะห์เอกสาร และการลงภาคสนามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้เพื่อ พัฒนานักเรียน.....	66
4.10 การสังเคราะห์เอกสารพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้.....	68
4.11 การสังเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ของครูที่ได้จาก การศึกษาในเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ และสังเกตครูกรณีศึกษาจำนวน 10 คน.....	69
4.12 การสังเคราะห์ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูซึ่งได้จากการศึกษาในเชิง คุณภาพ จากการสัมภาษณ์นักเรียนกรณีศึกษา จำนวน 10 คน.....	73
4.13 การสังเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้.....	77
4.14 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	81
4.15 การเลือกหนังสือเรียนของครูที่ใช้ในการเรียนการสอน.....	82
4.16 ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน.....	82
4.17 หนังสือประเภทอื่นๆ ที่ครูนำมาใช้.....	83
4.18 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้.....	84
4.19 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อจัดการเรียนการสอน ของครู.....	85
4.20 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนานักเรียน.....	87
4.21 ลักษณะการใช้หนังสือเรียนรายด้าน.....	89
4.22 ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูแยกตามลักษณะการใช้รายข้อ.....	90
4.23 ปัจจัยส่งเสริมต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู.....	93
4.24 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลังเพศ.....	96
4.25 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลังระดับ การศึกษา.....	96
4.26 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท.....	97
4.27 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลังอายุของ ผู้สอน.....	99
4.28 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรประสบการณ์ใน การทำงาน.....	100

ตารางที่	หน้า
4.29 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีประสบการณ์ในการสอน แตกต่างกัน.....	100
4.30 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามตัวแปร ระดับชั้นที่สอน.....	102
4.31 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	103
4.32 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรกลุ่มสาระวิชาที่ครู สอน.....	105
4.33 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามตัวแปรสังกัด	105
4.34 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในสังกัดการศึกษาชั้น พื้นฐาน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.....	106
4.35 การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู ต่อพฤติกรรมในการเรียนของ นักเรียนจากการสัมภาษณ์ครูจำนวน 10 คน.....	108
4.36 ระดับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้ หนังสือเรียนของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้.....	112
4.37 ระดับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้ หนังสือเรียนของนักเรียนตามลักษณะของการใช้.....	113

สารบัญญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1	การออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ ที่มา Creswell (2007)...	26
2.2	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	32
3.1	กระบวนการการวิจัย.....	34

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือเรียนเป็นสื่อรูปแบบหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้า และกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อครู และนักเรียน เสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจระหว่างเรียน เป็นสื่อกลางระหว่างครูและนักเรียนให้สามารถสื่อสารกันได้อย่าง ถูกต้อง นักเรียนสามารถใช้ในการศึกษด้วยตนเองและเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ สำหรับครูนั้น หนังสือเรียนเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เป็นสื่อการสอน เป็นหลักสูตร และเป็นแหล่ง สำคัญในการใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลนักเรียน ดังที่ UNESCO (1974) และ Tairab (2006) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือเรียนไว้ว่าหนังสือเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อครู และนักเรียน โดยจะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมายของการศึกษา ช่วยให้ครูได้ เข้าใจถึงขอบเขตของเนื้อหาวิชา ช่วยจัดระเบียบเนื้อหาวิชาและแนะแนวการสอนให้แก่ครู นอกจากนี้ยังมีบุคคลกล่าวโดยทั่วไปว่า ขอให้หนังสือเพียงเล่มเดียวครูก็สามารถสอนได้ ที่เป็น เช่นนี้ เพราะหนังสือเรียนนั้น ใช้อำนวยความสะดวกได้ดี และพบว่า มีครูจำนวนไม่น้อยที่ไม่เคยใช้ หรือ เคยเห็นหลักสูตรหรือประมวลศึกษามาก่อน มีเพียงหนังสือเล่มหนึ่งก็สามารถสอนนักเรียนผ่านมา หลายรุ่นหลายสมัย นักเรียนที่ถูกสอนแบบดังกล่าวก็ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นจำนวนมาก เหมือนกัน ดังนั้นหนังสือเรียนจึงเปรียบดังอาวุธประจำตัวครู หนังสือเรียนเป็นเสมือนหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ โครงการสอน อุปกรณ์การสอนและคู่มือครู และสมเด็จพระยาตำราจ- ราชานุภาพทรงตรัสว่า “หนังสือเรียนเป็นของสำคัญแก่อุบายจัดการศึกษาของบ้านเมือง”

Tairab (2006) ได้กล่าวว่าหนังสือเรียนให้ประโยชน์ทั้งนักเรียนและครู สำหรับนักเรียนนั้น หนังสือเรียนเป็นเสมือนเครื่องมือในการเรียน และเป็นครู สำหรับครูเอง หนังสือเรียนถูกใช้เป็น แนวทางในการสอนสำหรับครู ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนหนังสือเรียนมีอิทธิพลอย่าง มากในการถ่ายทอดเนื้อหาทั้งหมดผ่านไปยังนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เนื้อหาสาระตามหลัก สากล มีบทบาทสำคัญในการนำจุดมุ่งหมายและการวางแผนลงไปสู่กิจกรรมในชั้นเรียน และสร้าง กระบวนการเรียนให้นักเรียน ครูจะนำหนังสือเรียนมาสร้างและจัดทำระบบภาระงานให้นักเรียนได้ เกิดการเรียนรู้ หนังสือเรียนมีความสำคัญต่อการออกแบบ และการเลือกบทเรียนให้ส่งไปสู่ ลักษณะของการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาและผู้พัฒนาหลักสูตรใน การเรียนการสอนควรจะบูรณาการเป็นองค์รวม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ครูให้ความไว้วางใจในหนังสือเรียนเป็นอย่างมาก โดยพบว่าครูใช้หนังสือเรียนเป็นเนื้อหาของหลักสูตร และหนังสือเรียนจัดได้ว่าเป็นหลักสูตรสำเร็จรูป มีครูเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่จะใช้สื่ออื่น ๆ ประกอบในการเรียนการสอน ส่วนมากแล้วครูจะใช้หนังสือเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน (Cohen, 2003 cited in Gary & Lasser, 2005) จากความสำคัญของหนังสือเรียน ผู้วิจัยพบว่า การที่ครูใช้หนังสือเรียนเป็นหลักนั้นเพราะหนังสือเรียนเป็นสื่อพื้นฐานที่ทุกชั้นเรียนพึงมี เป็นสื่อการสอนที่ใกล้ตัว ราคาถูก และสามารถถ่ายทอดความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นหากหนังสือเรียนมีความสำคัญและสะดวกต่อการหยิบใช้ทั้งครูและนักเรียน หนังสือเรียนควรมีคุณภาพพอสมควร และควรจะต้องเอื้อประโยชน์ให้ผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็นครูหรือนักเรียน

ความสำคัญที่กล่าวข้างต้น ถูกแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่มีความสำคัญกับครูในการเป็นแม่แบบในการถ่ายโยงหลักสูตรจากส่วนกลางลงสู่นักเรียน โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู ดังนั้นหนังสือเรียนจึงเป็นเสมือนหลักสูตร โครงการสอน แผนการสอน และเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกใช้ในระหว่างการเรียนการสอน เพื่อสื่อสารและสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างครูและนักเรียน ในส่วนที่สองนั้น มีความสำคัญกับนักเรียน เพราะหนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิในการทำความเข้าใจบทเรียนก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ระหว่างการจัดการเรียนการสอน และเป็นแหล่งใช้สำหรับอ่านหรือการทดสอบความรู้ของนักเรียน นอกจากนี้หนังสือเรียนยังถูกใช้เป็นแหล่งในการทำรายงาน ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิด ที่ต่อยอดความรู้จากในชั้นเรียน ดังนั้นคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่า เพราะเหตุใดผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์หนังสือเรียนจะต้องให้ความสนใจในการสร้างหนังสือเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับครูและนักเรียน สุชาติพิศ ทาฟู (2544) ได้กล่าวว่าหนังสือเรียนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุก ๆ สถานศึกษา สำหรับทุก ๆ คนที่เป็นนักเรียน สถานศึกษาจึงต้องมีหนังสือไว้สำหรับให้นักเรียนใช้เรียน ฉะนั้นทางโรงเรียนและครูจะต้องให้ความสำคัญกับหนังสือเรียนทุกเล่ม ถ้าเลือกไม่เหมาะกับเด็กแล้วจะทำให้มีปัญหาทางการเรียน และที่สำคัญผู้ที่เป็นครู ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างหนังสือเรียนและนักเรียน มีหน้าที่สำคัญในการเลือกดูหนังสือ ศึกษาหนังสือเรียนให้ละเอียดถี่ถ้วนทุกขั้นตอน เพื่อตัวครูและประโยชน์ที่จะเกิดกับนักเรียน

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน หนังสือเรียนอย่างเดียวไม่สามารถที่จะช่วยยืนยันได้อย่างแน่นอนว่า จะทำให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น เพราะการเรียนรู้นั้นจะต้องขึ้นกับลักษณะส่วนบุคคลของครู (personal) และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (social relationships) ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวมีผลอย่างมากต่อกระบวนการสอน และการเรียนรู้ ดังนั้นครู

ควรจะต้องรู้จักเลือกใช้นหนังสือเรียนที่มีคุณภาพ และใช้นหนังสือเรียนให้ถูกต้อง สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน (Ahtineva, 2005) จากมุมมองนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ครูถือเป็นกลไกสำคัญในการใช้นหนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เกิดความรู้ และกระบวนการในการเรียนรู้ ในมุมมองดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าถึงแม้หนังสือเรียนจะมีคุณภาพ หรือเข้าใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากเพียงใดหากครูใช้นหนังสือเรียนไม่เป็น ไม่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในด้านของวัย หรือธรรมชาติของวิชา หนังสือเรียนนั้นก็ไร้ประโยชน์ที่จะเป็นสื่อที่มีคุณภาพได้ เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือเรียนกับระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หนังสือเรียนนั้นถือได้ว่าเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลังการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปที่สำคัญคือ การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน จากความต้องการให้ปฏิรูปดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อทั้งครูและนักเรียน โดยเฉพาะในส่วนของจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบของหลักสูตรการเรียนการสอน มุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ โดยยึดหลักนักเรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริม ต้องยึดนักเรียนเป็นหลัก เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความใฝ่รู้ สามารถคิด วิเคราะห์ วิจัย ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และมีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ ฉะนั้นครู และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนนักเรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ตนเองได้รับไปใช้สร้างความรู้ของตน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

สิ่งหนึ่งที่ปรากฏหลังการปฏิรูปการศึกษาคือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการหาความรู้ เกิดกระบวนการคิด และสามารถจะเรียนรู้ได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม ให้เป็นผู้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น หรือเป็นการสอนที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับนักการศึกษาที่สำคัญคือ

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้คิดการเรียนรู้ที่จะทำให้ให้นักเรียนได้ลุ่มลึกมากกว่าการเรียนการสอนแบบทั่วไป คือ การเรียนรู้โดยการกระทำ (learning by doing) ซึ่ง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนทั้งบทบาทของนักเรียนและครูโดยนักเรียนมีบทบาทในการรับเพียงอย่างเดียวมาเป็น ผู้เรียนรู้ และเปลี่ยนบทบาทผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้การเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นผู้ จัดสร้าง จัดหา แนะนำสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้สอดคล้องตามความสนใจของผู้เรียน (ทิตินา แชมมณี, 2542) ที่สำคัญลักษณะการจัดการเรียนการสอนของครูต้องเปลี่ยนจากการ เน้นหาในการจัดการเรียนการสอน มาเน้นกระบวนการในการเรียนรู้ของนักเรียน จากแนวทางการ จัดการเรียนการสอนดังกล่าวจะพบว่า หนังสือเรียนนั้นเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่นักเรียนจะใช้เป็น แหล่งในการหาความรู้ และรวบรวมข้อมูล เพื่อตอบคำถามหรือปัญหา ที่ครูต้องการให้นักเรียนได้ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง และนักเรียนจะพึ่งพาหนังสือเรียนเป็นสิ่งที่แนะนำแนวทางในการสืบค้นข้อมูล จากแหล่งอื่น ๆ ต่อไป

ด้วยความสำคัญของหนังสือเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการศึกษา ประกอบกับการปฏิรูป การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องก็ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ของหนังสือเรียนกับการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจจะ ศึกษาว่าลักษณะหรือพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู ตอบสนองต่อการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากน้อยเพียงใด ในมุมมองของครูหนังสือเรียนมีบทบาทและความสำคัญ อย่างไรในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกันในเรื่องของ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน ระดับชั้นที่สอน สารวิชาที่สอน และสังกัดของครู จะทำให้ ครูมีการใช้หนังสือเรียนที่แตกต่างกันหรือไม่ ครูใช้หนังสือเรียนในส่วนใดในการจัดการเรียน การสอน และใช้อย่างไร ครูและนักเรียนมีการใช้หนังสือเรียนร่วมกันหรือไม่ ครูมีการใช้ตำราหรือ หนังสือเรียนอื่น ๆ เสริมหรือไม่นอกเหนือจากหนังสือเรียนหลักที่มีอยู่ ในมุมมองของนักเรียนครูมี การใช้หนังสือเรียนอย่างไรในการจัดการเรียนการสอน และสุดท้ายคือครูคิดอย่างไรกับการใช้ หนังสือเรียนของตนกับพฤติกรรมกรเรียนและพฤติกรรมกรใช้หนังสือเรียนของนักเรียน การ ศึกษาวิจัยในประเด็นเหล่านี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนในการผลิตหนังสือเรียน โดยเฉพาะในส่วนที่ความเกี่ยวข้องกับการออกแบบเนื้อหา สื่อประเภทภาพ แผนภาพ ตาราง กราฟ สถิติ แบบฝึกหัด และกิจกรรมในหนังสือเรียน เพราะในส่วนดังกล่าวนี้ผู้ผลิตสามารถนำข้อมูล ไป ผลิตหนังสือเรียนได้ตอบสนองต่อรายวิชา และระดับหรือวัยของนักเรียน ตอบสนองต่อความ ต้องการของผู้นำไปใช้ รวมถึงได้ออกแบบหนังสือเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนตาม กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำถามวิจัย

1. ครูมีการใช้หนังสือเรียนในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
2. ครูที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. การใช้หนังสือเรียนของครูส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียนอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้เรียน

ขอบเขตของการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยของ Moulton (1997) เกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนของครูในเขตเมือง และชนบทพบว่า บริบทมีผลต่อการใช้หนังสือเรียนของครูเป็นอย่างมาก ในชนบทนั้นมีการใช้หนังสือเรียนอย่างเต็มรูปแบบเนื่องจากขาดทัศนูปกรณ์ หรือสื่อการสอนอื่นๆ ในการจัดการเรียนการสอน ในขณะที่ครูสอนในเมืองมีการใช้หนังสือเรียนน้อยลง เนื่องจากมีความพร้อมในเรื่องความหลากหลายของสื่อการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mccutcheon (1982 cited in Moulton, 1997) พบว่าปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมการใช้หนังสือเรียนของครูคือ การขาดแคลนสื่ออื่นๆ ในการเรียนการสอน จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาเฉพาะการใช้หนังสือเรียนของครูในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอันเกิดจากความพร้อมของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะความพร้อม และความหลากหลายของสื่อการสอน โดยศึกษากับครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 3 สังกัด คือครูในสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หนังสือเรียนของครูพบว่า มีปัจจัยหลายด้าน ดังเช่น 1) ปัจจัยภายนอก คือนโยบายการจัดการศึกษา ความต้องการขององค์กร 2) ปัจจัยภายใน คือ การรับรู้ถึงคุณค่าของหนังสือเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ลักษณะส่วนบุคคลของครู ในเรื่องความเชื่อมั่น และความสามารถในการสอนของครู และลักษณะส่วนบุคคลของครูอีกประเภทหนึ่งคือ เพศ จำนวนปีที่สอน ระดับชั้นที่สอน 3) ปัจจัยด้านบริบท คือ พื้นที่ ขนาดของกลุ่มนักเรียน จำนวนวิชาที่ครูต้องรับผิดชอบ จากปัจจัยที่ได้ศึกษาข้างต้นผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของครู ซึ่งผู้วิจัยได้ให้คำนิยามว่าเป็นภูมิลำเนาของครู

ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาของครู ประสบการณ์การสอน ระดับชั้นที่สอน สาระวิชาที่สอน และสังกัดของครู

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน ทำให้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยของวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็น 2 วัตถุประสงค์ คือ 1) วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู 2) วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน และกำหนดขอบเขตการวิจัยลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู คือ 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียน 2) ความยืดหยุ่นในการใช้ 3) ช่วงเวลาในการให้ผู้เรียนอ่านหนังสือเรียน 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ 5) การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน 6) การใช้หนังสืออื่นเสริมหนังสือเรียน และ 7) การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการใช้หนังสือเรียน

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ลักษณะคือ 1) พฤติกรรมการเรียน ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนภายในห้องเรียน และพฤติกรรมการเรียนขณะอยู่ภายนอกห้องเรียน 2) พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การใช้หนังสือ และลักษณะการใช้หนังสือเรียน ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลดังกล่าวจากการรับรู้ของครู

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

หนังสือเรียน หมายถึง สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้สามารถใช้และวางจำหน่ายได้ และเป็นหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเตรียมการสอน ระหว่างที่มีการเรียนการสอน การสรุป และการประเมินผลผู้เรียน

ภูมิหลังของครู หมายถึง คุณสมบัติส่วนบุคคลของครู คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอน สาระวิชาที่สอน และสังกัดของครู

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน หมายถึง พฤติกรรมของครูในการนำหนังสือเรียนมาใช้ ประกอบในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูออกเป็น พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์การใช้ และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้หนังสือเรียน

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน หมายถึง จุดมุ่งหมายที่ครูนำหนังสือเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้แบ่งวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูเป็น 2 ประเด็นคือ วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู และวัตถุประสงค์การใช้หนังสือ

เรียนเพื่อพัฒนานักเรียน โดยวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของคุณ ประกอบไปด้วย 1) ใช้วางแผน และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน 3) การใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม 4) ใช้เพื่อการอธิบาย 5) ใช้เพื่อการอ้างอิง 6) ใช้เพื่อการตั้งคำถาม 7) ใช้ประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน 8) ใช้ในการออกข้อสอบ และวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน ประกอบไปด้วย 1) ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน 2) ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน 3) ใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน 4) ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด 5) ใช้เป็นแหล่งในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน

ลักษณะการใช้หนังสือเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูนำหนังสือเรียนมาใช้ ประกอบไปด้วย 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียน 2) ช่วงเวลาในการให้นักเรียนอ่านหนังสือเรียน 3) ความยืดหยุ่นในการใช้ 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ 5) การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน 6) การใช้หนังสืออื่นเสริมหนังสือเรียน 7) การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน

ผลการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อผู้เรียน หมายถึง ผลจากการที่ครูนำหนังสือเรียนมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน แล้วทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนตามการรับรู้ของคุณ

พฤติกรรมการเรียน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่ครูสามารถสังเกตได้ในขณะที่อยู่ภายในชั้นเรียน และภายนอกชั้นเรียนถึงความใส่ใจ หรือไม่ใส่ใจต่อการเรียน ซึ่งพฤติกรรมการเรียนภายในห้องเรียน ประกอบด้วย 1) การตั้งใจฟัง 2) การถามและตอบ 3) การร่วมอภิปราย 4) การจดบันทึกเนื้อหาและสรุปเนื้อหา 5) การทำแบบฝึกหัด และพฤติกรรมการเรียนขณะอยู่นอกชั้นเรียน ได้แก่ 1) การสนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ 2) การอธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจฟัง 3) ทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจ 4) ฝึกทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด 5) การอ่านหนังสือเรียนในเวลาว่าง

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่ครูสามารถสังเกตได้ว่าผู้เรียนมีการใช้หนังสือเรียนอย่างไรประกอบด้วย 2 ตัวแปรย่อยคือ วัตถุประสงค์ในการนำหนังสือเรียนมาใช้ และลักษณะการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย 1) ใช้ทำการบ้าน 2) ใช้อ่าน 3) ใช้ทำแบบฝึกหัด 4) ใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ปริมาณในการใช้ 2) ช่วงเวลาในการใช้ 3) การใช้หนังสือหรือสื่ออื่นๆ ประกอบหนังสือเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ในเชิงนโยบาย

ข้อมูลดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา และผู้ดูแลเกี่ยวกับการจัดสื่อการเรียนรู้อ สามารถจัดสื่อประเภทหนังสือเรียนซึ่งเป็นสื่อพื้นฐานให้กับผู้ใช้คือครูได้อย่างเหมาะสมตามกลุ่มสาระวิชา และระดับชั้นที่ครูสอน

ประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือเรียน

ผู้ผลิตหนังสือเรียนสามารถใช้ข้อมูลในส่วนนี้เพื่อผลิตหนังสือเรียน ได้ตรงตามความต้องการในการใช้ของครู และตรงตามหลักสูตรการศึกษาได้

ประโยชน์ในทางวิชาการ

งานวิจัยนี้สามารถให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนของครู ซึ่งผู้วิจัยที่มีความประสงค์จะดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว สามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อต่อยอดจากงานวิจัยนี้

คุรุศาสตร์วิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากวัตถุประสงค์และการศึกษาในเรื่องดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้ **ตอนที่ 1** บทบาทของสื่อการสอน และสื่อการสอนประเภทหนังสือเรียน **ตอนที่ 2** หนังสือเรียนกับการเรียนรู้ และหนังสือเรียนกับครู **ตอนที่ 3** การใช้หนังสือเรียน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หนังสือเรียน **ตอนที่ 4** พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน **ตอนที่ 5** การวิจัยแบบผสม **ตอนที่ 6** กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 บทบาทของสื่อการสอน และสื่อการสอนประเภทหนังสือเรียน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 รวมถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้อะไรก็ได้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท เน้นสื่อที่ผู้เรียนและครูใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะหนังสือเรียนควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ต้องมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้อันสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้อันเป็นการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และมีการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ตามธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

สื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เรียนรู้เนื้อหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย สื่อการสอนจะสร้างความคิดรวบยอด และสรุปความรู้ในเรื่องนั้นทำให้เข้าใจได้มากขึ้น รวมถึงสื่อการสอนจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจทำให้นักเรียน สร้างความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียน สื่อการสอนทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อ และสื่อการสอนยังสามารถช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเพราะสื่อการสอนสามารถจัดให้มีการใช้ในการศึกษารายบุคคลได้ สำหรับครูแล้ว พบว่าสื่อการสอนทำให้งานการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ และทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง แบ่งเบาภาระของครูในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะเนื้อหาดังกล่าวจะปรากฏในสื่อ และสื่อการสอนยังช่วยกระตุ้นให้ครูตื่นตัวในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน

(กิดานันท์ มลิทอง, 2540; อภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) ดังนั้น ครูจึงมีหน้าที่ในการเลือกและใช้สื่อการสอนให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนให้มากที่สุด

1.1 การเลือกและการใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนจะใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น กิดานันท์ มลิทอง (2540) ได้กล่าวว่า ครูต้องใช้อย่างเหมาะสม ถูกวิธี ศึกษาลักษณะของสื่อการสอน และลองใช้สื่อการสอนก่อนที่จะนำไปใช้จริง ศึกษาข้อดี ข้อจำกัดของสื่อการสอนนั้น ๆ ตลอดจนให้ความสำคัญกับกระบวนการในการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นการเลือกและการใช้สื่อการสอนมีความสำคัญอย่างมาก ครูจะต้องให้ความสำคัญก่อนที่จะนำสื่อการสอนไปใช้ประโยชน์

จุดประสงค์หลักที่ครูเลือกใช้สื่อการสอนนั้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2540; อภรณ์ ใจเที่ยง, 2550) 1) เลือกใช้สื่อการสอนที่มีความสัมพันธ์กับบทเรียน และจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน 2) รู้จุดมุ่งหมายในการนำสื่อมาใช้ประกอบหรือร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน 3) เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์นักเรียน 4) เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน 5) ครูควรฝึกใช้สื่อก่อนสอนเสมอ เพื่อความคล่องตัวในการสอน และควรแสดงสื่อการสอนให้เห็นได้ชัดเจนทั่วทั้งห้อง จากจุดประสงค์การใช้สื่อของครูจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่นำสื่อการสอนไปใช้ต้องมีทักษะพอสมควรซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอภรณ์ ใจเที่ยง (2550) ที่กล่าวว่า ทักษะการใช้สื่อการสอนนั้นเป็นทักษะที่สำคัญที่จะช่วยเสริมให้การสอนสัมฤทธิ์ผล ต้องผ่านกระบวนการในการสื่อสารและต้องใช้อย่างถูกวิธี

1.2 ความหมายของหนังสือเรียน

จากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของคำว่าหนังสือเรียน และคำว่าตำรานั้นผู้วิจัยเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกัน แต่จะมีความลึกในระดับของเนื้อหาที่แตกต่างกัน โดยคำว่าตำรานั้นจะมีความลึกซึ้ง ละเอียด และมีความเฉพาะในศาสตร์วิชา และคำดังกล่าวนี้มักจะกล่าวถึงเอกสารสิ่งพิมพ์เป็นรูปเล่มที่อยู่ในระดับสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษา แต่คำว่าหนังสือเรียนนั้นมักถูกใช้ในการเรียนการสอนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา แต่ไม่ว่าจะเป็นตำราเรียน หรือหนังสือเรียนนั้นถูกจัดได้ว่าเป็นประเภทของหนังสือ นอน-ฟิกชัน คือเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ความ

เข้าใจในศาสตร์หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้อ่านเป็นหลัก และเมื่อศึกษาความหมายโดยตรงของหนังสือเรียน พบว่าหนังสือเรียนนั้นเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ที่วาดด้วยหลักวิชาการต่าง ๆ (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ที่เขียนขึ้นจากสิ่งพิมพ์ปฐมภูมิ หรือสื่ออื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้จักศาสตร์สาขานั้น โดยจะต้องเป็นเนื้อหาที่มีพื้นฐานมาจากความเป็นจริง หรือเป็นเนื้อหาที่เกิดจากการค้นคว้าวิจัยและวิเคราะห์ของผู้เขียน และมีการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มอย่างสวยงาม (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2546; อารยะ ศรีกัลยาณบุตร, 2550) เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อช่วยการสอน หรือใช้เป็นคู่มือการเรียน ตามหลักสูตรของโรงเรียน มีความเฉพาะในรายวิชา และมีความเฉพาะในระดับชั้นที่เรียนหรือที่สอน (Peacock, 2007) แต่อย่างไรก็ตามจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษคำทั้งสองมีการใช้คำเดียวกันคือคำว่า “textbook” (อารยะ ศรีกัลยาณบุตร, 2550)

จากความหมายของตำราเรียน หรือหนังสือเรียนดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าหนังสือเรียนหมายถึง งานแต่งหรืองานเรียบเรียงเอกสารที่ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะที่เขียนขึ้นโดยมีการรวบรวมข้อมูลที่ได้กลั่นกรองแล้วจากสิ่งพิมพ์ปฐมภูมิและอื่น ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน และสื่อสารความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างครูและนักเรียน โดยมีการเรียบเรียงอย่างมีระบบและต้องมีเนื้อหาสาระอย่างละเอียดครอบคลุมวิชาหรือส่วนของวิชาที่ครูเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยเนื้อหาสาระที่ปรากฏในหนังสือเรียนมักจะสอดคล้องกับหลักสูตรหรือโครงสร้างของหลักสูตร ดังนั้นจากการค้นคว้าความหมายของหนังสือเรียนนั้นผู้วิจัยได้ให้ความหมายรวมของหนังสือเรียนไว้ดังนี้ หนังสือเรียนเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้สามารถใช้และวางจำหน่ายได้ และเป็นหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเตรียมการสอนระหว่างที่มีการเรียนการสอน การสรุป และการประเมินผลนักเรียน ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่าหนังสือเรียน

1.3 สื่อการสอนประเภทหนังสือเรียน

สื่อการสอนประเภทหนังสือเรียนนั้น เป็นสื่อการสอนที่มีความเป็นนามธรรม ไม่ได้สร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้อ่าน ดังที่ Dale (1974 อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2540) ได้แบ่งสื่อการสอนที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งได้พัฒนาจากความคิดของบรุนเนอร์ (Bruner) แล้วนำมาสร้างเป็น “กรวยประสบการณ์” (cone of experiences) พบว่าหนังสือเรียนเป็นสื่อวจนสัญลักษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด โดยได้ระบุว่าหนังสือเรียนนั้นเป็นสื่อประเภทวัสดุ (software) เป็นสื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่น ๆ และEly (1980 อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2540) กล่าวว่าหนังสือ

เรียนนั้นเป็นสื่อวัสดุ (materials) เป็นประเภทที่บรรจุเนื้อหาบทเรียน เป็นทรัพยากรในโรงเรียนและได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหนังสือเรียนนั้นเป็นสื่อประเภทหนึ่ง ซึ่งจัดเป็นสื่อประเภทวัสดุสิ่งพิมพ์ สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง เป็นสื่อที่มีความเป็นนามธรรมสูง ขาดการสร้างประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ แต่เป็นสื่อพื้นฐานที่ทุกชั้นเรียนใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน มีคุณค่าทั้งครูและนักเรียน และที่สำคัญหนังสือเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากหนังสือเรียนถูกใช้ในทุกระดับชั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดทำเนื้อหาสาระและรายละเอียดของเนื้อหาสาระ การทำเอกสารประกอบการสอน ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือทดลองในบางสาระวิชา ใช้ในการประเมินผลการศึกษา ใช้ค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อขยายความรู้ ใช้เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียนส่งผ่านไปยังนักเรียน ดังมีผู้กล่าวว่าตำราหรือหนังสือเรียนมีคุณสมบัติไม่ขึ้นกับเวลา ผู้อ่านสามารถนำมาอ่านได้ทุกโอกาสที่ต้องการเก็บรักษาง่ายและใช้ได้อย่างสะดวก นอกเหนือจากคำว่า “หนังสือเรียน” แล้ว ก็ยังมีคำว่า สมุดตำราเรียน หรือสมุดแบบเรียน และในสมัยก่อนมีการสลับใช้คำว่าหนังสือเรียนและตำราเรียน

ระบบการศึกษาในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้ใช้หลักสูตรดังกล่าวคือโรงเรียน และครู ต้องมีหน้าที่เป็นผู้กำหนดรายละเอียดในเรื่องของรายวิชา จำนวนชั่วโมงในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผล เพื่อทำให้นักเรียนได้มีทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และที่สำคัญคือมีเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด ด้วยเหตุนี้โรงเรียน และครูจะต้องเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระ รวมถึงการเลือกหนังสือเรียนเพื่อตอบสนองต่อการเรียนการสอน แต่พบว่าหนังสือเรียนที่ครูเลือกในบางโรงเรียนนั้น ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ จึงทำให้มีการจัดทำสื่อของตนเองเพิ่มเติม เช่น ใบงาน ใบความรู้ หรือเอกสารประกอบการสอนอื่น ๆ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มากกว่าการยึดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว จึงทำให้รูปแบบหรือลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูเปลี่ยนไป (วัฒนาพร ระงับทุกข์ , 2542)

หนังสือเรียนนั้นมีความสำคัญมากเพียงใดกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังจะเห็นได้จากทฤษฎีการเรียนรู้ หนังสือเรียนเป็นสิ่งเร้ารูปแบบหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ และสอดคล้องอย่างยิ่งกับคำกล่าวของ Heyneman และคณะ (1987) ที่ได้กล่าวว่าปัจจัยป้อน (input) ที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นเป็นอันดับแรกคือ ความ

พอเพียงของหนังสือเรียนและการใช้หนังสือเรียน (availability and use textbook) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม หนังสือเรียนเพียงอย่างเดียวก็ไม่อาจจะรับประกันได้ว่านักเรียนจะสามารถเรียนรู้ทุกสิ่งในหนังสือเรียนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ หากขาดคนกลางอย่างครูช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ และชี้้นำการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ดังนั้น หากมีหนังสือเรียนที่ดีที่สุดเพียงใด หากครูไม่ได้ใช้หนังสือเรียน หรือใช้หนังสือเรียนไม่ถูกวิธีก็ไม่สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเต็มที่

1.4 วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียน

จากการศึกษาข้อมูลของผู้ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน (มาโทเรลลา และปีเตอร์ เอช, 2534 ; วัฒนาพร ระวังบุทข์, 2542; Dale, 1974; Lubben & Campbell, 2003; Tairab, 2006) 2) ใช้เสริมความรู้ ความเข้าใจในระหว่างเรียน (บันลือ พฤษะวัน, 2521) 3) ใช้สื่อสารระหว่างครูและนักเรียน (วันชัย ปัจจุบันนนท์, 2522; นพคุณ คุณาชีวะ, 2533) 4) ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงานสำหรับนักเรียน (นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; นภลัย สุวรรณธาดา, 2530; วัฒนาพร ระวังบุทข์, 2542; Schmidt และคณะ, 1997 cited in Tairab, 2006; Lubben & Campbell, 2003; Tairab, 2006) 5) ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เช่นเป็นแผนการสอน โครงการสอน (มสธ., 2529, นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; Schmidt และคณะ, 1997 cited in Tairab, 2006; Lubben & Campbell, 2003; Tairab, 2006; Verboord & Ree, 2008) 6) ใช้เพื่อให้ครูได้เข้าใจถึงขอบเขตของเนื้อหาวิชาและ รายละเอียดของเนื้อหาวิชา (ทวี บุญหมื่น, 2524; นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; Tairab, 2006; Verboord & Ree, 2008) 7) ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักสูตร (วันชัย ปัจจุบันนนท์, 2522; ทวี บุญหมื่น, 2524; Tairab, 2006; Verboord & Ree, 2008) 8) ใช้เป็นแกนกลางในด้าน การคิด การคิดวิเคราะห์ และการลำดับความคิดให้นักเรียน (Dale, 1974; มาโทเรลลา และปีเตอร์ เอช, 2534; วัฒนาพร ระวังบุทข์, 2542; Verboord & Ree, 2008) 9) เป็นแหล่งสร้างและจัดทำระบบภาระงาน (บันลือ พฤษะวัน, 2521; ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงศ์, 2525; Tairab, 2006) 10) ใช้เป็นแหล่งในการแนะนำการทดลอง หรือการปฏิบัติกิจกรรม (มสธ., 2529; นพคุณ คุณาชีวะ; 2533; Verboord & Ree, 2008) 11) ใช้ประเมินผลการศึกษา (มสธ., 2529) 12) ใช้ในการตรวจสอบการทดลองกับทฤษฎี (นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; Lubben & Campbell, 2003) 13) ใช้ในการถาม และตอบในชั้นเรียน (นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; สมพร จารุณัฐ, 2538; Schmidt และคณะ, 1997 cited in Tairab, 2006; Lubben & Campbell, 2003) 14) ใช้ในการปรับปรุงทักษะ การสอนสำหรับครู (วันชัย ปัจจุบันนนท์, 2522)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าวัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียนมีวัตถุประสงค์ 2 ด้าน คือ วัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู และวัตถุประสงค์ที่ครูต้องการพัฒนา นักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครู

1. **ก่อนการสอน** 1) ครูใช้หนังสือเรียนเป็นเสมือนแนวทางในการจัดการเรียนการสอน คือใช้หนังสือเรียนเป็นหลักสูตร โครงการสอน เพื่อให้รู้ขอบเขตของเนื้อหาสาระและรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละบท 2) ครูใช้หนังสือเรียนเป็นแผนการสอน คือใช้หนังสือเรียนเป็นตัววางแผนแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. **ระหว่างการเรียนการสอน** ครูใช้หนังสือเรียนในระยะดังกล่าวนี้ด้วย วัตถุประสงค์ที่ค่อนข้างหลากหลาย ดังนี้ 1) ครูได้ใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อ เพื่อสื่อสารความเข้าใจระหว่างที่ครูได้ถ่ายทอดความรู้ เช่น การใช้บางประโยค กราฟ หรือรูปภาพประกอบคำอธิบาย 2) ใช้เสริมความรู้ความเข้าใจของนักเรียนในระหว่างเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดเมื่อมีความสงสัย 3) ครูใช้หนังสือเรียนตรวจสอบการทดลองจริงและทฤษฎีว่าสอดคล้องกันเพียงใด ซึ่งพบได้มากในวิชาวิทยาศาสตร์หลังจากที่นักเรียนได้ทดลองเสร็จสิ้น จะมีการยืนยันผลดังกล่าวเข้ากับทฤษฎีว่ามีความหมายอย่างไร และอธิบายผลอย่างไร 4) ครูใช้หนังสือเรียนในการอ้างอิงเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับตนเอง หมายถึง ครูมักใช้หนังสือเรียนเป็นสิ่งยืนยันที่ตนเองพูดหรืออธิบาย และตรงตามหนังสือเรียนที่ระบุไว้ 5) ครูใช้หนังสือเรียนเป็นแนวทางสำหรับการให้คิด และใช้ลำดับการคิดให้กับนักเรียน หมายถึงครูให้นักเรียนได้อ่านและใช้ความคิดตามสถานการณ์ เหตุการณ์ ที่ผู้เขียนหนังสือเรียนตั้งใจให้นักเรียนได้ใช้ความคิดเพื่อให้เกิดความเข้าใจ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีเหตุผล หรือโน้มนำแนวคิดให้สอดคล้องกับผู้เขียนหนังสือเรียน 6) ครูใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งแนะนำการทดลอง และการปฏิบัติการทดลอง หมายถึง ครูให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจ และศึกษาขั้นตอนของกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ซึ่งพบเป็นอย่างมากในวิชาวิทยาศาสตร์ 7) ครูใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงานให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ หมายถึงครูได้นำบางส่วนของหนังสือเรียนมาสร้างเป็นแบบฝึกหัด ใบงาน เพื่อมอบหมายให้นักเรียนได้ปฏิบัติซึ่งอาจจะมอบหมายให้ก่อนที่ครูจะให้ความรู้ หรือหลังจากครูให้ความรู้เรียบร้อยแล้ว แต่ต้องการเพิ่มความรู้ หรือความเชี่ยวชาญให้กับนักเรียนมากขึ้น 8) ครูใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถามและตอบคำถามในชั้นเรียน

3. การประเมินผล พบว่า บางส่วนของหนังสือเรียนจะถูกใช้ในการตั้งคำถาม หรือทำแบบฝึกหัดเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียน และประเมินผลการเรียนการสอนของครู

วัตถุประสงค์ที่ครูใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน

1. ครูใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งในการเสริมความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียน ทั้งก่อนการเรียนการสอน ในระหว่างเรียน และหลังการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่จะพบมากในเรื่องของการอ่าน เพื่อใช้ในการทดสอบความรู้ความเข้าใจ

2. ครูใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดแนวความคิด สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการต่อยอดความรู้ของนักเรียนจากในชั้นเรียน

จะเห็นได้ว่าจากจุดมุ่งหมายของการใช้หนังสือเรียนมีทั้งจุดมุ่งหมายการใช้เพื่อจัดการเรียนการสอน และจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนนักเรียน หนังสือเรียนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากทั้งก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการสอน และการประเมินผลการสอน หนังสือเรียนช่วยในการศึกษาสัมฤทธิ์ผลสมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังมีผู้กล่าวว่า ตำราเรียน หรือหนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ประหยัด มีเนื้อหาถูกต้อง สมบูรณ์ จัดลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก มีเครื่องช่วยการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจ ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ หนังสือเรียนช่วยครูในการจัดระเบียบการสอน การจัดกิจกรรม ช่วยผ่อนแรงในการสอน หนังสือเรียนช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ตามความต้องการ แต่ประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากหนังสือเรียนจะมีมากหรือน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับวิธีการใช้หนังสือเรียนของครูและนักเรียนอย่างเหมาะสมกับคุณลักษณะของหนังสือเรียนนั่นเอง

ตอนที่ 2 หนังสือเรียนกับการเรียนรู้ และหนังสือเรียนกับครู

2.1 หนังสือเรียน กับการเรียนรู้

องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน

สุดีใจ เหล่าสุนทร (2549) ได้ระบุงค์ประกอบในการเรียนรู้ว่าจะต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการดังนี้ 1) ผู้เรียน (learner) 2) สภาพที่จะช่วยให้การเกิดการเรียนรู้หรือที่เรียกว่า สภาพเร้า (situation stimulus) คือสภาพที่ผู้เรียนได้รับรู้ทางสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการต่อเนื่องทางประสาทไปจนกระทั่งสมองสั่งให้กระทำสิ่งใดขึ้น 3) การโต้ตอบ (response) เป็น

กระบวนการที่เกิดต่อเนื่องหลังจากผู้เรียนได้เจอกับสภาพเร้า (situation stimulus) สมองจะสั่งให้กระทำการเพื่อตอบโต้ขึ้น มักจะปรากฏมาเป็นการกระทำ (performances)

ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2544) ได้กล่าวว่า ไม่ว่าจะใช้วิธีการสอนแบบใดก็ตามในแต่ละช่วงของการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ (Learning objective) ครูจะต้องคำนึงถึงการจัดการที่เป็นระบบของการเรียนการสอนดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้าเป็นขั้นตอนการวางแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการสอน กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน วิเคราะห์นักเรียนและเนื้อหา การกำหนดวิธีการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้ เตรียมสื่ออุปกรณ์ เตรียมการประเมิน ระบุแหล่งข้อมูลและเอกสารค้นคว้า 2) กระบวนการเป็นการดำเนินการเรียนการสอนซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการสร้างบรรยากาศและการกระตุ้นนักเรียน ขั้นสอน เป็นขั้นของการประเมินผลก่อนการดำเนินการ การสื่อสารเนื้อหา การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมขณะสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา การส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลระหว่างการดำเนินการสอน ขั้นสรุป เป็นขั้นสรุปสอดคล้องกับเนื้อหา สรุปความตรงประเด็น สรุปความครอบคลุม ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นขั้นของการมีการวัดผลที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ 3) ผลลัพธ์ เป็นผลการสอน ซึ่งนักเรียนมีความรู้และมีทักษะต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ดังนั้น เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จึงต้องเตรียมการเป็น 3 ระยะเวลาด้วยกัน คือ 1) ครูต้องวางแผนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (planning for learning) 2) ครูจัดการให้เกิดการเรียนรู้ (managing learning) และการสอน (instructing) 3) ครูต้องมีเครื่องมือที่จะใช้สอน (media for instruction) เพื่อให้การสอนได้ผลดียิ่งขึ้น (สุดใจ เหล่าสุนทร, 2549)

นอกจากนี้ บลูม (Bloom, 1974 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2539) ได้อธิบายถึงการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) อุปกรณ์การสอน (instructional material) ช่วยให้ครูได้ใช้ในการสอนนักเรียนให้สะดวก และเข้าใจได้ง่าย 2) กระบวนการสอนของครู (teaching process) จากวิธีการถ่ายทอดความรู้ของครู การอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจ 3) กระบวนการของนักเรียนในการเรียนการสอน (student processing of instruction) เป็นกระบวนการเรียนรู้ของตัวนักเรียน โดยอาศัยความตั้งใจเอาใจใส่และความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ 4) สภาพแวดล้อมทางบ้านและการยอมรับของสังคม (home environment and social support system)

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้น ของกาเย่ (Gagne) ทฤษฎีดังกล่าวนี้ได้กล่าวว่า การจูงใจ (motivation phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (apprehending phase) ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (acquisition phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว ความสามารถในการจำ (retention phase) ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (recall phase) การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (generalization phase) การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (performance phase) การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (feedback phase) ผู้เรียนได้รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากแนวคิดนักการศึกษา กาเย่ (Gagne) คือ ผู้เรียน (learner) มีระบบสัมผัสและระบบประสาทในการรับรู้ สิ่งเร้า (stimulus) คือ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การตอบสนอง (response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การสอนด้วยสื่อตามแนวคิดของกาเย่ (Gagne) เร้าความสนใจ มีโปรแกรมที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ความอยากรู้อยากเห็นจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน ซึ่งกาเย่ (Gagne) ได้กล่าวว่าการที่ครูตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้คิด โดยมีสื่อเป็นสิ่งเร้า จะทำให้ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงไปกับประสบการณ์ของผู้เรียน ขั้นตอนดังกล่าวนี้จะเป็นการอธิบายเนื้อหาให้กับผู้เรียน โดยใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ในรูป กราฟิก หรือ เสียง วิดีโอ การยกตัวอย่าง การยกตัวอย่างสามารถทำได้โดยยกกรณีศึกษา การเปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดซึ่ง การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะหรือพฤติกรรม เป็นการวัดความเข้าใจว่าผู้เรียนได้เรียนถูกต้อง เพื่อให้เกิดการอธิบายซ้ำเมื่อรับสิ่งที่ผิด การให้คำแนะนำเพิ่มเติม เช่น การทำแบบฝึกหัด โดยมีคำแนะนำ การสอบ เพื่อวัดระดับความเข้าใจ การนำไปใช้กับงานที่ทำในการทำสื่อควรมี เนื้อหาเพิ่มเติม หรือหัวข้อต่าง ๆ ที่ควรจะต้องรู้เพิ่มเติม (ทศนา แคมมณี, 2545)

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tylor)

ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน

การจัดช่วงลำดับ (sequence) หมายถึง การจัดสิ่งที่มีความง่ายไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้น การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บูรณาการ (integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์ ควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่ม

ความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม (ทิตนา เขมมณี, 2545)

องค์ประกอบของการเรียนรู้และการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ในทางจิตวิทยา จะเห็นความสำคัญอย่างยิ่งของหนังสือเรียนต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจากหนังสือเรียนเป็นสถานการณ์ หรือสิ่งเร้า รูปแบบหนึ่งในหลายรูปแบบที่จะส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียน ได้เรียนรู้จากเรื่องยากเป็นง่าย จากสิ่งที่เป็นนามธรรมเป็นรูปธรรม และมีความใกล้เคียงยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนได้คิด ได้ทำ ดังนั้น หนังสือเรียนที่มีคุณภาพ ควรจะมีองค์ประกอบที่สร้างการเรียนรู้ และทำให้นักเรียนเข้าถึงได้ง่ายที่สุดจึงจะเกิดประโยชน์ได้ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับทุก ๆ สถานศึกษาและทุก ๆ คนที่เป็นนักเรียน สถานศึกษาจึงต้องมีหนังสือไว้สำหรับให้นักเรียนใช้เรียน ฉะนั้น ทางโรงเรียนและครูจะต้องให้ความสำคัญกับหนังสือเรียนทุกเล่ม ถ้าเลือกไม่เหมาะกับเด็กแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาทางการเรียน และที่สำคัญผู้ที่เป็นครู ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างหนังสือเรียนและนักเรียน มีหน้าที่สำคัญในการเลือกดูหนังสือ ศึกษาหนังสือเรียนให้ละเอียดถี่ถ้วน ทุกขั้นตอนเพื่อตัวครูและประโยชน์ที่จะเกิดกับนักเรียน (สุชาติพิศ ทาฟู, 2544)

2.3 หนังสือเรียนกับครู

Georgescu และ Jean (2007) ได้ระบุเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ 1) ครูควรจะศึกษาให้มีความเข้าใจในเชิงลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสอน การเรียนรู้และตำรา (T-L-T triangle) เพื่อปรับกลยุทธ์การสอนและลักษณะการเรียนที่เหมาะสมของนักเรียน 2) ครูควรได้รับการฝึกอบรมที่จะช่วยให้ครูสามารถใช้สื่อการสอนในทางสร้างสรรค์และความยืดหยุ่นอย่างเหมาะสมภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด 3) ครูต้องพัฒนาทักษะวิธีการการใช้หนังสือเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาผ่านหนังสือเรียน การไม่มีทักษะการใช้ตำราที่เพียงพอเป็นอุปสรรคหลักที่ส่งผลถึงการใช้นหนังสือเรียนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 4) ครูควรจะถูกสนับสนุนให้เป็นผู้เขียน เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะผู้เขียนหนังสือเรียน หรือตรวจทานหนังสือเรียน 5) ครูที่สอนสาระวิชาที่แตกต่างกันควรเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเพื่อบูรณาการการศึกษา และทำให้เกิดการแก้ปัญหา หรือหาแนวทางสนับสนุนร่วมกัน 6) ครูต้องเข้าใจและฝึกอบรมอย่างเพียงพอในการพัฒนาคน อย่างเท่าเทียมกันทั้งด้านการพัฒนาการเรียน ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและความสามารถ 7) ครูควรอบรมเพื่อให้สามารถเลือกและอ้างอิงถึงชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และเชื่อมต่อกับความรู้ที่แตกต่างกันให้ครอบคลุมหลักสูตร การฝึกอบรมควรรวมถึงการเป็นสมาชิกของชุมชนในการเรียน ครูจะต้องระวังว่าหนังสือเรียนไม่ใช่ทางแก้ไขปัญหา

แต่สามารถใช้หนังสือเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาได้ 8) ครูยังมีบทบาทสำคัญในการประเมินกระบวนการ และยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการประเมินตนเองของนักเรียน 9) ครูควรเพิ่มเติมเนื้อหาในหนังสือเรียนหรือออกแบบ และผลิตสื่อเพื่อให้แน่ใจว่าหนังสือเรียนมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือเรียนกับครูนั้นเป็นความสัมพันธ์ ซึ่งครูจะต้องเป็นผู้มีความเข้าใจในหลักสูตร และตัวหนังสือเรียนเป็นอย่างดี จะต้องมีการวิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของหนังสือเรียนที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ครูเป็นกลไกสำคัญในการนำหลักสูตรหนังสือเรียน ลงสู่กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียน ได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ และปรับใช้อย่างยืดหยุ่น เพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียน เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือเรียนกับนักเรียน เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และสร้างองค์ความรู้จากตัวหนังสือเรียน จะเห็นได้ว่า หนังสือเรียนที่มีคุณภาพเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถรับรองได้ว่านักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจได้ หากไม่มีครูเป็นผู้ใช้หนังสือเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวนักเรียน

ตอนที่ 3 สภาพการใช้หนังสือเรียน การใช้หนังสือเรียนของครู และปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หนังสือเรียนของครู

3.1 สภาพการใช้หนังสือเรียน

จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสภาพการใช้หนังสือเรียนของครูพบว่า มีประเด็นดังนี้ 1) การผลิตหนังสือเรียน หรือสื่ออื่นในปัจจุบันไม่เพียงพอทำให้หนังสือเรียนนั้นเกิดความขาดแคลนอย่างมาก รวมถึงหนังสือเรียนที่ผลิตขึ้นนั้นยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระวิชา (สำนักงานประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา) 2) หนังสือเรียนที่ผลิตขึ้นนั้นไม่สามารถหาซื้อได้ และไม่ทราบว่ามีจำหน่าย และเนื้อหาในหนังสือเรียนนั้นมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนซึ่งพบมากในวิชาคณิตศาสตร์ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ) 3) มีการใช้หนังสือเรียนตามที่ส่วนกลางกำหนดเท่านั้น นักเรียนไม่ได้เลือกหนังสือเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง แต่ครูสามารถเลือกหนังสือเรียนมาใช้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องผ่านการบังคับจากผู้บริหารโรงเรียน และหนังสือเรียนที่นำมาใช้จะได้รับคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน (Verboord & Ree, 2008) 4) หนังสือเรียนเกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ถึงแม้หนังสือเรียนจะอยู่ต่างระดับชั้นเรียน (Bean และคณะ, 1994) 5) ครูมีพฤติกรรมในการละเลยบางเนื้อหาหรือบางบทเรียนที่ตนเองไม่มีความถนัด (Bean และคณะ, 1994) 6) หนังสือเรียนมีความยาก ถ่ายทอดเนื้อหาไม่ชัดเจนทำให้นักเรียนเข้าใจได้ยาก จึงเป็น

หน้าที่ครูที่จะถ่ายทอดและเป็นสื่อกลางนำข้อมูลจากหนังสือเรียนลงสู่นักเรียน (Bean และคณะ, 1994; Ciborowski, 1995) และ 7) ครูขาดการเลือกใช้นักเรียนที่มีคุณภาพ และไม่มีการประเมินหนังสือเรียนก่อนที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Miekley, 2005)

3.2 การใช้หนังสือเรียนของครู

การใช้หนังสือเรียนของครูที่ผู้วิจัยได้สกัดมีความหลากหลายอยู่มากซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ จำแนกได้คือการใช้ทั้งเล่ม และการใช้เพียงบางส่วน บางเรื่อง บางกิจกรรม (สำนักงานงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, Lubben & Campbell, 2003, Johansson, 2006 cited in Jamieson & Byrne, 2008; Verboord & Ree, 2008) 2) ความยืดหยุ่นในการใช้ จำแนกได้เป็น การใช้อย่างเคร่งครัดพบมากในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน ดำเนินการสอนตามคู่มือครูหรือหนังสือเรียนเท่านั้น แต่บางส่วนมีการใช้โดยมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อ ไม่ดำเนินเรื่องตามหนังสือเรียน มีการสอดแทรกเพิ่มเติมเนื้อหาลงในหนังสือเรียน ซึ่งครูนำเนื้อหาจากสื่อภายนอกมาเพิ่มเติมด้วยตนเอง (Bean และคณะ, 1994; Turners, 1988 cited in Moulton, 2007; Wilkinson, 1999; Tairab, 2006; Johansson, 2006 cited in Jamieson & Byrne, 2008) 3) ปริมาณการใช้ ซึ่งจำแนกได้เป็นการใช้ต่อคาบเรียน การใช้ต่อสัปดาห์ และการใช้ตลอดหลักสูตร (Wilder, 1996 cited in Moulton, 2007; Schmidt และคณะ, 1997 cited in Tairab, 2006) 4) การมีส่วนร่วมของนักเรียน จำแนกได้เป็นใช้กับนักเรียนทั้งชั้นเรียน และใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเป็นรายบุคคล (Lubben & Campbell, 2003) 5) มีการใช้หนังสือเรียนตามความสนใจของนักเรียน (Verboord & Ree, 2008) 6) การใช้สื่ออื่นเพิ่มเติมเนื้อหาในหนังสือเรียน (Bean และคณะ, 1994; StodolSky, 1989 cited in Moulton, 2007) 7) ช่วงเวลาที่ให้นักเรียนได้อ่านหรือศึกษา จำแนกเป็นก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน (Alvermann, 2001) 8) ปริมาณที่ให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน (Wilder, 1996 cited in Moulton, 2007; Turners, 1988 cited in Moulton, 2007) 9) องค์ประกอบของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ (Freeman และคณะ, 1989 cited in Johansson, 2005) 10) จำนวนสำนักพิมพ์ที่นำมาใช้ต่อบทเรียน (Jamieson & Byrne, 2008) 11) จำนวนหนังสือเรียนที่นำมาใช้ต่อบทเรียน (Jamieson & Byrne, 2008) 12) การใช้หนังสือเรียนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Johansson, 2006 cited in Jamieson & Byrne, 2008)

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้นั่งสือเรียนของครู

การสังเคราะห์งานวิจัยที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้นั่งสือเรียนของครู สรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยภายนอก คือ นโยบายการจัดการศึกษามีผลอย่างมากต่อผู้ปกครอง สถานศึกษา และมีอิทธิพลต่อการใช้นั่งสือเรียนของครู (Jamieson & Byrne, 2008; Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) 2) แรงกดดันจากผู้ที่ต้องสอนร่วมกัน (Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) 2) ความคุ้มค่าของหนังสือเรียน (Jamieson & Byrne, 2008) 3) การรับรู้ถึงคุณค่าของหนังสือเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา คือ ครูมีความเชื่อหรือไม่ว่าหนังสือเรียนนั้นจะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะกระบวนการต่าง ๆ ได้จริง (Jamieson & Byrne, 2008) 4) ลักษณะส่วนบุคคลของครู ในเรื่องความเชื่อมั่น และความสามารถในการสอนของครู ลักษณะส่วนตัวของครูอีกประเภทหนึ่งคือ เพศ จำนวนปีที่สอน ระดับชั้นที่สอน (Jamieson & Byrne, 2008) 5) ความเข้าใจต่อความต้องการขององค์กร 6) การขาดแคลนสื่ออื่น ๆ ในการเรียนการสอน 7) การศึกษาในระดับการศึกษาก่อนหน้าหรือวิชาที่ได้ศึกษามาก่อน 8) จำนวนวิชาที่ครูต้องรับผิดชอบ (Mccutcheon, 1982 cited in Molton, 1997) 9) ราคาของหนังสือเรียน 10) การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้นั่งสือเรียน 11) บริบทหรือพื้นที่ 12) ขนาดของกลุ่มนักเรียน (Moulton, 1997)

จากปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้นั่งสือเรียนทั้งหมดผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยหนึ่งซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้นั่งสือเรียนของครูคือ ภูมิหลังของครู ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาของครู ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอน สาระวิชาที่สอน และสังกัดของครู

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้นั่งสือเรียนของนักเรียน

4.1 พฤติกรรมในการเรียน

พฤติกรรมในการเรียนที่กล่าวไว้อย่างครอบคลุมนั้นคือพฤติกรรมในการฟัง คิด ถาม และเขียน นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่า พฤติกรรมในการเรียนนั้นยังแบ่งย่อยออกเป็น พฤติกรรมในขณะที่เรียน พฤติกรรมขณะอยู่นอกชั้นเรียน ดังนี้พฤติกรรมการเรียนขณะอยู่ในชั้นเรียน ได้แก่ การตั้งใจฟังขณะครูอธิบายบทเรียน พยายามตอบคำถามเมื่อครูถามในชั้นเรียน ถ้ามีข้อสงสัยจะถามเพื่อนที่เข้าใจ พฤติกรรมการเรียน ขณะอยู่นอกชั้นเรียน ได้แก่ สนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ เมื่อมีปัญหาในการทำแบบฝึกหัด อธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจฟัง ทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจ ฝึกทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด และเมื่อมีเวลาว่างก็จะนำหนังสือเรียนมาอ่าน

วิชัย เสวกงาม (2541) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์พบว่า พฤติกรรมในการเรียน ประกอบด้วยพฤติกรรมในการเตรียมตัวเรียน ความตั้งใจในชั้นเรียน การทำแบบฝึกหัด การอภิปรายปัญหา การจดบันทึกเนื้อหาและสรุปเนื้อหาวิชา การรู้จักแบ่งเวลาและมีระเบียบวินัย

พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช (2547) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมการเรียน หมายถึงพฤติกรรมในการศึกษาเล่าเรียนของผู้เรียนประกอบด้วยพฤติกรรม ภายใน 3 ด้าน และพฤติกรรมภายนอก 7 ด้าน ในส่วนของพฤติกรรมภายในนั้นเป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ แต่มีพลังผลักดันให้บุคคลใส่ใจในการเรียนหรือเบนความสนใจจากการเรียน ได้แก่ (1) ทักษะคติทางการเรียน (2) แรงจูงใจในการเรียน (3) ความวิตกกังวลในการเรียน ส่วนพฤติกรรมภายนอกนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติทางการศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ (1) การบริหารเวลาในการเรียน (2) การมีสมาธิและเอาใจใส่ในการเรียน (3) กระบวนการประมวลความรู้ (4) การเลือกประเด็นและสาระข้อมูลที่สำคัญในการเรียน (5) การใช้เทคนิคเข้าช่วยในการแสวงหาความรู้ (6) การทดสอบตนเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการเรียน และ (7) ยุทธวิธีในการสอบและการเตรียมตัวสอบรวม

จากการศึกษาพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนซึ่งวัดได้จากการรับรู้ของครู หลังจากการใช้หนังสือเรียนของครู ในประเด็นต่อไปนี้ 1) พฤติกรรมการเรียนภายในห้องเรียน คือ การตั้งใจฟังขณะครูอธิบายบทเรียน มีการถามและตอบในชั้นเรียน มีการร่วมอภิปราย มีการจดบันทึกเนื้อหาและสรุปเนื้อหา ทำแบบฝึกหัด 2) พฤติกรรมการเรียนขณะอยู่นอกชั้นเรียน ได้แก่ สนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ อธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจฟัง ทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจ ฝึกทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด และเมื่อมีเวลาว่างก็จะนำหนังสือเรียนมาอ่าน

4.3 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนเป็นสื่อที่สำคัญสำหรับเนื้อหาสาระ และเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะใช้เพื่อให้เกิดความกระจ่างในการเรียนในชั้นเรียน หรือใช้ศึกษาเนื้อหาสาระบางอย่างซึ่งไม่ปรากฏในชั้นเรียน และหนังสือเรียนเป็นแหล่งสำคัญของตัวอย่าง ปัญหา การอภิปราย คำถาม และภาระงานที่ถูกมอบหมายให้ในชั้นเรียน หรือนอกชั้นเรียน (Fitzpatrick & McConnell, 2008) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่หาง่าย สะดวกต่อการอ่าน และเป็นแหล่งการเรียนรู้ปฐมภูมิ

Jacobs (2003) ศึกษาการใช้หนังสือเรียนของผู้เรียนวิชาเคมีทั่วไป และเคมีอินทรีย์ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์โดยประเด็นที่ศึกษา คือ 1) ระยะเวลาในการอ่านหนังสือเรียน พบว่าอยู่ในระหว่าง 4.1 – 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 2) ส่วนใดของหนังสือเรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้

เข้าใจ ได้แก่ ข้อความภาษา รูปภาพ การยกตัวอย่างที่เชื่อมโยงกับความจริง ปัญหาท้ายบท บทสรุป การวิจัยนี้พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ใช้สื่อประเภทหนังสือเรียนเป็นหลัก

Phillips และ Phillips (2007) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนของผู้เรียนในประเด็นต่อไปนี้ 1) สถานที่ในการอ่าน และอารมณ์ขณะอ่านหนังสือเรียน พบว่า ผู้เรียนอ่านหนังสือเรียนในห้องสมุดเพียงร้อยละ 15 และอ่านที่บ้านถึงร้อยละ 78 ผู้เรียนมีการอ่านหนังสือขณะทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ขณะดูโทรทัศน์ ขณะทานอาหาร ขณะออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นต้น 2) ยุทธวิธีในการอ่าน ประกอบด้วยการอ่านแบบลึก (sinking) และอ่านแบบผิวเผิน (skimming) พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 26 นั้นต้องอ่านวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ของแต่ละบทก่อน และร้อยละ 13 อ่านโดยรวมอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนมีกลวิธีในการอ่าน 2 วิธี คือ อ่านเนื้อหาสาระของแต่ละบทอย่างลึกซึ้งและเข้มข้น (sinking) ทำความเข้าใจและจำ ในระหว่างที่มีการอ่านนั้นมีการทำความเข้าใจ จดบันทึก และเน้นข้อความสำคัญ มีการอ่านซ้ำในหัวข้อที่ไม่เข้าใจ รวมทั้งย้อนกลับไปอ่านทั้งหมดอีกครั้งในหนังสือเรียน หรือในบันทึกที่ตนเองทำไว้ และอีกรูปแบบหนึ่งคืออ่านอย่างรวดเร็ว (skimming) และจบลงด้วยการทำแบบฝึกหัด โดยการใช้นิ้วตามองผ่านอย่างรวดเร็ว ในแต่ละบรรทัด อย่างไรก็ตามหากมีเวลาจะกลับมาอ่านอย่างลึกซึ้งอีกครั้ง 3) ความแตกต่างในการอ่านของนักเรียนที่เก่งและอ่อน พบว่าการอ่านของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีการอ่านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 4) เวลาที่อ่าน ประกอบไปด้วย อ่านก่อนหรือหลังเรียน จำนวนบทที่อ่านต่อครั้ง 5) การอ่านก่อนการสอบ

Berry และคณะ (2008) ศึกษาการใช้หนังสือเรียนของผู้เรียนโดยการสนทนากลุ่ม มุ่งประเด็นของการใช้หนังสือเรียนดังต่อไปนี้ 1) ปริมาณของการใช้หนังสือเรียนต่อสัปดาห์ ซึ่งพบว่านักเรียนใช้เวลาในการหนังสือเรียนน้อยกว่า 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งต่างกับสิ่งที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณต้องการให้นักเรียนได้อ่านในระหว่าง 1 ถึง 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 2) วัตถุประสงค์ในการอ่านหนังสือเรียน โดยศึกษาตัวแปรดังนี้ อ่านเมื่อมีการสอบ อ่านเมื่อคำถามที่เกิดขึ้นมีความเฉพาะ อ่านขณะทำการบ้าน อ่านก่อนเข้าชั้นเรียน อ่านหลังจากที่สอบการสอบได้มีการกล่าวรวมไว้ พบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนจะอ่านหนังสือเมื่อมีการสอบ 3) พฤติกรรมในขณะที่อ่านพบว่า นักเรียนใช้เป็นแนวทางการศึกษาแทนการอ่านแบบจับใจความ มีการจดบันทึกเกี่ยวกับสิ่งสำคัญ มีการขีดเส้นใต้หรือเน้นข้อความ ศึกษาสิ่งที่แสดง ผังแผนภูมิ แผนภาพ ทดสอบตนเองเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ใช้ในการอ่านแบบจับใจความสำคัญ และอ่านเพื่อทำความเข้าใจให้มากขึ้น โดยพบว่าส่วนใหญ่ที่นักเรียนอ่านเพื่อใช้เป็นแหล่งแนะนำในการอ่านเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าถูกมอบหมายให้แก้ปัญหาเป็นการบ้านน้อยมากหรือเทียบจะไม่เคย และเมื่อสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับเกรดเฉลี่ย

หลังจากที่เรียนในชั้นเรียนโดยที่ไม่ต้องอ่านหนังสือซ้ำพบว่า ส่วนมากคิดว่าตนจะได้เกรดอยู่ในระดับ C รองลงมาคือ D หรือ F B และ A ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการสอบถามเกี่ยวกับครูจูงใจให้ผู้อ่านได้อ่านหนังสือเรียนโดยวิธีการใด เช่นบอกถึงความสำคัญในการที่จะต้องอ่าน ให้อ่านก่อนสอบ มีคำถามในการออกข้อสอบ มีการพูดในชั้นเรียน และมีการกระตุ้นโดยการถาม

Fitzpatrick และ McConnell (2008) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาในวิชาเศรษฐศาสตร์และบัญชี โดยศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีในการอ่านและการใช้หนังสือเรียน โดยมุ่งเน้นศึกษาใน 4 ประเด็นดังนี้ 1) เวลาที่ใช้ในการอ่านต่อบทเรียน พบว่าโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ประมาณ 82-111 นาที 2) ช่วงเวลาที่อ่านหนังสือเรียน ประกอบไปด้วย ก่อนที่บทเรียนนั้นๆ จะเริ่มขึ้น อ่านบางส่วนก่อนและหลังที่บทเรียนเริ่มขึ้น หลังจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนจบลง และไม่มีการอ่านหนังสือเรียน พบว่านักเรียนจะอ่านหนังสือเรียนหลังจากที่มีการเรียนการสอนจบลง 3) ปริมาณของหนังสือเรียนที่ใช้ต่อบทเรียน ประกอบไปด้วย 1 - 5 เล่ม โดยพบว่านักเรียนใช้หนังสือเรียนเพียงเล่มเดียวต่อบทเรียน 4) สถานที่ในการอ่านและสิ่งที่ก่อนให้เกิดการรบกวน ประกอบไปด้วย ไม่มีสิ่งรบกวน มีสิ่งรบกวนบ้างเช่น มีเสียงพูดคุยเพียงเล็กน้อย การฟังเพลง หรือเปิดทีวี และมีเสียงรบกวนมาก เช่นอยู่ในที่มีคนจำนวนมาก อยู่ในที่ที่มีการกระจายเสียง เป็นต้น พบว่านักเรียนนั้นจะอ่านหนังสือในบริเวณที่ไม่มีการรบกวน 5) อารมณ์ในขณะที่อ่าน ประกอบด้วยอารมณ์ทางบวก เช่น รู้สึกรื่นเริง มีพลัง อารมณ์ทางลบ เช่น ถือเป็นภาระหน้าที่ เบื่อหน่าย และอารมณ์อื่นๆ เช่นรัก หรืออารมณ์ปกติ พบว่านักเรียนจะอ่านหนังสือเมื่อมีอารมณ์ทางลบ ทางบวก

Lang (2009) กล่าวว่า การที่นักเรียนอ่านหนังสือเรียนนั้นเป็นเพราะแรงจูงใจทั้งภายนอก คือเกรดและภายใน คือความสนใจ และจากการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เรียนในหลักสูตรจิตวิทยาพบว่าร้อยละ 27 ของนักเรียนได้อ่านหนังสือเรียนก่อนที่จะเข้าชั้นเรียนเป็นเสมือนการถูกมอบหมายให้อ่านก่อน และประมาณร้อยละ 70 จะอ่านก่อนที่จะมีการสอบ และจากการศึกษานักเรียนที่เก่งและอ่อนพบว่ามีการอ่านหนังสือเรียนที่แตกต่างกันโดยนักเรียนที่เก่งจะอ่านหนังสือเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ มุ่งมานะที่จะอ่านถึงแม้จะเป็นสื่อที่มีความยาก และจะจดบันทึกในสิ่งที่ตนไม่เข้าใจ ซึ่งแตกต่างกับนักเรียนที่อ่อน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่อ่านเพื่อตั้งคำถามก่อน (pre-reading questions) จะมีความเชื่อมั่นมากกว่านักเรียนที่อ่านเพื่อทดสอบทีหลัง (post-reading test)

จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนนั้นมีหลายลักษณะ ดังนั้นผู้วิจัยได้สรุปประเด็นซึ่งสามารถวัดพฤติกรรมการใช้ของนักเรียน ซึ่งเกิดจากการใช้หนังสือเรียนของครู ตามการรับรู้ของครูในรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียน

ของนักเรียน ประกอบด้วย ใช้ทำการบ้าน ใช้อ่าน ใช้ทำแบบฝึกหัด และใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล

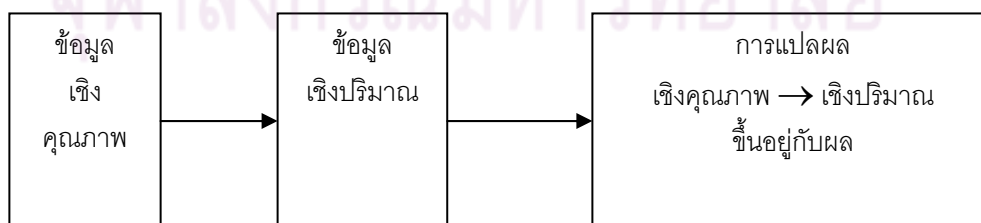
2) พฤติกรรมการใช้แบบเรียน ประกอบด้วย ปริมาณในการอ่านต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาในการอ่าน การใช้หนังสือหรือสื่ออื่นๆ ประกอบหนังสือเรียน

การใช้หนังสือเรียนของครูมีผลต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยผลดังกล่าวนั้นจะเป็นผลอันเกิดจากการที่ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้หนังสือเรียนทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นักเรียนจะถูกมอบหมายภาระงาน หรือให้สืบค้นข้อมูล ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ผู้วิจัยให้ความสนใจคือ พฤติกรรมในการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้ พฤติกรรมในการเรียน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน และพฤติกรรมการเรียนนอกชั้นเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการใช้ และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน

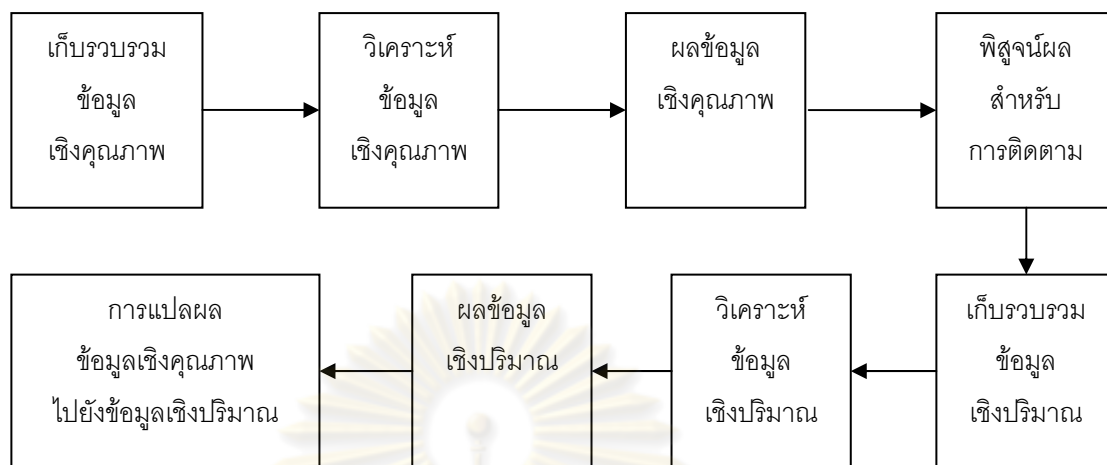
ตอนที่ 5 การออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ (the exploratory design – instrument development model)

การออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ (the exploratory design – instrument development model) เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยแบบผสมผสานตามลำดับเวลา (sequential mixed method design) ซึ่งมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นขั้นตอนแรก และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นขั้นตอนต่อไป โดยนำผลของข้อมูลเชิงคุณภาพมาใช้ตั้งเป็นข้อคำถามในการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น รูปแบบของการวิจัยดังกล่าวนี้ มีขั้นตอนของการออกแบบเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล 2 ช่วง คือ การใช้วิธีการเชิงคุณภาพในช่วงแรกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากเพราะตัวแปรที่ผู้วิจัยกำลังศึกษานั้นไม่เด่นชัด หรือเกิดความคลุมเครือ หรือยังไม่มีตัวแปร ปรากฏในกรอบแนวคิดหรือในทฤษฎีใด (Creswell, 2007) รูปแบบการออกแบบการสำรวจ มีรายละเอียดดังแผนภาพต่อไปนี้

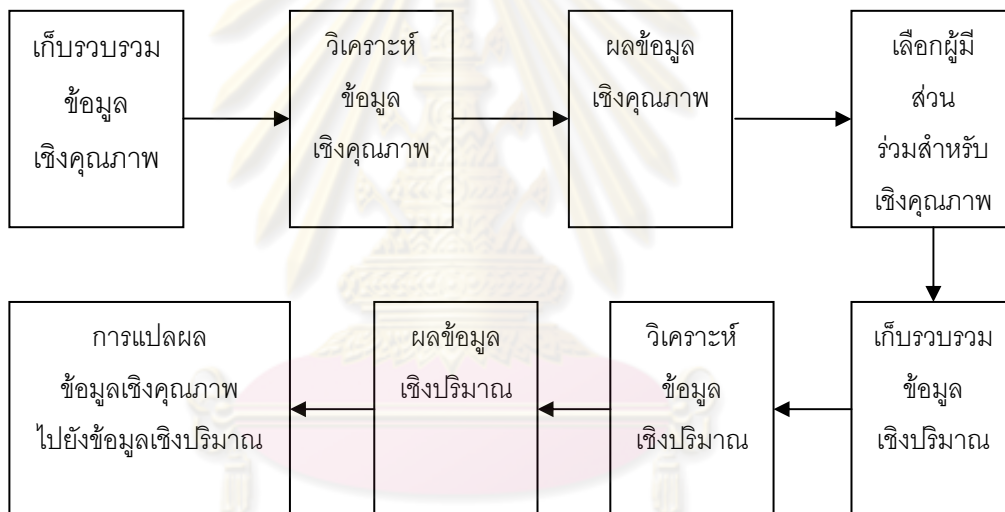
a) การออกแบบการสำรวจ

b) การออกแบบการสำรวจ: ตามด้วยรูปแบบการสำรวจ (เน้นเชิงปริมาณ)

c) การออกแบบการอธิบาย: รูปแบบการเลือกผู้มีส่วนร่วม (เน้นเชิงคุณภาพ)

ที่มา: Creswell (2007)

แผนภาพ 2.1 การออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ

จากแผนภาพดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้รูปแบบของการพัฒนาเครื่องมือดังรูป b เนื่องจากมีความต้องการที่จะพัฒนาและใช้เครื่องมือในการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้การค้นพบในการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นฐานสำคัญ ซึ่งในรูปแบบดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจะสำรวจโดยใช้การศึกษาในเชิงคุณภาพกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสังเกต เพื่อให้ได้ประเด็น ซึ่งในการศึกษาข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวทางที่จะพัฒนาข้อคำถามและมาตรการวัดสำหรับเครื่องมือในการสำรวจ ซึ่งจะสามารถสร้างเครื่องมือที่มีมาตรฐานในระยะของการวิจัยเชิงปริมาณได้ ในการออกแบบการวิจัยดังกล่าววิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนั้น ทำให้เกิดความเชื่อมโยงกันและเกิดการพัฒนาข้อคำถามในเครื่องมือ

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ประกอบด้วยตัวแปรต้นคือ ภูมิหลังของครูซึ่งเป็นลักษณะส่วนบุคคลของครู ประกอบด้วยตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอนและสังกัดของครู โดยมีตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู ซึ่งมีรายละเอียดของการคัดเลือกตัวแปรดังต่อไปนี้

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หนังสือเรียนของครูพบว่า มีปัจจัยหลายด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) ปัจจัยภายนอก คือนโยบายการจัดการศึกษา (Jamieson & Byrne, 2008; Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) มีผลอย่างมากต่อผู้ปกครอง สถานศึกษา ซึ่งเกิดความคาดหวังสู่การใช้หนังสือเรียนของครู 2) แรงกดดันจากคู่ที่ต้องสอนร่วมกัน (Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) 3) ความคุ้มค่าของหนังสือเรียน (Jamieson & Byrne, 2008) 3) การรับรู้ถึงคุณค่าของหนังสือเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา (Jamieson & Byrne, 2008) คือครูมีความเชื่อหรือไม่ว่าหนังสือเรียนนั้นจะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะกระบวนการต่างๆ ได้จริง 4) ลักษณะส่วนบุคคลของครู ในเรื่องความเชื่อมั่น และความสามารถในการสอนของครู และลักษณะส่วนบุคคลของครูอีกประเภทหนึ่งคือ เพศ จำนวนปีที่สอน ระดับชั้นที่สอน (Jamieson & Byrne, 2008) 5) ความเข้าใจต่อความต้องการขององค์กร (Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) 6) การขาดแคลนสื่ออื่นๆ ในการเรียนการสอน (Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) 7) การศึกษาในระดับการศึกษา และวิชาก่อนหน้าของนักเรียน (Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) 8) จำนวนวิชาที่ครูต้องรับผิดชอบ (Mccutcheon, 1982 cited in Moulton, 1997) 9) ราคาของหนังสือเรียน (Moulton, 1997) 10) การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียน (Moulton, 1997) 11) บริบทของพื้นที่ (Moulton, 1997) 12) ขนาดของกลุ่มนักเรียน (Moulton, 1997)

จากปัจจัยที่ได้ศึกษาข้างต้นผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของครู ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาของครู ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอน สาระวิชาที่ครูสอน และสังกัดของครู

ตัวแปรวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู พบว่าครูใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์การใช้ดังต่อไปนี้ 1) ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน (มาโทเรลลา และปีเตอร์ เอช, 2534; วัฒนาพร กระจับทุกข์, 2542; Dale, 1974; Lubben & Campbell, 2003; Tairab, 2006) 2) ใช้เสริมความรู้ความเข้าใจในระหว่างเรียน (บันลือ พฤกษ์วัน, 2521) 3) ใช้สื่อสารระหว่างครูและนักเรียน (วันชัย ปัจจุสานนท์, 2522; นพคุณ คุณาชีวะ, 2533) 4) ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน

สำหรับนักเรียน (นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; นภลัย สุวรรณธาดา, 2530; วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2542; Schmidt et al., 1997 cited in Tairab, 2006; Lubben & Campbell, 2003; Tairab, 2006) 5) ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เช่นเป็นแผนการสอน โครงการสอน (มสธ., 2529, นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; Schmidt et al., 1997 cited in Tairab, 2006; Lubben & Campbell, 2003; Tairab, 2006; Verboord & Ree, 2008) 6) ใช้เพื่อให้ครูได้เข้าใจถึงขอบเขตของเนื้อหาวิชาและ รายละเอียดของเนื้อหาวิชา (ทวี บุญหมื่น, 2524; นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; Tairab, 2006; Verboord & Ree, 2008) 7) ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักสูตร (วันชัย ปัจจุสานนท์, 2522; ทวี บุญหมื่น, 2524; Tairab, 2006; Verboord & Ree, 2008) 8) ใช้เป็นแกนกลางในด้าน การคิด การคิดวิเคราะห์ และการลำดับความคิดให้นักเรียน (มาโทเรลลา และปีเตอร์ เชซ, 2534; Dale, 1974; วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2542; Verboord & Ree, 2008) 9) เป็นแหล่งสร้างและจัดทำระบบภาระงาน (บันลือ พฤษะวัน, 2521; ธาดาศักดิ์ วชิรปริชาพงศ์, 2525; Tairab, 2006) 10) ใช้เป็นแหล่งในการแนะนำการทดลอง หรือการปฏิบัติกิจกรรม (มสธ., 2529; นพคุณ คุณาชีวะ; 2533; Verboord & Ree, 2008) 11) ใช้ประเมินผลการศึกษา (มสธ., 2529) 12) ใช้ในการตรวจสอบการทดลองกับทฤษฎี (นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; Lubben & Campbell, 2003) 13) ใช้ในการถาม และตอบในชั้นเรียน (นพคุณ คุณาชีวะ, 2533; มาโทเรลลา และปีเตอร์ เชซ, 2534; Schmidt et al., 1997 cited in Tairab, 2006; Lubben & Campbell, 2003) 14) ใช้ในการปรับปรุงทักษะการสอนสำหรับครู (วันชัย ปัจจุสานนท์, 2522)

จากวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนดังกล่าวผู้วิจัยแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นคือ วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอน และวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนา นักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูแยกตามตัวแปรย่อยได้ ดังนี้

ตัวแปรวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู พบว่าครูใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์การใช้ 2 วัตถุประสงค์ คือ 1) วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู เช่นการใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน การใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ใช้สื่อสารระหว่างครูและนักเรียน ใช้เพื่อให้ครูได้เข้าใจถึงขอบเขตของเนื้อหาวิชา และรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ใช้เป็นหลักสูตร ใช้ประเมินผลการศึกษา ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม ใช้ในการตรวจสอบการทดลองกับทฤษฎี ใช้ในการถามและตอบในชั้นเรียน และใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และ 2) วัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน ดังนี้ ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน ใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน ใช้ให้นักเรียนได้คิด ใช้เป็นแหล่งในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน

ตัวแปรลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู พบว่าครูมีลักษณะการใช้หนังสือเรียนดังต่อไปนี้ 1) สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ จำแนกได้เป็น การใช้ทั้งเล่ม และการใช้เพียงบางส่วน บางเรื่อง บางกิจกรรม (สำนักงานงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, Lubben & Campbell, 2003, Johansson, 2006 cited in Jamieson & Byrne, 2008; Verboord & Ree, 2008) 2) ความยืดหยุ่นในการใช้ จำแนกได้เป็น การใช้อย่างเคร่งครัดพบมากในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน ดำเนินการสอนตามคู่มือครูหรือหนังสือเรียนเท่านั้น แต่บางส่วนมีการใช้โดยมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อ ไม่ดำเนินเรื่องตามหนังสือเรียน มีการสอดแทรกเพิ่มเติมเนื้อหาลงในหนังสือเรียน ซึ่งครูนำเนื้อหาจากสื่อภายนอกมาเพิ่มเติมด้วยตนเอง (Bean et al., 1994; Turners, 1988 cited in Moulton, 2007; Wilkinson, 1999; Tairab, 2006; Johansson, 2006 cited in Jamieson & Byrne, 2008) 3) ปริมาณการใช้ จำแนกได้เป็นการใช้ต่อคาบเรียน การใช้ต่อสัปดาห์ และการใช้ตลอดหลักสูตร (Wilder, 1996 cited in Moulton, 2007; Schmidt et al., 1997 cited in Tairab, 2006) 4) การมีส่วนร่วมของนักเรียน จำแนกได้เป็น ใช้กับนักเรียนทั้งชั้นเรียน และใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเป็นรายบุคคล (Lubben & Campbell, 2003) 5) มีการใช้หนังสือเรียนตามความสนใจของนักเรียน (Verboord & Ree, 2008) 6) การใช้สื่ออื่นเพิ่มเติมเนื้อหาในหนังสือเรียน (Bean และคณะ, 1994; StodolSky, 1989 cited in Moulton, 2007) 7) ช่วงเวลาที่ให้นักเรียนได้อ่านหรือศึกษา จำแนกเป็นก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน (Alvermann, 2001) 8) ปริมาณที่ให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน (Wilder, 1996 cited in Moulton, 2007; Turners, 1988 cited in Moulton, 2007) 9) องค์ประกอบของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ (Freeman et al., 1998) 10) จำนวนสำนักพิมพ์ที่นำมาใช้ต่อบทเรียน (Jamieson & Byrne, 2008) 11) จำนวนหนังสือเรียนที่นำมาใช้ต่อบทเรียน (Jamieson & Byrne, 2008) 12) การใช้หนังสือเรียนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Johansson, 2006 cited in Jamieson & Byrne, 2008)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูดังต่อไปนี้ 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียนต่อคาบ 2) ช่วงเวลาในการให้นักเรียนอ่านหนังสือเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น การอ่านก่อนการเรียนการสอน การอ่านระหว่างการเรียนการสอน และการอ่านหลังจากการเรียนการสอน 3) ความยืดหยุ่นในการใช้ ซึ่งแบ่งออกเป็น การใช้หนังสือเรียนตามที่สำนักพิมพ์จัดให้โดยไม่มีการปรับเปลี่ยน และ การใช้แบบมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ ประกอบไปด้วย เนื้อหา แบบฝึกหัด ตาราง หรือกราฟต่าง ๆ 5) การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน 6) การใช้หนังสือเรียนเป็นหลักหรือมีหนังสืออื่นเสริม

ผลจากการใช้หนังสือเรียนต่อพฤติกรรมนักเรียน ผู้วิจัยกำหนดพฤติกรรมของนักเรียนไว้ 2 ตัวแปรดังนี้ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนในแต่ละตัวแปรมีการกำหนดขอบเขตไว้ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน มีผู้ศึกษาพฤติกรรมดังกล่าวครอบคลุมพฤติกรรมในการ ฟัง คิด ถาม และเขียน และมีผู้ศึกษาพฤติกรรมในการเรียนไว้ดังต่อไปนี้ 1) พฤติกรรมการเรียน ขณะอยู่ในชั้นเรียน ได้แก่ การตั้งใจฟังขณะครูอธิบายบทเรียน พยายามตอบคำถามเมื่อครูถามในชั้นเรียน ถ้ามีข้อสงสัยจะถามเพื่อนที่เข้าใจ 2) พฤติกรรมการเรียน ขณะอยู่นอกชั้นเรียน ได้แก่ สนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ เมื่อมีปัญหาในการทำแบบฝึกหัด อธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจฟัง ทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจ ฝึกทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด และเมื่อมีเวลาว่างก็จะนำหนังสือเรียนมาอ่าน 3) การเอาใจใส่ในการเรียน และการเอาใจใส่ในการลงมือปฏิบัติ (Perry et al., 2001) 4) พฤติกรรมในการเตรียมตัวเรียน ความตั้งใจในชั้นเรียน การทำแบบฝึกหัด การอธิบายปัญหา การจดบันทึกเนื้อหาและสรุปเนื้อหาวิชา การรู้จักแบ่งเวลาและมีระเบียบวินัย 5) พฤติกรรมในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนประกอบด้วยพฤติกรรม ภายใน 3 ด้าน และพฤติกรรมภายนอก 7 ด้าน ในส่วนของพฤติกรรมภายในนั้นเป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ แต่มีพลังผลักดันให้บุคคลใส่ใจในการเรียนหรือเบนความสนใจออกจากการเรียนประกอบด้วยทัศนคติทางการเรียน แรงจูงใจในการเรียน ความวิตกกังวลในการเรียน ส่วนพฤติกรรมภายนอกนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติตนทางการศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ การบริหารเวลาในการเรียน การมีสมาธิและเอาใจใส่ในการเรียน กระบวนการประมวลความรู้ การเลือกประเด็นและสาระข้อมูลที่สำคัญในการเรียน การใช้เทคนิคเข้าช่วยในการแสวงหาความรู้ การทดสอบตนเอง การทบทวน และการเตรียมตัวในการเรียน และ ยุทธวิธีในการสอบและการเตรียมตัวสอบรวม (พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช, 2547) 5) พฤติกรรมการเรียน ประกอบด้วยการซักถาม การแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล การมีนิสัยใฝ่รู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างมีความสุขมีความกระตือรือร้น รับผิดชอบทำงานจนแล้วเสร็จตามที่ครูมอบหมาย

จากการศึกษาพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนซึ่งสามารถที่จะวัดได้จากการรับรู้ของครูหลังจากการใช้หนังสือเรียนของครู ไว้ในประเด็นต่อไปนี้ 1) พฤติกรรมการเรียนภายในห้องเรียน คือ การตั้งใจฟัง การถามและตอบ การร่วมอธิบาย การจดบันทึกเนื้อหาและสรุปเนื้อหา การทำแบบฝึกหัด 2) พฤติกรรมการเรียนขณะอยู่นอกชั้นเรียน ได้แก่ สนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ อธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ

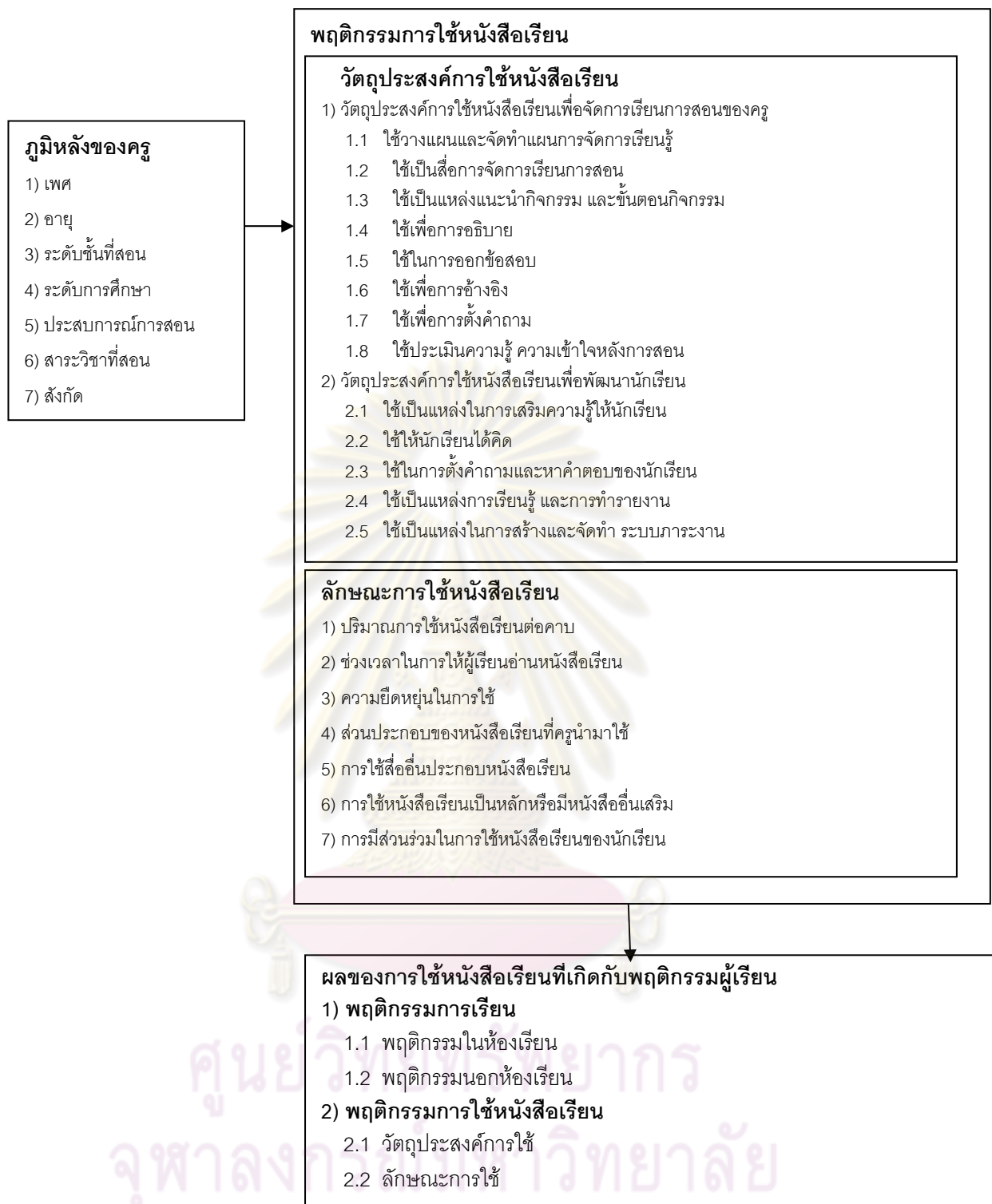
พึง ทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจ ฝึกทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด และการอ่านหนังสือเรียนในเวลาว่าง

ตัวแปรการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนพบว่านักเรียนใช้หนังสือดังต่อไปนี้ 1) ใช้เป็นแนวทางเนื้อหาสาระ (Fitzpatrick & McConnell, 2008) 2) ใช้เพื่อให้เกิดความกระจ่างในการเรียนในชั้นเรียน (Fitzpatrick & McConnell, 2008) 3) ใช้ศึกษาเนื้อหาสาระบางอย่างซึ่งไม่ปรากฏในชั้นเรียน (Fitzpatrick & McConnell, 2008) 4) ระยะเวลาในการอ่านหนังสือเรียนต่อสัปดาห์ (Jacobs, 2003; Berry et al., 2008) 5) ระยะเวลาในการอ่านต่อบทเรียน (Fitzpatrick & McConnell, 2008) 6) องค์ประกอบของหนังสือเรียนที่นักเรียนเกิดความเข้าใจ (Jacobs, 2003) 7) สถานที่ในการอ่าน (Phillip & Phillip, 2008; Fitzpatrick & McConnell, 2008; Lang, 2009) 8) ยุทธวิธีในการอ่าน ประกอบด้วย การอ่านแบบลึก (sinking) และอ่านแบบผิวเผิน (skimming) (Phillip & Phillip, 2008) 9) ช่วงเวลาในการอ่าน (Phillip & Phillip, 2008; Berry et al., 2008; Fitzpatrick & McConnell, 2008) 10) พฤติกรรมในขณะที่อ่านพบว่า นักเรียนใช้เป็นแนวทางการศึกษาแทนการอ่านแบบจับใจความ มีการจดบันทึกเกี่ยวกับสิ่งสำคัญ มีการขีดเส้นใต้หรือเน้นข้อความ ศึกษาสิ่งที่แสดงผังแผนภูมิ แผนภาพ ทดสอบตนเองเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ใช้ในการอ่านแบบจับใจความสำคัญ และอ่านเพื่อทำความเข้าใจให้มากขึ้น (Berry et al., 2008) 11) ปริมาณของหนังสือเรียนที่ใช้ต่อบทเรียน (Fitzpatrick & McConnell, 2008) 12) อารมณ์ในขณะที่อ่านหนังสือเรียน (Phillip & Phillip, 2008; Fitzpatrick & McConnell, 2008)

จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน และจะวัดตัวแปรดังกล่าวจากการรับรู้ของครู ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกบางตัวแปรที่ครูสามารถสังเกตการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนได้ ขอบเขตของการศึกษาในตัวแปรดังกล่าวจะประกอบด้วยตัวแปรย่อย 2 ตัวแปรคือ 1) วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย ใช้ทำการบ้าน ใช้อ่าน ใช้ทำแบบฝึกหัด และใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล 2) ลักษณะการใช้หนังสือเรียน ประกอบด้วย ปริมาณการใช้ ช่วงเวลาในการใช้ และการใช้หนังสือหรือสื่ออื่นๆ ประกอบหนังสือเรียน

จากรายละเอียดของตัวแปรดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งแสดงรายละเอียดตามแผนภาพ

2.2

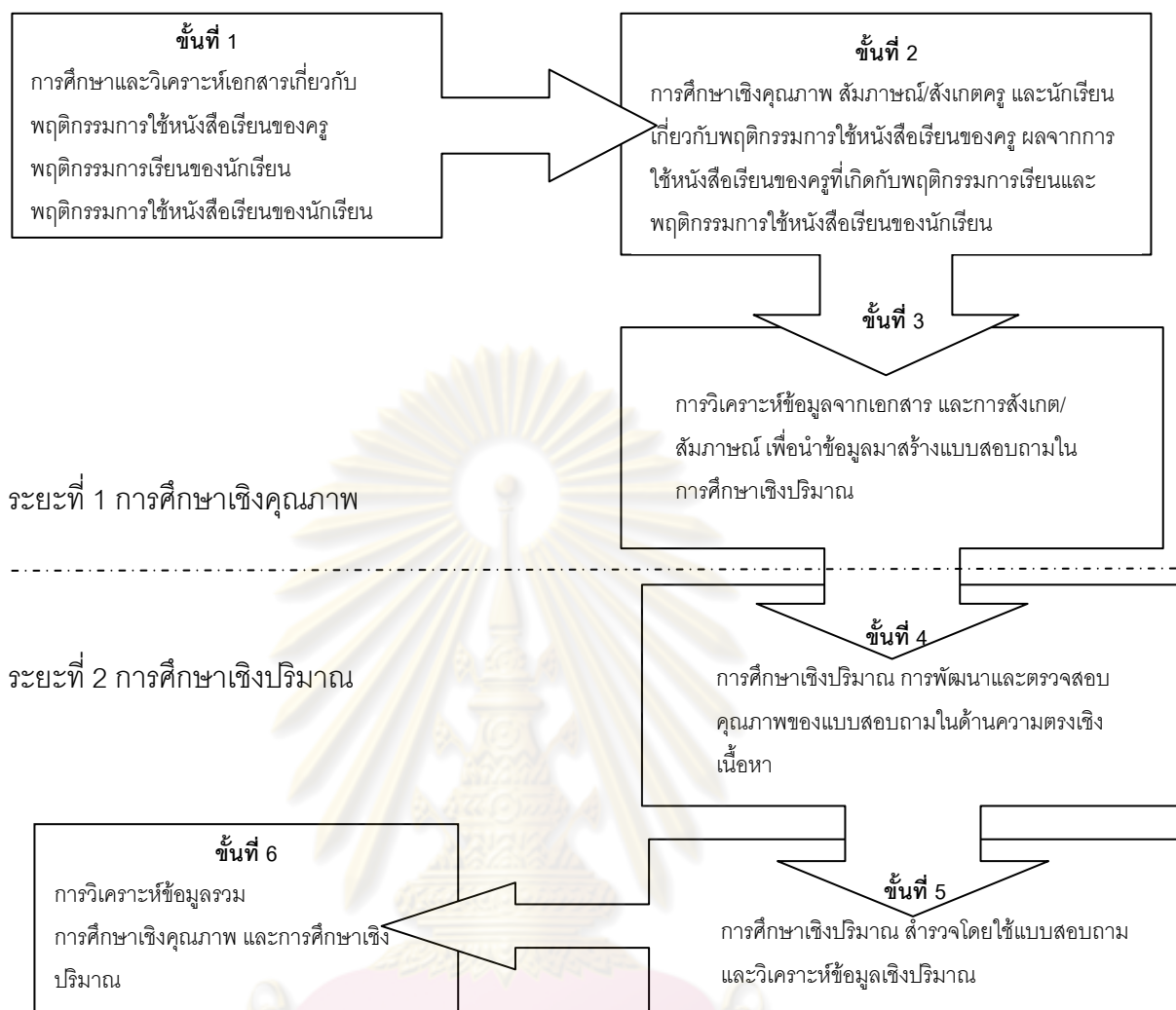
แผนภาพ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หมายเหตุ: กรอบแนวคิดนี้ได้เพิ่มการมีส่วนร่วมในการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนในตัวแปรลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู ซึ่งได้จากการศึกษาในเชิงคุณภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยผสม (mixed method) แบบลำดับเวลา (sequential mixed method design) เป็นการวิจัยผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ลักษณะของการออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ (the exploratory design – instrument development model) เหตุผลสำคัญของการเลือกใช้การวิจัยดังกล่าว เนื่องจากผลจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่สามารถนำเสนอรายละเอียดที่เพียงพอในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณได้ สำหรับการนำเสนอในส่วนนี้ผู้วิจัยได้แบ่งระยะของกระบวนการเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ และระยะที่ 2 การศึกษาในเชิงปริมาณ ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยได้ 6 ขั้นตอน คือระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้หนังสือเรียนของครู พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ สังเกตครู เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู ผลจากการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน และมุมมองของนักเรียนที่มีต่อการใช้หนังสือเรียนของครู ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ประเด็นซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ สังเกต ระยะที่ 2 ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 4 การนำข้อมูลซึ่งได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาพัฒนาเครื่องมือซึ่งเครื่องมือดังกล่าวคือแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลซึ่งได้จากการวิเคราะห์ในการศึกษาเชิงคุณภาพ มาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม และดำเนินการพัฒนา ตรวจสอบเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 5 ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ผลข้อมูลซึ่งได้จากการสำรวจ และสุดท้ายในขั้นตอนที่ 6 เป็นการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้จากการศึกษาทั้ง 2 ระยะ รายละเอียดของกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังแผนภาพ 3.1

แผนภาพ 3.1 กระบวนการการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 – 3 มีรายละเอียดเกี่ยวกับ
ประเด็นการวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีที่ใ้เก็บข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับพฤติกรรมกรใช้หนังสือเรียน
ของครู พฤติกรรมกรเรียน และพฤติกรรมกรใช้หนังสือเรียนของนักเรียน

แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับหนังสือเรียน ตำราเรียน หรือแบบเรียน การใช้สื่อ การใช้สื่อหนังสือเรียน วัตถุประสงค์การใช้
หนังสือเรียนของครู ลักษณะกรใช้หนังสือเรียนของครู พฤติกรรมกรเรียน และพฤติกรรมกรใช้
หนังสือเรียนของนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การจำแนก และการตีความประเด็นของข้อมูลซึ่งได้จากการศึกษาดังกล่าวออกเป็นวัตถุประสงค์การใช้ และลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูในประเด็นย่อย โดยใช้ตารางจำแนกข้อมูล ประเด็น และข้อมูลซึ่งได้ในขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้เป็นกรอบในการเข้าสู่กระบวนการสัมภาษณ์ และสังเกตในขั้นตอนที่ 2

ขั้นที่ 2 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู 2 ประเด็นคือวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน และลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู รวมถึงผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียนตามการรับรู้ของครู คือ พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน รวมทั้งศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู ตามมุมมองของนักเรียน ในขั้นตอนนี้มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยขั้นนี้มี 2 กลุ่ม คือ ครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 10 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.1 – 3.2

ตารางที่ 3.1 แสดงกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1) ครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดกระจายไปตามกลุ่มสาระวิชาหลัก 5 กลุ่มสาระวิชา คือ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มสาระวิชาละ 2 คน กระจายไปตามสังกัดคือ สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา รวมทั้งกระจายไปตามระดับชั้นที่ครูสอนคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นกลุ่มครูจำนวน 10 คน

ID	สังกัด	ระดับชั้นที่สอน	สาระวิชาที่สอน
1	สช.	ม.ปลาย	วิทยาศาสตร์
2	สช.	ม.ต้น	วิทยาศาสตร์
3	สช.	ม.ต้น	ภาษาไทย
4	สกอ.	ม.ต้นและม.ปลาย	ภาษาไทย
5	สกอ.	ม.ปลาย	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
6	สพฐ.	ม.ต้น	คณิตศาสตร์
7	สพฐ.	ม.ปลาย	คณิตศาสตร์
8	สพฐ.	ม.ปลาย	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
9	สช.	ม.ต้น	ภาษาอังกฤษ
10	สพฐ.	ม.ปลาย	ภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 3.2 แสดงกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คนและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 5 คน ซึ่งมีการกระจายของกลุ่มตัวอย่างไป ตามสังกัด ระดับชั้น และแผนการเรียน

ตารางที่ 3.2 กลุ่มตัวอย่างการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นกลุ่มนักเรียนจำนวน 10 คน

ID	ระดับชั้นที่ศึกษา	สังกัด	โครงการเรียน/แผนการเรียน
1	ม.ต้น	สช.	-
2	ม.ต้น	สช.	-
3	ม.ต้น	สช.	โครงการเรียนที่ 1 (เรียนวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์)
4	ม.ต้น	สกอ.	-
5	ม.ต้น	สพฐ.	-
6	ม.ปลาย	สพฐ.	คณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
7	ม.ปลาย	สช.	ศิลป์คำนวณ
8	ม.ปลาย	สพฐ.	ศิลป์ภาษา
9	ม.ปลาย	สช.	คณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
10	ม.ปลาย	สพฐ.	ศิลป์คำนวณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนดังกล่าวนี้มี 3 แบบคือ 1) แบบสัมภาษณ์ครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คนเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด และปิดเพื่อให้ได้ประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนก่อนการสอน การใช้หนังสือเรียนในระหว่างการสอน และการใช้หนังสือเรียนเพื่อการประเมินผล การเลือกใช้หนังสือเรียนของคุณ การใช้และเหตุผลของการเลือกใช้หนังสือเรียนของคุณ ในส่วนต่าง ๆ ของหนังสือเรียน การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน การใช้ตำราเสริมอื่น ๆ ของครู การใช้หนังสือเรียนประกอบสื่ออื่น ๆ ปริมาณการใช้หนังสือเรียนของคุณ ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียนของคุณ ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่าน รวมถึงศึกษาความคิดครูเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนของคุณมีผลต่อพฤติกรรมนักเรียน คือพฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน 2) แบบสังเกตครูกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสังเกตที่สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ แบบสังเกตดังกล่าวเป็นแบบสังเกตแบบปลายปิด และปลายเปิด เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนของคุณในกิจกรรมการเรียนการสอน คือปริมาณที่ครูได้อ้างถึงหนังสือเรียนหรือใช้หนังสือเรียนต่อคาบ องค์ประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำไปใช้ การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน ความยืดหยุ่นของครูในการใช้หนังสือเรียน การใช้สื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน การใช้ตำราหรือหนังสือเรียนอื่น ๆ เสริมหนังสือเรียน 3) แบบสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือของ

ครูตามมุมมองของตน ในประเด็นการมอบหมายเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนก่อนที่มีการเรียนการสอน การใช้หนังสือเรียนในระหว่างที่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียน การใช้หนังสือเรียนหลังจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนจบลง การใช้องค์ประกอบในหนังสือเรียนในการจัดการเรียนการสอน การมอบหมายภาระงานของครู การใช้หนังสือเรียนในฐานะเป็นแหล่งการสืบค้นข้อมูล การใช้สื่ออื่นๆ เสริมหนังสือเรียนของครู

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเน้นประเด็นตามกรอบแนวคิด เอกสาร และประเด็นอื่นๆ ที่พบนอกเหนือจากกรอบแนวคิด และเอกสาร 2) การวิเคราะห์แบบสร้างข้อมูล โดยการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (analytic inductive) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยการตีความสร้างข้อมูลจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ 3) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) โดยไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นของการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลซึ่งได้จากขั้นที่ 1-2 และดำเนินการสกัดประเด็นพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียน พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้หนังสือเรียน และผลของการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อพฤติกรรมนักเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน โดยประเด็นซึ่งได้จากการสังเคราะห์ในขั้นนี้มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงประเด็นพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู ซึ่งได้จากการสกัดในระยะเวลาที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ จากการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ สังเกตครู และนักเรียน มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้ พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู 8 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน 3) การใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม 4) การใช้เพื่อการอธิบาย 5) การใช้ในการออกข้อสอบ 6) การใช้เพื่อการอ้างอิง 7) การใช้เพื่อการตั้งคำถาม 8) การใช้เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังสอน รวมข้อคำถามทั้งหมด 35 ข้อ

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนานักเรียน 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้กับนักเรียน 2) การใช้ให้นักเรียนได้คิด 3) การใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน 4) การใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน 5) การใช้ในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน รวมข้อคำถาม 20 ข้อ

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู 10 ประเด็น คือ 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียน 2) ความยืดหยุ่นในการใช้ 3) ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียน ได้อ่านหนังสือเรียน 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ 5) การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน 6) การใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน 7) สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ 8) การนำไปใช้ในการทำสื่อการสอนอื่น 9) การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน 10) จำนวนหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ต่อบทเรียน รวมข้อคำถาม 40 ข้อ

จากผลการสังเคราะห์ประเด็น และรายละเอียดข้างต้น ทำให้สามารถสรุปข้อคำถามใน แต่ละประเด็น ได้ข้อคำถามจำนวน 95 ข้อคำถาม ดังแสดงในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ประเด็นพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูซึ่งได้จากการสกัดในระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ สังเกต ครู และนักเรียน

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู	จำนวนข้อรายการย่อย
1	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	
1.1	การใช้เพื่อการตั้งคำถาม	7
1.2	การใช้เพื่อวางแผน และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	6
1.3	การใช้เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังสอน	5
1.4	การใช้เพื่อการอธิบาย	4
1.5	การใช้ในการออกข้อสอบ	4
1.6	การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	3
1.7	การใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม	3
1.8	การใช้เพื่อการอ้างอิง	3
	รวมข้อคำถาม	35
2	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน	
2.1	การใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้กับนักเรียน	5
2.2	การใช้ให้นักเรียนได้คิด	4
2.3	การใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน	4
2.4	การใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน	4
2.5	การใช้ในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน	3
	รวมข้อคำถาม	20
3	ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู	
3.1	ความยืดหยุ่นในการใช้	6
3.2	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน	6
3.3	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่นำมาใช้	5
3.4	การใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน	5
3.5	ปริมาณการใช้หนังสือเรียน	4

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู	จำนวนข้อรายการย่อย
3.6	ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน	3
3.7	สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้	3
3.8	การนำไปใช้ในการทำสื่อการสอนอื่น	3
3.9	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน	3
3.10	จำนวนหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ต่อบทเรียน	2
	รวมข้อคำถาม	40
	รวม	95

การสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ สังเกตครู และนักเรียนได้ผลของการใช้ต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน 2 ส่วนคือ พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียน และพฤติกรรมเรียนนอกห้องเรียน ซึ่งพบว่าพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียน จำนวน 7 ข้อ พฤติกรรมนอกห้องเรียน จำนวน 3 ข้อ รวมข้อคำถาม 10 ข้อคำถาม แสดงดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ผลของการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการเรียน

ผลต่อพฤติกรรมเรียนของนักเรียน	จำนวนรายการย่อย
พฤติกรรมในห้องเรียน	7
พฤติกรรมนอกห้องเรียน	3
รวม	10

การสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ สังเกตครู และการสัมภาษณ์นักเรียนได้ผลของการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ วัตถุประสงค์การใช้ จำนวน 4 ข้อรายการและลักษณะการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน ประกอบด้วยปริมาณการใช้หนังสือเรียนในแต่ละช่วงเวลา ลักษณะการอ่านของหนังสือเรียน ช่วงเวลาในการใช้ และการใช้สื่ออื่นประกอบ จำนวน 14 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งหมด 18 ข้อ แสดงดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ผลของการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน

ผลต่อพฤติกรรมเรียนของนักเรียน	จำนวนรายการย่อย
วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของนักเรียน	4
ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน	
ปริมาณการใช้ในแต่ละช่วงเวลาของการเรียน	3
ลักษณะการอ่านของนักเรียน	3
ช่วงเวลาในการใช้	5
การใช้สื่ออื่นประกอบ	3
รวมข้อคำถาม	18

ดังนั้นประเด็น และข้อคำถามซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสาร และการศึกษาเชิงคุณภาพ ในระยะที่ 1 รวมทุกข้อคำถามในแต่ละประเด็นจำนวน 123 ข้อ

ขั้นที่ 4 การพัฒนา และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ปรับข้อคำถามตาม คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนที่จะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยแบบสอบถามจะต้อง ตรวจสอบคุณภาพ 4 ส่วน คือความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ความสอดคล้องของข้อ คำถาม(item – objective congruence, IOC) การใช้ภาษา และความถูกต้องของภาษา การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ใช้ดัชนี IOC (item objective congruence) จาก ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้ 1) เป็นครูที่มีประสบการณ์ในการสอนในกลุ่มสาระวิชาหลัก 5 กลุ่ม จำนวน 3 ท่าน 2) เป็นอาจารย์ ในมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์การสอน จำนวน 1 ท่าน และ 3) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิใน ด้านการวิจัย การวัด และประเมินผล จำนวน 2 ท่าน

จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาพบว่าประเด็นที่ใช้ในการศึกษา และ รายละเอียดย่อย ๆ ของแต่ละประเด็นที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 และมีการปรับปรุงข้อคำถามตาม คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าเหลือข้อคำถามจำนวน 105 ข้อ นอกเหนือจากนี้ผู้เชี่ยวชาญให้ นำประเด็นที่อยู่ในลักษณะการใช้หนังสือเรียน เกี่ยวกับสัดส่วนของการใช้หนังสือเรียน จำนวน หนังสือเรียนที่ใช้ต่อบทเรียน และการนำสื่อในหนังสือเรียนไปใช้ทำสื่อการสอนอื่น ไปเพิ่มเติมไว้ใน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเนื่องจากไม่สามารถวัดได้ด้วยมาตรประมาณค่าได้ รายละเอียดจำนวนข้อคำถามในแต่ละประเด็น แสดงในตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 รายการข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน

ประเด็น	ข้อ	รวม	
พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู			
1	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู		
1.1	การใช้เพื่อการวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	1 - 5	5
1.2	การใช้เป็นสื่อการจัดการเรียนการสอน	6 - 8	3
2.5	การใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	9 - 12	4
1.3	การใช้หนังสือเพื่อการอธิบาย	13 - 15	3
1.4	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการออกข้อสอบ	16 - 18	3
1.5	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิง	19 - 21	3
1.6	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการตั้งคำถาม	22 - 25	4
1.7	การใช้หนังสือเรียนเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการสอน	26 - 29	4
	รวมจำนวนข้อคำถาม	29 ข้อ	

ประเด็น		ข้อ	รวม
2	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน		
2.1	การใช้เพื่อเป็นแหล่งเสริมความรู้ให้นักเรียน	30 – 32	3
2.2	การใช้เพื่อให้นักเรียนได้คิด	33 – 36	4
2.3	การใช้เพื่อให้นักเรียนได้ตั้งคำถามและหาคำตอบ	37 – 39	3
2.4	การใช้เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน	40 – 43	4
2.5	ใช้เป็นแหล่งสร้างและจัดทำระบบภาระงาน	44 – 46	3
	รวมจำนวนข้อคำถาม	17 ข้อ	
3	ลักษณะการใช้หนังสือเรียน		
3.1	ปริมาณการใช้หนังสือเรียน	47 – 49	3
3.2	ความยืดหยุ่นในการใช้	50 – 53	4
3.3	ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่าน	54 – 57	4
3.4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่นำมาใช้	58 – 63	6
3.5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน	64 – 68	5
3.6	การใช้หนังสืออื่นประกอบการหนังสือเรียน	69 – 73	6
3.7	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน	74 - 76	3
	รวมข้อคำถาม	30 ข้อ	
ผลของการใช้หนังสือเรียนต่อพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียน			
1.	พฤติกรรมกรเรียน		
1.1	พฤติกรรมกรเรียนที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน	1 – 5	5
1.2	พฤติกรรมกรเรียนที่เกิดขึ้นภายนอกห้องเรียน	6 – 8	3
2.	พฤติกรรมกรใช้หนังสือเรียน		
2.1	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของนักเรียน	9 – 12	4
2.2	ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน		
2.2.1	ปริมาณการใช้	13 – 15	3
2.2.2	วิธีในการอ่าน	16 – 20	5
2.2.3	ช่วงเวลาในการใช้	21 – 25	5
2.2.4	การใช้สื่ออื่นหรือหนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน	26 – 29	4
	รวมข้อคำถาม	29 ข้อ	

ขั้นต่อมาผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับครูผู้สอนใน 5 กลุ่มสาระวิชา 3 สังกัด จำนวน 36 คน พบว่า ต้องตัดข้อคำถามออกจำนวน 2 ข้อในลักษณะการใช้หนังสือเรียน คือ ข้อ 58 ไม่มีการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน และข้อ 69 การใช้หนังสืออื่นเสริมหนังสือเรียนคือ ใช้หนังสือเรียนเพียงอย่างเดียวในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นข้อคำถามที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง มีจำนวน 103 ข้อ ผู้วิจัยจึงนำไปใช้ในการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปในขั้นตอนที่ 5

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นของการนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ปรับปรุงแก้ไข ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ดังนั้นในขั้นนี้จะมีกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ) จำนวน 45,851 คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามแนวคิดของ Taro Yamane (1970) ซึ่งจากสูตรของยามาเน่ โดยให้ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน ดังนี้

$$\text{โดยใช้สูตรดังนี้ } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$\text{การแทนค่า } n = \frac{45,851}{1 + 45,851 \times (0.05)^2}$$

$$= \frac{45,851}{115.63}$$

$$n = 396.54$$

เนื่องจากผู้วิจัยต้องการให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายไปตามระดับชั้นและสังกัดที่ศึกษา และเพื่อเป็นการป้องกันการสูญหายของข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษาจึงใช้จำนวน 1,200 คน และเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้สังกัด ระดับชั้นที่สอน และวิชาที่สอน ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละสังกัดจำนวน 400 คน ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างได้ตารางที่ 3.7 แสดงการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มโรงเรียนในแต่ละสังกัดกระจายตามเขตพื้นที่การศึกษา

จำนวน สังกัดละ 20 โรงเรียน ส่วนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาใช้จำนวน 8 โรงเรียน เมื่อได้สุ่มโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปโรงเรียนละ 20 ฉบับ โดยแบ่งเป็น ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นละ 10 ฉบับ กลุ่มสาระวิชาละ 2 คน สำหรับ สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ส่วนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ส่งแบบสอบถามโรงเรียนละ 50 ฉบับ แบ่งเป็นชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 25 ฉบับ และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 25 ฉบับซึ่งในแต่ละระดับชั้นมีการกระจายไปตามกลุ่มสาระวิชาที่ครูสอน

ตารางที่ 3.7 การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ

สังกัด	จำนวนโรงเรียน	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	รวม
สช.	20	200	200	400
สพฐ.	20	200	200	400
สกอ.	8	200	200	400
รวม	48	600	600	1200

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นนี้คือ แบบสอบถาม จำนวน 4 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** ภูมิหลังของครู ซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอน สาระวิชาที่สอน และสังกัด **ตอนที่ 2** วัตถุประสงค์ในการใช้หนังสือเรียนของครู ซึ่งประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู วัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน และลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู **ตอนที่ 3** แบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อนักเรียน ตามการรับรู้ของครู ซึ่งรายละเอียดของแบบสอบถามต้องการทราบว่า การใช้หนังสือเรียนของครู ทำให้พฤติกรรมในการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนเป็นอย่างไร **ตอนที่ 4** เป็นข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการหนังสือเรียนในปัจจุบัน ตอบสนองต่อการใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาของตนมากน้อยเพียงใด ถ้ามีความต้องการให้เพิ่มเติมควรเพิ่มเติมในส่วนใด

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับภูมิหลัง และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และแบบเติมคำ จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอน สาระวิชาที่สอน สังกัด การเลือกใช้นหนังสือเรียน ความพึงพอใจของหนังสือเรียนต่อการจัดการศึกษา การใช้หนังสืออื่นๆ เสริมการจัดการเรียนการสอน และผลของหนังสือเรียนต่อพฤติกรรมในการเรียน และการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน

ตอนที่ 2 ข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้ และลักษณะการใช้หนังสือเรียน จำนวน 74 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตอนที่ 2 ดังนี้

มีพฤติกรรมมากที่สุด	หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติเป็นประจำหรือมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
มีพฤติกรรมมาก	หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติบ่อยๆ หรือ มาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
มีพฤติกรรมปานกลาง	หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติค่อนข้างบ่อย	ให้คะแนน 3 คะแนน
มีพฤติกรรมน้อย	หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติบางครั้ง หรือน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
มีพฤติกรรมน้อยที่สุด	หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติน้อยที่สุดหรือไม่ปฏิบัติ	ให้คะแนน 1 คะแนน

โดยผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนน เพื่อประเมินระดับของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน จากค่าเฉลี่ยคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.79	หมายถึง	มีพฤติกรรมการใช้ที่น้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.80 – 2.59	หมายถึง	มีพฤติกรรมการใช้ที่น้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.60 – 3.39	หมายถึง	มีพฤติกรรมการใช้ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.40 – 4.19	หมายถึง	มีพฤติกรรมการใช้มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.20 – 5.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมการใช้มากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อความเกี่ยวกับผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการเรียน และการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อนักเรียน จำนวน 29 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

รับรู้มากที่สุด	หมายถึง ท่านได้รับรู้พฤติกรรมนักเรียนมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
รับรู้มาก	หมายถึง ท่านได้รับรู้พฤติกรรมนักเรียนมา	ให้คะแนน 4 คะแนน
รับรู้ปานกลาง	หมายถึง ท่านได้รับรู้พฤติกรรมนักเรียนปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
รับรู้เล็กน้อย	หมายถึง ท่านได้รับรู้พฤติกรรมนักเรียนน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
รับรู้ที่น้อยที่สุด	หมายถึง ท่านได้รับรู้พฤติกรรมนักเรียนน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

โดยผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนน เพื่อประเมินระดับของผลที่เกิดกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน จากค่าเฉลี่ยของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.79	หมายถึง	มีผลต่อนักเรียนน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.80 – 2.59	หมายถึง	มีผลต่อนักเรียนน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.60 – 3.39	หมายถึง	มีผลต่อนักเรียนปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.40 – 4.19	หมายถึง	มีผลต่อนักเรียนมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.20 – 5.00	หมายถึง	มีผลต่อนักเรียนมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูในแต่ละสังกัด

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 สังกัด มีการส่งแบบสอบถาม และการตอบกลับดังตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 อัตราการตอบกลับแบบสอบถามของครูทั้ง 3 สังกัด

กลุ่มตัวอย่าง	ส่งแบบสอบถาม (ชุด)	จำนวนการตอบ กลับ (คน)	อัตราการตอบกลับ (%)
สังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	400	236	59.00
สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน (สช.)	400	223	55.75
สังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)	400	120	30.00
รวม	1200	579	41.36

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามตอนที่ 1 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติบรรยาย เพื่อบรรยายลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามและ ลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังนี้ วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis) ของตัวแปร เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

แบบสอบถามตอนที่ 2 - 3 มีการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นสถิติภาคบรรยาย และในส่วนที่สองนั้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test และ ANOVA เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังของครูในการใช้หนังสือเรียน

แบบสอบถามตอนที่ 4 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติบรรยาย เพื่อบรรยายและเปรียบเทียบ พฤติกรรมการเรียน และการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนตามการรับรู้ของครู โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังนี้ วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis)

แบบสอบถามตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล

จากรายละเอียดวิธีการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปประเด็นที่ศึกษา วิธีการวิจัย แหล่งข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ศึกษาแต่ละประเด็นและการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 3.7

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งการศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อใช้ข้อมูลซึ่งได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ อธิบายผลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ

ตารางที่ 3.9 แสดงการสรุปรวมการออกแบบการวิจัยผสม แบบลำดับเวลา ทั้งในส่วนของประเด็นที่ศึกษา วิธีการวิจัย แหล่งข้อมูล เครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล แยกตามระยะการศึกษา และขั้นตอนของกระบวนการวิจัย

ตารางที่ 3.9 สรุปรวมการออกแบบวิจัยแบบผสม แบบลำดับเวลา

ประเด็นที่ศึกษา	วิธีการวิจัย	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ				
ขั้นที่ 1 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู พฤติกรรมการเรียนและการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน	- การวิจัยเอกสาร	- เอกสารเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนในการจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	- แบบบันทึกเอกสาร	- การวิเคราะห์เอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหา
ขั้นที่ 2 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู และผลของการใช้หนังสือเรียนที่เกิดกับพฤติกรรมการเรียนและการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน	- การศึกษาเชิงคุณภาพ	- ครูจำนวน 10 คน - นักเรียนจำนวน 10 คน	- แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกต	- การวิเคราะห์เนื้อหา - การตีความ การจำแนก และการสร้างข้อสรุปข้อมูล
ขั้นที่ 3 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู และผลของการใช้หนังสือเรียนที่เกิดกับพฤติกรรมการเรียนและการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน	- การวิเคราะห์และสังเคราะห์รวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ สังเกต	- ข้อมูลซึ่งได้จากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2	- แบบบันทึกข้อมูลรวมซึ่งได้จาก การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ / สังเกต	- การวิเคราะห์เนื้อหา - การตีความ การจำแนก และการสร้างข้อสรุปข้อมูล

ประเด็นที่ศึกษา	วิธีการวิจัย	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ				
ขั้นที่ 4 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในด้านความตรงเชิงเนื้อหา	การพัฒนาเครื่องมือ	- ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน - กลุ่มตัวอย่างการลองใช้แบบสอบถาม (try out) จำนวน 36 คน	แบบสอบถาม	- การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาจากการวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC)
ขั้นที่ 5 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู และผลของการใช้หนังสือเรียนที่เกิดกับพฤติกรรมการเรียนและการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน	วิจัยเชิงสำรวจ	ครูจำนวน 579 คน	- แบบสอบถาม	- การวิเคราะห์เนื้อหา - การวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย
พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลังต่างกัน	วิจัยเชิงสำรวจ	กลุ่มครูตัวอย่างจำนวน 579 คน	- แบบสอบถาม	- การทดสอบค่าที (t-test) - การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)
ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลรวม การศึกษาเชิงปริมาณ และการศึกษาเชิงคุณภาพ	-	-	-	- วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา - สืบสวนข้อมูลเชิงปริมาณ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียนและผลที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อคือ (1) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน (3) เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยผสม (mixed method) แบบลำดับเวลา (sequential mixed method design) ซึ่งเป็นการวิจัยผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ระยะเวลาการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษา สังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมาใช้สร้างข้อคำถามในระยะเวลาที่สองคือ การวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ Creswell (2007) เรียกว่า การออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ (the exploratory design – instrument development model) เหตุผลสำคัญของการเลือกใช้การวิจัยผสม แบบลำดับเวลา เนื่องจากผลจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่สามารถนำเสนอรายละเอียดที่เพียงพอในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณได้ จากลักษณะของกระบวนการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน

ตอนที่ 3 ผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน

โดยในแต่ละตอนจะนำเสนอการศึกษาเชิงปริมาณ และใช้ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพอธิบายเสริมผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูและปัจจัยส่งเสริมการใช้หนังสือเรียนของครู ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู

การศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษาในขณะนี้เป็นการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์และสังเกตครู พร้อมทั้งสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อให้ได้ประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู และนำไปสร้างและพัฒนาเครื่องมือในระยะที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณโดยนำเสนอพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน 2 ส่วนคือ พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์ของการใช้และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้ ดังนี้

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์การใช้

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์ของการใช้ ซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์การนำหนังสือเรียนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน จำนวน 13 ข้อรายการ เมื่อจำแนกวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยใช้เกณฑ์การใช้ประโยชน์พบว่าวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูจำแนกได้เป็น วัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู 8 ข้อรายการ คือ 1) ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนของครู 2) ใช้สื่อสารและอธิบายความรู้ของครู 3) ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ใช้วางแผนและจัดทำแผนการสอน ใช้ทำความเข้าใจขอบเขตของเนื้อหาวิชา และเป็นแหล่งรายละเอียดของเนื้อหาวิชา 4) ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักสูตร 5) ใช้ประเมินผลการศึกษา 6) ใช้เป็นแหล่งในการแนะนำการทดลอง หรือการปฏิบัติกิจกรรม 7) ใช้ในการปรับปรุงทักษะการสอนสำหรับครู 8) ใช้ในการอ้างอิงกิจกรรมกับทฤษฎี และจำแนกตามวัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน 5 ข้อรายการ ได้แก่ 1) ใช้เป็นแหล่งสร้างและจัดทำระบบภาระงาน 2) ใช้เสริมความรู้ ความเข้าใจระหว่างเรียนของนักเรียน 3) ใช้ให้นักเรียนได้คิด ประกอบด้วย ใช้เป็นแกนกลางในด้านการคิด การลำดับความคิดให้นักเรียน และใช้เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ 4) ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงานสำหรับนักเรียน 5) ใช้ในการถาม และตอบในชั้นเรียน

เมื่อพิจารณาความถี่ของการกล่าวถึงวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน จากจำนวนเอกสาร 16 แหล่ง พบว่าวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนการสอนมากที่สุด (10) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนวางแผน และจัดทำแผนการสอน (8) ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน

ของนักเรียน (6) โดยเอกสารที่กล่าวถึงการใช้หนังสือเรียนประเมินผลการศึกษา (1) ใช้ในการปรับปรุงทักษะการสอนสำหรับครู (1) และใช้เสริมความรู้ความเข้าใจของนักเรียน (1) ได้กล่าวถึงน้อย

ตารางที่ 4.1 การสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน	แหล่งเอกสาร																รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู																		
1	ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนของครู			/		/	/	/		/	/	/		/	/			10
2	ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน																	
2.1	ใช้วางแผนและจัดทำแผนการสอน			/		/		/	/					/	/	/	/	8
2.2	เป็นแหล่งรายละเอียดของเนื้อหา		/	/		/		/								/		5
2.3	เข้าใจขอบเขตของเนื้อหาวิชา	/			/												/	3
3	ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักสูตร			/	/	/										/	/	5
4	ใช้เป็นแหล่งในการแนะนำการทดลอง หรือ การปฏิบัติกิจกรรม	/						/	/						/			4
5	ใช้ในการอ้างอิงกิจกรรมกับทฤษฎี	/		/						/					/			4
6	ใช้สื่อสาร และอธิบายความรู้ของครู				/			/	/									3
7	ใช้ประเมินผลการศึกษา							/	/									1
8	ใช้ในการปรับปรุงทักษะการสอนสำหรับครู				/													1
วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูเพื่อนักเรียน																		
1	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงานสำหรับผู้เรียน						/	/	/	/			/	/				6
2	ใช้ให้นักเรียนได้คิด																	
2.1	เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์	/	/			/				/						/		5
2.2	ใช้เป็นแกนกลางในด้าน การคิด การลำดับความคิดให้ผู้เรียน					/				/		/					/	4

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน	แหล่งเอกสาร																รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
3	ใช้ในการถาม และตอบในชั้นเรียน								/		/			/	/			4
4	ใช้เป็นแหล่งสร้างและจัดทำภาระงาน	/		/			/										/	4
5	ใช้เสริมความรู้ ความเข้าใจระหว่างเรียนของนักเรียน			/														1

- หมายเหตุ
1. หมายถึง โกชัย สาริบุตร (2521)
 2. หมายถึง คัดศรีศรี ปานะกุล (2521)
 3. หมายถึง บันลือ พฤษะวัน (2521)
 4. หมายถึง วันชัย บัจจสานนท์ (2522)
 5. หมายถึง ทวี บุญหมื่น (2524)
 6. หมายถึง ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงศ์ (2525)
 7. หมายถึง มสธ. (2529)
 8. หมายถึง นพคุณ คุณมาชีวะ (2533)
 9. หมายถึง นาลัย สุวรรณธาดา (2530)
 10. หมายถึง มาโทรเรลลา และปีเตอร์ เอช. (2534)
 11. หมายถึง วัฒนภาพร ระงับทุกข์ (2542)
 12. หมายถึง Dale (1974)
 13. หมายถึง Schmidt และคณะ, 1997 cited in Tairab (2006)
 14. หมายถึง Lubben & Campbell (2003)
 15. หมายถึง Tairab (2006)
 16. หมายถึง Verboord & Lees (2008)

จากการศึกษาเอกสาร ซึ่งได้จากตารางที่ 4.1 ผู้วิจัยได้ใช้เป็นกรอบในการลงภาคสนามในการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์สอนของครู รวมถึงการสัมภาษณ์นักเรียน โดยข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม และผลการวิเคราะห์ซึ่งได้จากการลงภาคสนามในการศึกษาเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างการศึกษาเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 4.2 แสดงภูมิหลังของครูกรณีศึกษาจำนวน 10 คน เป็นครูในสังกัด สข. จำนวน 4 คน สังกัด สกอ. จำนวน 2 คน และสังกัด สพฐ. จำนวน 4 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 8 คน เพศชายจำนวน 2 คน อายุตั้งแต่ 29-53 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 4 คน และปริญญาโท 6 คน สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 4 คน มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 5 คน และสอนทั้งสองระดับชั้น 1 คน โดยมีประสบการณ์ทำงาน 5-32 ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 แสดงภูมิหลังของครูครุภัณฑ์ศึกษาจำนวน 10 คน

ID	อายุ	เพศ	ระดับการศึกษา	สังกัด	ประสบการณ์การสอน	ระดับชั้นที่สอน	สาระวิชาที่สอน
1	32	หญิง	ป.โท	สช.	10	ม.ปลาย	วิทยาศาสตร์
2	29	หญิง	ป.โท	สช.	6	ม.ต้น	วิทยาศาสตร์
3	31	หญิง	ป.โท	สช.	6	ม.ต้น	ภาษาไทย
4	42	หญิง	ป.โท	สกอ.	20	ม.ต้นและม.ปลาย	ภาษาไทย
5	38	หญิง	ป.โท	สกอ.	15	ม.ปลาย	สังคมศึกษา
6	50	ชาย	ป.โท	สพฐ.	29	ม.ต้น	คณิตศาสตร์
7	53	หญิง	ป.ตรี	สพฐ.	32	ม.ปลาย	คณิตศาสตร์
8	53	หญิง	ป.ตรี	สพฐ.	24	ม.ปลาย	สังคมศึกษา
9	29	ชาย	ป.ตรี	สช.	5	ม.ต้น	ภาษาอังกฤษ
10	31	หญิง	ป.ตรี	สพฐ.	7	ม.ปลาย	ภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 4.3 แสดงภูมิหลังของนักเรียนครุภัณฑ์ศึกษาจำนวน 10 คน เป็นนักเรียนในสังกัด สช. จำนวน 5 คน สังกัด สพฐ. จำนวน 4 คน และสังกัด สกอ.จำนวน 1 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 6 คน เพศชาย 4 คน ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 5 คนและมัธยมศึกษาตอนปลาย 5 คน มีนักเรียนที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน มีการเรียนการสอนแตกต่างจากนักเรียน 4 คนในระดับเดียวกันคือมีการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากกว่า ส่วนนักเรียนที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาในแผนคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ 2 คน ศึกษาแผนศิลป์คำนวณ 2 คน และแผนศิลป์ภาษา 1 คน

ตารางที่ 4.3 แสดงภูมิหลังของนักเรียนครุภัณฑ์ศึกษาจำนวน 10 คน

ID	เพศ	ระดับชั้นที่ศึกษา	สังกัด	โครงการเรียน/แผนการเรียน
1	ชาย	ม.ต้น	สช.	-
2	หญิง	ม.ต้น	สช.	-
3	หญิง	ม.ต้น	สช.	โครงการเรียนที่ 1 (เรียนวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์)
4	ชาย	ม.ต้น	สกอ.	-
5	หญิง	ม.ต้น	สพฐ.	-
6	ชาย	ม.ปลาย	สพฐ.	คณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
7	หญิง	ม.ปลาย	สช.	ศิลป์คำนวณ
8	หญิง	ม.ปลาย	สพฐ.	ศิลป์ภาษา
9	ชาย	ม.ปลาย	สช.	คณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
10	หญิง	ม.ปลาย	สพฐ.	ศิลป์คำนวณ

จากการสังเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู โดยการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์สอน การใช้หนังสือเรียนของครูในชั้นเรียน และการสัมภาษณ์การใช้หนังสือเรียนของ

ครูในมุมมองของนักเรียน พบว่า ครูมีวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน 13 ข้อรายการ จำแนกเป็นวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู 8 ข้อรายการ และวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน 5 ข้อรายการ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของแต่ละวัตถุประสงค์ไปตามลำดับ โดยนำเสนอการสังเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนจากครู จากนักเรียน และสรุปรวมทั้งครูและนักเรียน ไปตามวัตถุประสงค์

ตารางที่ 4.4 แสดงการสังเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครูโดยพบว่าวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู 8 ข้อรายการ คือ 1) การใช้เพื่อวางแผน และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน 3) ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม 4) ใช้เพื่อการอธิบาย 5) ใช้เพื่อการออกข้อสอบ 6) ใช้เพื่อการอ้างอิง 7) ใช้เพื่อการตั้งคำถาม 8) ใช้เพื่อการประเมินความรู้ และความเข้าใจหลังการสอน

ตารางที่ 4.4 การสังเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครูกรณีศึกษา จากการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู

วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	ครูกรณีศึกษา										รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้											
1.1	ใช้หนังสือเรียนพิจารณาขอบเขต และรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละบทเรียน	/		/	/	/	/	/	/	/		8
1.2	ใช้หนังสือเรียนกำหนดลำดับเนื้อหาในการสอน	/	/	/	/		/	/	/	/		8
1.3	ใช้หนังสือเรียนกำหนดกิจกรรมในการสอน	/		/	/	/			/	/		6
1.4	ใช้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้	/		/			/	/	/	/		6
1.5	ใช้หนังสือเรียนเลือกวิธีการวัดและประเมินผล	/		/	/			/		/		5
1.6	ใช้หนังสือเรียนเลือก และจัดทำสื่อการสอนอื่น	/	/	/						/		4
2	การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน											
2.1	ใช้รูปภาพ แผนภาพจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	9
2.2	ใช้บทความหรือข้อความจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/		/	/	/	/	/	/	/	/	9
2.3	ใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/	/			/	/	/		/	/	7
3	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม											
3.1	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียน	/	/	/	/	/	/		/	/	/	9
3.2	ใช้หนังสือเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างของกิจกรรมอื่นที่จะทำ	/		/	/	/		/	/	/	/	8

วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู		ครูกรณีศึกษา										รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
3.3	ใช้หนังสือเรียนเพื่ออธิบายรายละเอียดของกิจกรรมที่ทำ	/		/					/	/	/	5
4	ใช้เพื่อการอธิบาย											
4.1	ใช้หนังสือเรียนขยายความให้นักเรียนเข้าใจ	/		/	/	/	/	/	/	/		7
4.2	ใช้หนังสือเรียนยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจ			/	/	/	/	/	/	/		7
4.3	ใช้เสริมรายละเอียดในจุดที่สำคัญ			/	/	/	/	/	/			6
4.4	ใช้หนังสือเรียนอธิบายส่วนที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น			/	/		/	/		/		5
5	ใช้ในการออกข้อสอบ											
5.1	ใช้บางส่วนของหนังสือเรียนมาตั้งเป็นเป็นข้อคำถามหรือตัวเลือกในการออกข้อสอบ	/	/	/	/	/		/	/	/	/	9
5.2	ใช้หนังสือเรียนกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ	/	/	/	/		/	/		/		7
5.3	ใช้หนังสือเรียนกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ	/		/	/		/		/	/		6
5.4	ใช้เป็นสิ่งกำหนดปริมาณหรือสัดส่วนของจำนวนข้อคำถามในการสอบ			/	/					/		3
6	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิง											
6.1	ใช้พิสูจน์คำกล่าวสรุปของครู	/		/	/		/	/		/	/	7
6.2	ใช้ยืนยันคำอธิบายของครู	/		/	/	/			/	/		6
6.3	ใช้แสดงความสอดคล้องของกิจกรรมที่ปฏิบัติกับการเนื้อหา	/			/	/			/	/	/	6
7	ใช้เพื่อการตั้งคำถาม											
7.1	ใช้ตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน	/		/	/	/	/		/	/		7
7.2	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	/		/	/	/			/	/	/	7
7.3	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน	/		/	/	/		/	/	/		7
7.4	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว	/		/	/	/		/	/	/		7
7.5	ใช้ตั้งคำถามเพื่อให้หาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้อื่น	/	/	/	/	/					/	6
7.6	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่ออธิบายเพิ่มเติม			/	/	/		/	/			5
7.7	ใช้ตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากกิจกรรมที่ทำ	/	/			/			/		/	5
8	ใช้เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน											
8.1	ใช้แบบฝึกหัดท้ายบทในหนังสือเรียนประเมินนักเรียนหลังการเรียนการสอน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
8.2	ใช้หนังสือเรียนสร้างการบ้านเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน	/	/	/		/	/	/	/	/	/	9
8.3	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความ	/	/	/	/	/		/	/	/		8

วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู		ครูกรณีศึกษา										รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	เข้าใจของผู้เรียน											
8.4	ใช้ตัวอย่างในหนังสือเรียนเพื่อประเมินความเข้าใจหลังสอน			/	/		/	/			/	5
8.5	ใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน			/	/	/			/			4

จากตารางการสังเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูจากการสัมภาษณ์ และสังเกตการจัดการเรียนการสอน การใช้หนังสือเรียนของครูในระหว่างที่มีการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียดของวัตถุประสงค์การใช้ดังนี้

1. การใช้เพื่อการวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าจากครูกรณีศึกษาจำนวน 10 คน นำหนังสือเรียนมาใช้ในการพิจารณาขอบเขต ลำดับเนื้อหา รายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละบทเรียนมากที่สุด (8) รองลงมาคือกำหนดกิจกรรมในการสอน (6) กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ (6) กำหนดวิธีวัด และประเมินผลนักเรียน (5) และ ใช้เลือก และจัดทำสื่อการสอนอื่น (4) ตามลำดับ และครูกรณีศึกษา 1 สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ครูกรณี 3 สอนวิชาภาษาไทย และครูกรณีศึกษา 9 สอนวิชาภาษาอังกฤษใช้วัตถุประสงค์นี้ในทุกข้อรายการ

2. การใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อการจัดการเรียนการสอน โดยครูจะนำองค์ประกอบต่างๆ มาสื่อสารความเข้าใจให้นักเรียน โดยสื่อในหนังสือเรียนที่ครูกรณีศึกษานำมาใช้คือ รูปภาพ แผนภาพ (9) บทความ หรือข้อความ (9) มากที่สุด รองลงมาคือใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียน (7) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว สื่อตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติส่วนใหญ่จะพบในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ดังนั้นวัตถุประสงค์การใช้สื่อดังกล่าว จึงมีการใช้น้อยกว่าสื่ออื่น ๆ โดยพบว่าครูกรณีศึกษาครึ่งหนึ่ง (5) มีการใช้ทุกสื่อที่กล่าวมา

3. การใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม โดยครูจะใช้หนังสือเรียนให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่มีมากที่สุด (9) รองลงมาคือใช้เป็นตัวอย่างของกิจกรรมอื่นที่จะทำ (8) และใช้หนังสือเรียนเพื่อเป็นรายละเอียดของกิจกรรมที่ทำ (5) ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวพบน้อยกับครูวิชาคณิตศาสตร์

4. การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอธิบาย ซึ่งเป็นพฤติกรรมของครูที่ปรากฏในชั้นเรียนโดยพบว่าครูกรณีศึกษาใช้หนังสือเรียนขยายความ (7) และยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจมากขึ้น (7) มากที่สุด รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนอธิบายส่วนที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น (5) โดยพบวัตถุประสงค์ดังกล่าวกับครูกรณีศึกษาที่ 3 และ 4 ซึ่งสอนวิชาภาษาไทย และครูกรณีศึกษาที่ 6 ซึ่งสอนวิชาคณิตศาสตร์

5. การใช้หนังสือเรียนในการออกข้อสอบ พบว่าครูใช้บางส่วนของหนังสือเรียนมาตั้งเป็นข้อคำถามหรือตัวเลือกในข้อสอบมากที่สุด (9) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้การออกข้อสอบ (7) กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ (6) และใช้เป็นสิ่งกำหนดปริมาณหรือสัดส่วนของจำนวนข้อคำถามในการสอบ (3) ซึ่งพบว่าครูกรณีศึกษา 3, 4 และ 9 ซึ่งเป็นครูที่สอนในกลุ่มภาษาใช้ทุกข้อรายการ

6. การใช้หนังสือเพื่อการอ้างอิง โดยครูใช้หนังสือเรียนพิสูจน์ค่ากล่าวสรุปของครู (7) ใช้ยืนยันคำอธิบายของครู (6) และใช้แสดงความสอดคล้องของกิจกรรมที่ปฏิบัติกับเนื้อหาทฤษฎี (6)

7. การใช้หนังสือเรียนเพื่อการตั้งคำถาม โดยมีการใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน (7) ตั้งคำถามในระหว่างการเรียนการสอน (7) การตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน (7) และการตั้งคำถามเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว (7) มากที่สุด รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อให้หาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้อื่น (6) ตั้งคำถามเพื่ออธิบายเพิ่มเติม และการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากกิจกรรมที่ทำ (5) ตามลำดับ วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถามในทุกประเด็นพบว่าครูครุภัณฑ์ศึกษามีการใช้เป็นส่วนใหญ่

8. การใช้หนังสือเรียนเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน โดยครูครุภัณฑ์ศึกษาใช้แบบฝึกหัดในหนังสือเรียนประเมินความเข้าใจของนักเรียนทุกคน (10) นอกจากนั้นพบว่าครูมีการสร้างการบ้าน (9) ตั้งคำถาม (8) ใช้ตัวอย่างในหนังสือเรียน (5) และใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนมาให้นักเรียนร่วมอภิปรายเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ (4) ซึ่งพบว่าครูครุภัณฑ์ที่ 4 ซึ่งสอนวิชาภาษาไทยใช้หนังสือเรียนประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนทุกข้อรายการ

มุมมองของนักเรียนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10 คน พบว่ามุมมองของนักเรียนต่อวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู 7 ข้อรายการคือ 1) การใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนการสอน 2) การใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม 3) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอธิบายถ่ายทอดความรู้ของครู 4) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการออกข้อสอบ 5) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิง 6) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการตั้งคำถาม และ 7) การใช้หนังสือเรียนเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการสอน พิจารณารายละเอียด ได้ดังตารางที่ 4.5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5 การสังเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูในมุมมองของนักเรียน
จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษา 10 คน

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู	นักเรียนกรณีศึกษา										รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน											
1.1	ใช้รูปภาพ แผนภาพจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8
1.2	ใช้บทความหรือข้อความจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/					/	/		/		4
1.3	ใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน			/			/	/		/		4
2	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม											
2.1	ใช้หนังสือเรียนเพื่ออธิบายรายละเอียดของกิจกรรมที่ทำ	/	/	/		/				/	/	6
2.2	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียน		/	/			/			/		4
3	ใช้เพื่อการอธิบาย											
3.1	ใช้หนังสือเรียนขยายความให้นักเรียนเข้าใจ		/	/		/	/			/		5
3.2	ใช้หนังสือเรียนยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจ					/	/			/		3
3.3	ใช้หนังสือเรียนอธิบายส่วนที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น			/			/			/		3
4	ใช้ในการออกข้อสอบ											
4.1	ใช้บางส่วนของหนังสือเรียนมาตั้งเป็นข้อคำถามหรือตัวเลือกในการออกข้อสอบ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิง											
5.1	ใช้ยืนยันคำอธิบายของครู		/	/			/			/	/	5
5.2	ใช้แสดงความสอดคล้องของกิจกรรมที่ปฏิบัติกับการเนื้อหา			/			/			/	/	4
6	ใช้เพื่อที่ตั้งคำถาม											
6.1	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน	/		/	/		/	/	/	/		7
6.2	ใช้ตั้งคำถามเพื่อให้หาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้อื่น	/		/	/		/	/		/		6
6.3	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว	/		/			/	/		/	/	6
6.4	ใช้ตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากกิจกรรมที่ทำ		/	/			/			/		4
6.5	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน			/			/			/		3

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู	นักเรียนกรณีศึกษา										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
7	ใช้เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน										
7.1	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
7.2	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	9
7.3	/	/	/	/			/	/	/		7

จากตารางการสังเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูตามมุมมองของนักเรียน มีรายละเอียดของวัตถุประสงค์การใช้ดังนี้ 1) การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยใช้รูปภาพ แผนภาพมากที่สุด (8) รองลงมาคือ ใช้บทความหรือข้อความ (4) และใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน (4) 2) การใช้เป็นแหล่งกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม โดยใช้หนังสือเรียนอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมที่ทำ (6) และให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่มีในหนังสือเรียน (4) 3) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอธิบาย คือใช้หนังสือเรียน ขยายความให้นักเรียนเข้าใจ (5) ใช้หนังสือเรียนยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจ (3) และใช้หนังสือเรียนอธิบายส่วนที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น (3) 4) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการออกข้อสอบ โดยใช้บางส่วนของบทเรียนมาตั้งคำถาม หรือเป็นตัวเลือก (10) 5) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิง คือครูมีการใช้เพื่อยืนยันคำอธิบายของครู (5) และใช้แสดงความสอดคล้องของกิจกรรมที่ปฏิบัติกับการเนื้อหา (4) 6) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการตั้งคำถาม นักเรียนมีมุมมองว่าครูใช้หนังสือเรียนเพื่อตั้งคำถาม ระหว่างเรียนมากที่สุด (7) รองลงมาคือใช้ตั้งคำถามเพื่อทบทวนบทเรียน (6) ใช้ตั้งคำถามเพื่อหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้อื่น (6) ตั้งคำถามเพื่อให้หาคำตอบในกิจกรรมที่ทำ (4) และการตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน (3) ตามลำดับ ลำดับสุดท้าย 7) การใช้หนังสือเรียนเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน พบว่าใช้แบบฝึกหัดท้ายบทในหนังสือเรียนประเมินมากที่สุด (10) รองลงมาคือใช้สร้างการบ้าน (9) และใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน (7)

จากการสังเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู ในประเด็นวัตถุประสงค์การนำหนังสือเรียนไปใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครูจากเอกสาร การลงภาคสนามคือการสัมภาษณ์ สังเกตครู และนักเรียน พบวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนที่มีความสอดคล้องกัน 8 ข้อ รายการคือ 1) การใช้หนังสือเรียนในการวางแผน และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน 3) ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนกิจกรรม 4) การใช้เพื่อการ

อธิบายความรู้ของครู 5) การใช้เพื่อการออกข้อสอบหรือประเมินผลทางการศึกษา 6) การใช้หนังสือเรียนเพื่ออ้างอิงการสอนของครู และ 7) การใช้หนังสือเรียนเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการสอน ซึ่งการศึกษาเอกสารพบเพียงประเด็นของวัตถุประสงค์ แต่ขาดรายละเอียดในการใช้ในแต่ละวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูที่พบในเอกสารแต่ไม่พบจากการลงภาคสนามคือ การใช้หนังสือเรียนเพื่อปรับปรุงทักษะการสอนสำหรับครู และการใช้หนังสือเรียนเป็นหลักสูตร และวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนที่พบในการลงภาคสนามเพิ่มเติมคือ การใช้หนังสือเรียนเพื่อการตั้งคำถามของครู

เมื่อพิจารณามุมมองของนักเรียนต่อวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูพบว่ามี 6 ข้อรายการที่สอดคล้องกับครู ขาดเพียงประเด็นย่อย ๆ ในแต่ละวัตถุประสงค์ และนักเรียนไม่ได้กล่าวถึงการใช้หนังสือเรียนเพื่อใช้วางแผน และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของครู

จากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์และสังเกตการใช้หนังสือเรียนของครู และสัมภาษณ์มุมมองการใช้หนังสือเรียนของครู ในประเด็นพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูเพื่อจัดการเรียนการสอนของครูจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ สังเกตครูนักเรียน

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	เอกสาร	การลงภาคสนาม	
		สัมภาษณ์/สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
1 การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	✓	✓	
1.1 ใช้หนังสือเรียนพิจารณาขอบเขต และรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละบทเรียน	✓	✓	
1.2 ใช้หนังสือเรียนกำหนดลำดับเนื้อหาในการสอน		✓	
1.3 ใช้หนังสือเรียนกำหนดกิจกรรมในการสอน		✓	
1.4 ใช้หนังสือเรียนเลือก และจัดทำสื่อการสอนอื่น		✓	
1.5 ใช้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้		✓	
1.6 ใช้หนังสือเรียนเลือกวิธีการวัดและประเมินผล		✓	
2 การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	✓	✓	✓
2.1 ใช้รูปภาพ แผนภาพจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน		✓	✓

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	เอกสาร	การลงภาคสนาม	
		สัมภาษณ์/สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
2.2 ใช้บทความหรือข้อความจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน		✓	✓
2.3 ใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน		✓	✓
3 ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	✓	✓	✓
3.1 ใช้หนังสือเรียนเพื่ออธิบายรายละเอียดของกิจกรรมที่ทำ		✓	✓
3.2 ใช้หนังสือเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างของกิจกรรมอื่นที่จะทำ		✓	
3.3 ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียน		✓	✓
4 ใช้เพื่อการอธิบาย	✓	✓	✓
4.1 ใช้เสริมรายละเอียดในจุดที่สำคัญ		✓	
4.2 ใช้หนังสือเรียนขยายความให้นักเรียนเข้าใจ		✓	✓
4.3 ใช้หนังสือเรียนยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจ		✓	✓
4.4 ใช้หนังสือเรียนอธิบายส่วนที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น		✓	✓
5 ใช้ในการออกข้อสอบ	✓	✓	✓
5.1 ใช้หนังสือเรียนกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ		✓	
5.2 ใช้หนังสือเรียนกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ		✓	
5.3 ใช้บางส่วนของหนังสือเรียนมาตั้งเป็นเป็นข้อคำถามหรือตัวเลือกในการออกข้อสอบ		✓	✓
5.4 ใช้เป็นสิ่งกำหนดปริมาณหรือสัดส่วนของจำนวนข้อคำถามในการสอบ		✓	
6 การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิง	✓	✓	✓
6.1 ใช้ยืนยันคำอธิบายของครู		✓	✓
6.2 ใช้พิสูจน์คำกล่าวสรุปของครู		✓	
6.3 ใช้แสดงความสอดคล้องของกิจกรรมที่ปฏิบัติกับการเนื้อหา	✓	✓	✓
7 ใช้เพื่อการตั้งคำถาม		✓	✓
7.1 ใช้ตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน		✓	
7.2 ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน		✓	✓
7.3 ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน		✓	✓
7.4 ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่ออธิบายเพิ่มเติม		✓	
7.5 ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว		✓	✓
7.6 ใช้ตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากกิจกรรมที่ทำ		✓	✓

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	เอกสาร	การลงภาคสนาม	
		สัมภาษณ์/สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
7.7 ใช้ตั้งคำถามเพื่อให้หาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้อื่น		✓	✓
8 ใช้เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน	✓	✓	✓
8.1 ใช้แบบฝึกหัดท้ายบทในหนังสือเรียนประเมินนักเรียนหลังการเรียนการสอน		✓	✓
8.2 ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน		✓	✓
8.3 ใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน		✓	
8.4 ใช้หนังสือเรียนสร้างการบ้านเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน		✓	✓
8.5 ใช้ตัวอย่างในหนังสือเรียนเพื่อประเมินความเข้าใจหลังสอน		✓	
9 การใช้หนังสือเรียนเป็นหลักสูตร	✓		
10 การใช้ในการปรับปรุงทักษะการสอนสำหรับครู	✓		

จากการสังเคราะห์เอกสาร และการลงภาคสนามของการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการวิจัยโดยยึดประเด็นซึ่งปรากฏจากการสัมภาษณ์ และสังเกต กับเอกสารที่สอดคล้องกัน และเพิ่มประเด็นในการนำหนังสือเรียนไปใช้ในการตั้งคำถาม ซึ่งพบจากการลงภาคสนาม ดังนั้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการนำไปพัฒนาการสร้างเครื่องมือในระยะที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ มี 8 ข้อรายการดังนี้ 1) การใช้เพื่อวางแผน และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน 3) ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม 4) ใช้เพื่อการอธิบาย 5) ใช้เพื่อการออกข้อสอบ 6) ใช้เพื่อการอ้างอิง 7) ใช้เพื่อการตั้งคำถาม 8) ใช้เพื่อการประเมินความรู้ และความเข้าใจหลังการสอน

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู จำแนกได้เป็นวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู และวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสกัดประเด็นเพื่อใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในระยะที่ 2 ได้ 8 ข้อรายการ ขึ้นต่อไป ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์และสกัดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน โดยจะวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ครู นักเรียน และวิเคราะห์ร่วมระหว่างเอกสาร ครู และมุมมองของนักเรียนต่อการใช้หนังสือของครู ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงการสังเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ครู และสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูใน

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน		ครูกรณีศึกษา										รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
4.3	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลเพื่อต่อยอดของนักเรียน	/	/	/	/	/		/	/		/	8
4.4	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งกำหนดหัวข้อ หรือประเด็นรายงานของนักเรียน	/	/	/	/	/	/		/	/		8
5	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน											
5.1	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดการบ้าน และแบบฝึกหัดให้นักเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5.2	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดหัวข้อในการค้นคว้าและการทำรายงาน	/	/	/	/	/		/	/	/		8
5.3	ใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนแก้ไข	/	/	/		/	/	/				6

จากตารางข้างต้น เมื่อพิจารณารายละเอียดวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของในการพัฒนานักเรียน ในแต่ละวัตถุประสงค์พบรายละเอียดดังนี้

1. การใช้หนังสือเรียนเสริมความรู้ให้กับนักเรียน โดยครูกรณีศึกษาใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนที่มีในชั้นเรียน (10) ใช้เสริมความรู้ความเข้าใจระหว่างเรียน (10) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งศึกษาเมื่อเกิดความสงสัย (9) ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งหาความรู้ต่อจากในห้องเรียน (9) และสุดท้ายใช้หนังสือเรียนเสริมความรู้จากกิจกรรมที่จัดในชั้นเรียน (9) ซึ่งวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนดังกล่าวของครูพบได้กับครูเกือบทุกคน (9-10) ทุกสาระวิชา

2. การใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้คิด ครูกรณีศึกษามีการใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบข้อมูลมากที่สุด (8) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์ หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิด (7) ใช้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัย และต้องการหาคำตอบ (5) ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนวิพากษ์ หรือวิจารณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล (5) และการใช้หนังสือเรียนในการคิดสังเคราะห์สร้างงานเพื่อต่อยอดความรู้ (3)

3. การใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน พบว่าครูกรณีศึกษาใช้หนังสือเรียนเพื่อให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบจากในหนังสือเป็นส่วนมาก (9) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนได้รู้จักตั้งคำถาม (4) ใช้หนังสือเรียนค้นหาคำตอบจากกิจกรรมที่ทำ (4) ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถาม เพื่อให้เพื่อนตอบ (4)

4. ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน พบว่าครูส่วนใหญ่ใช้ในวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก (8-9) โดยใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียนมาก

ที่สุด (9) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูล และอ้างอิงในการทำรายงานของนักเรียน (8) ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลเพื่อต่อยอด (8) และการใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งกำหนดหัวข้อ หรือประเด็นรายงานของนักเรียน (8) ซึ่งครูกรณีที่ 1 สอนวิทยาศาสตร์ ครูกรณีที่ 3 และ 4 สอนวิชาภาษาไทย และครูที่ 5 และ 8 สอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวในทุกข้อรายการ

5. การใช้หนังสือเรียนในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงานซึ่งครูกรณีศึกษามากกว่าครึ่ง (6-10) มีการใช้ในวัตถุประสงค์นี้ โดยพบว่าครูทุกคนใช้หนังสือเรียนในการกำหนดการบ้าน และแบบฝึกหัดให้นักเรียน รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนในการกำหนดหัวข้อในการค้นคว้า และการทำรายงาน (8) และสุดท้ายคือใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์ หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนแก้ไข (6)

เมื่อพิจารณามุมมองของนักเรียนต่อวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อการพัฒนานักเรียน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 10 คน พบว่าพบข้อรายการจำนวน 5 ข้อที่สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ครู คือ 1) เสริมความรู้ให้กับนักเรียน 2) ใช้ให้นักเรียนได้คิด 3) ใช้ในการหาคำตอบ 4) การใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน และ 5) ใช้เป็นแหล่งสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 พฤติกรรมการใช้หนังสือของครูตามวัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียนจากมุมมองนักเรียน

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน	นักเรียนกรณีศึกษา										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1 ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน											
1.1 ใช้เสริมความรู้ความเข้าใจระหว่างเรียน	/	/	/	/		/	/	/	/	/	9
1.2 ใช้เป็นแหล่งให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนที่มีในชั้นเรียน	/	/	/	/	/	/		/	/	/	8
1.3 ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งหาความรู้ต่อจากในห้องเรียนของนักเรียน		/			/	/			/		4
2 ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด											
2.1 ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้วิพากษ์หรือวิจารณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล		/			/	/	/	/	/	/	7
2.2 ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบข้อมูล	/	/			/	/		/	/		6
2.3 ใช้ในการคิดสังเคราะห์สร้างงานเพื่อต่อยอดความรู้		/	/		/	/	/		/		6
3 ใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน											
3.1 ใช้หนังสือเรียนให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบจากในหนังสือเรียน	/	/	/		/	/	/	/	/		8

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน	นักเรียนกรณีศึกษา										รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
3.2 ใช้หนังสือเรียนค้นหาคำตอบจากการทำกิจกรรม		/				/	/	/		/	5
4 ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน											
4.1 ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	9
4.2 ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลเพื่อต่อยอดของนักเรียน	/	/	/		/	/		/	/		7
4.3 ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งกำหนดหัวข้อ หรือประเด็นรายงานของนักเรียน			/	/		/	/	/	/	/	7
5 ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน											
5.1 ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดการบ้าน และแบบฝึกหัดให้นักเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5.2 ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดหัวข้อในการค้นคว้าและการทำรายงาน	/	/				/	/		/		5

จากวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูในมุมมองของนักเรียน มีรายละเอียดย่อใน แต่ละประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ใช้เป็นแหล่งเสริมความรู้ให้กับนักเรียน โดยนักเรียนเห็นว่าครูใช้หนังสือเรียนเสริมความรู้ความเข้าใจระหว่างเรียน (9) และเพิ่มรายละเอียดจากการเรียนการสอนที่มีในชั้นเรียน (8) มาก รองลงมาคือใช้เป็นแหล่งหาความรู้ต่อจากในชั้นเรียน (4) 2) การใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้คิด ซึ่งนักเรียนมากกว่าครึ่ง (6-7) มีความเห็นว่าครูมีการใช้หนังสือเรียนให้วิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล (7) ใช้หนังสือเรียนได้คิดเปรียบเทียบข้อมูล (6) และใช้คิดสร้างงานต่อยอด (6) 3) ครูใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถามและหาคำตอบ โดยพบว่าครูใช้หนังสือเรียนในการค้นหาคำตอบจากหนังสือเรียน (8) และใช้หนังสือเรียนในการค้นหาคำตอบจากกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำ (5) 4) ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าครูใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งการค้นคว้าของนักเรียน (9) รองลงมาคือใช้เป็นแหล่งพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลต่อ (7) และใช้เป็นแหล่งกำหนดหัวข้อ และประเด็นที่ใช้ทำรายงาน (7) สุดท้ายคือ 5) การใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน โดยนักเรียนทั้งหมดเห็นว่าครูใช้หนังสือเรียนในการกำหนดการบ้าน และแบบฝึกหัดให้นักเรียน รองลงมาใช้ในการกำหนดหัวข้อในการค้นคว้า และการทำรายงานให้กับนักเรียน (5)

การสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการลงภาคสนามโดยการสังเกต สัมภาษณ์ครู และนักเรียน พบว่าประเด็นที่พบในเอกสารและการลงภาคสนามมีความสอดคล้องกัน แต่การสังเคราะห์เอกสารมีเพียงประเด็นใหญ่แต่ขาดรายละเอียดในแต่ละวัตถุประสงค์การใช้ โดยประเด็นที่มีความสอดคล้องกัน 5 ประเด็น คือ 1) ใช้เสริมความรู้ให้กับนักเรียน 2) ใช้หนังสือเรียนได้คิด 3) ใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน 4) ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และการทำรายงาน และ 5) ใช้หนังสือเรียนในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน

เมื่อพิจารณาประเด็นซึ่งได้จากการลงภาคสนาม จากครู และนักเรียนพบว่าวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู ในมุมมองของนักเรียนมีความสอดคล้องกับครู แต่มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นย่อยที่กลุ่มนักเรียนให้ข้อมูลได้น้อยกว่าครู รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การสังเคราะห์เอกสาร และการลงภาคสนามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู	เอกสาร	ภาคสนาม	
			สัมภาษณ์ / สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
วัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน				
1	ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน	✓	✓	✓
1.1	ใช้เป็นแหล่งศึกษาเมื่อเกิดความสงสัย		✓	
1.2	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งหาความรู้ต่อจากในห้องเรียนของนักเรียน		✓	✓
1.3	ใช้เป็นแหล่งให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนที่มีในชั้นเรียน		✓	✓
1.4	ใช้เสริมความรู้จากกิจกรรมที่จัดในชั้นเรียน		✓	
1.5	ใช้เสริมความรู้ความเข้าใจระหว่างเรียน	✓	✓	✓
2	ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด	✓	✓	✓
2.1	ใช้หนังสือเรียนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสงสัย และต้องการหาคำตอบ		✓	
2.2	ใช้เป็นแกนกลางในด้านการคิด การลำดับความคิด ความคิดให้กับนักเรียน	✓		
2.3	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบข้อมูล	✓	✓	✓
2.4	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้วิพากษ์หรือวิจารณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล	✓	✓	✓
2.5	ใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์ หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิด		✓	
2.6	ใช้ในการคิดสังเคราะห์สร้างงานเพื่อต่อยอดความรู้		✓	✓
3	ใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน	✓	✓	✓
3.1	ใช้หนังสือเรียนให้ผู้เรียนได้รู้จักการตั้งคำถามโดยใช้หนังสือเรียน	✓	✓	
3.2	ใช้หนังสือเรียนให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบจากในหนังสือเรียน	✓	✓	✓
3.3	ใช้หนังสือเรียนค้นหาคำตอบจากการทำกิจกรรม		✓	✓
3.4	ใช้หนังสือเรียนให้นักเรียนตั้งคำถามเพื่อให้เพื่อนตอบคำถามภายในชั้นเรียน		✓	
4	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน	✓	✓	✓
4.1	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียน		✓	✓

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู	เอกสาร	ภาคสนาม	
			สัมภาษณ์ / สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
4.2	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูล และแหล่งอ้างอิงในการทำรายงานของนักเรียน		✓	
4.3	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลเพื่อต่อยอดของนักเรียน		✓	✓
4.4	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งกำหนดหัวข้อ หรือประเด็นรายงานของนักเรียน		✓	✓
5	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน	✓	✓	✓
5.1	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดการบ้าน และแบบฝึกหัดให้นักเรียน		✓	✓
5.2	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดหัวข้อในการค้นคว้าและการทำรายงาน		✓	✓
5.3	ใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์ หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนแก้ไข		✓	

จากการสังเคราะห์เอกสาร และการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ สังเกตครู และนักเรียน ผู้วิจัยได้สกัดประเด็นที่ใช้ในการพัฒนาเครื่องมือในระยะที่ 2 การศึกษาปริมาณ ซึ่งจะยึดประเด็นของวัตถุประสงค์ 5 ข้อดังที่กล่าว และยึดรายละเอียดของแต่ละวัตถุประสงค์จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกตครูเป็นหลัก ซึ่งวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูเพื่อพัฒนานักเรียน มีดังนี้ 1) ใช้เสริมความรู้ให้กับนักเรียน 2) ใช้หนังสือเรียนได้คิด 3) ใช้ในการตั้งคำถาม และหาคำตอบของนักเรียน 4) ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน และ 5) ใช้หนังสือเรียนในการสร้าง และจัดทำระบบภาระงาน

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคือ ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู โดยประเด็นดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งคือ การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมการสอน พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในชั้นเรียน และมุมมองของนักเรียนต่อการใช้หนังสือเรียนของครู การนำเสนอการวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวนี้จะคล้ายคลึงกับการนำเสนอข้อมูลข้างต้น คือการนำเสนอผลการสังเคราะห์เอกสาร การสังเคราะห์ข้อมูลจากการลงภาคสนามคือ ข้อมูลจากครู และนักเรียน และรวมการสังเคราะห์จากทั้งสามแหล่งข้อมูล เพื่อนำประเด็นที่ได้ไปใช้สร้าง และพัฒนาแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู

ตารางที่ 4.10 การสังเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ พบว่าประเด็นของลักษณะการใช้หนังสือเรียนที่พบในเอกสารมี 8 ประเด็นคือ 1) การ

มอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน 2) การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน 3) ปริมาณการใช้หนังสือเรียนต่อคาบเรียน 4) สัดส่วนของการนำหนังสือเรียนมาใช้ 5) ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน 6) องค์ประกอบของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ 7) สื่ออื่นที่ครูนำมาใช้ร่วมกับหนังสือเรียน 8) การใช้หนังสืออื่นร่วมกับหนังสือเรียน

ตารางที่ 4.10 การสังเคราะห์เอกสารพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้

ลักษณะการใช้แบบเรียนของครู	แหล่งเอกสาร													รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
1 ช่วงเวลาที่ให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน															
1.1 การอ่านของนักเรียน ก่อนเรียน				/											1
1.2 การอ่านหนังสือเรียนระหว่างเรียน				/											1
1.3 การอ่านหนังสือเรียนหลังเรียน				/											1
2 การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน															
2.1 ใช้หนังสือเรียนกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล								/			/				2
2.2 ใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม								/							1
2.3 ใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนทั้งชั้นเรียน								/							1
3 ปริมาณการใช้หนังสือเรียนต่อคาบเรียน															
3.1 ร้อยละของการใช้ต่อคาบเรียน										/		/			2
3.2 ความสม่ำเสมอในการใช้ต่อสัปดาห์			/												1
4 สัดส่วนของการนำหนังสือเรียนมาใช้															
4.1 ใช้หนังสือเรียนทั้งหมด	/										/				2
4.2 ใช้หนังสือเรียนในบางส่วน บางกิจกรรม	/										/				2
4.3 ใช้หนังสือเรียนเพียงบางบทเรียนเท่านั้น											/				1
4.4 ใช้หนังสือเรียนเสริม	/														1
5 ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน															
5.1 ใช้หนังสือเรียนเรียนตามที่กำหนด		/								/	/		/		4
5.2 การใช้หนังสือเรียนโดยมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อเรื่อง								/			/				2
5.3 การใช้หนังสือเรียนโดยไม่มีการปรับเปลี่ยนหัวข้อเรื่อง								/							1
5.4 ใช้หนังสือเรียนโดยเลือกผู้เรียนเป็นหลัก													/		1
5.5 มีการเพิ่มเติมเนื้อหาด้วยตนเองลงไป ในบางส่วนของหนังสือเรียน													/		1
5.6 การบูรณาการหนังสือเรียนเล่มเดียวกับหลายวิชา									/						1

ลักษณะการใช้แบบเรียนของครู	แหล่งเอกสาร													รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
6	ส่วนที่นำมาใช้														
6.1	รูปภาพ							/							1
6.2	กราฟ							/							1
6.3	คำถามทบทวน							/							1
7	การใช้สื่ออื่นเสริมหนังสือเรียน														
7.1	ใบงาน							/							1
7.2	แบบฝึกหัด							/							1
8	การใช้หนังสืออื่นเสริมหนังสือเรียน														
8.1	การใช้สื่ออื่นเสริม								/						1

- หมายเหตุ 1. หมายถึง สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สวทช.) 8. หมายถึง Lubben & Campbell (2003)
 2. หมายถึง Turners (1988 cited in Moulton, 2007) 9. หมายถึง Jasmison and Byrne (2008)
 3. หมายถึง Association American publisher (2007) 10. หมายถึง Tairab (2006)
 4. หมายถึง Alvermann (2001) 11. หมายถึง Johansson (2006)
 5. หมายถึง Freeman et al. (1989, cited in Johansson, 2005) 12. หมายถึง Schmidt และคณะ
 6. หมายถึง StodolSky (1989 cited in Moulton, 2007) (1997, cited in Tairab, 2006)
 7. หมายถึง Bean และคณะ (1994) 13. หมายถึง Verboord & Ree (2008)

จากกรอบพฤติกรรมกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาคูณภาพ สังเกต และสัมภาษณ์ครู ดังแสดงในตารางที่ 4.13 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ของครู ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์และสังเกต ครูจำนวน 10 คน มีลักษณะการใช้หนังสือเรียนที่พบ 10 ลักษณะคือ 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียน 2) ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน 3) ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ 5) การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน 6) การใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน 7) สัดส่วนของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ 8) การนำหนังสือเรียนไปใช้ทำสื่อการสอนอื่น 9) การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน และ 10) จำนวนหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ต่อบทเรียน

ตารางที่ 4.11 การสังเคราะห์พฤติกรรมกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ของครูที่ได้จากการศึกษาในเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ และสังเกตครูกรณีศึกษาจำนวน 10 คน

ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู	ครูกรณีศึกษา										รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	ปริมาณการใช้หนังสือเรียน											
1.1	ความถี่ของครูที่ใช้หนังสือเรียนต่อคาบเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
1.2	ใช้หนังสือเรียนเป็นบางครั้ง	/		/	/		/	/	/	/	/	8

ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู		ครูกรณีศึกษา										รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
5.2	ใช้หนังสือเสริมอื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5.3	แบบฝึกหัดเพิ่มเติม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5.4	ใช้สื่อประเภทบทความ ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน	/	/	/	/	/			/	/	/	8
5.5	อินเตอร์เน็ต	/	/	/	/	/	/			/	/	8
5.6	ทัศนศึกษาสถานที่จริง					/						1
6	การใช้หนังสืออื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน											
6.1	ใช้หนังสือคู่มือเตรียมสอบ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
6.2	ใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
6.3	ใช้หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า	/		/	/	/	/	/			/	8
6.4	ใช้หนังสือจากสถาบันกวดวิชา	/			/		/				/	4
6.5	ใช้หนังสือจากต่างประเทศ (textbook)						/			/	/	3
7	สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้											
7.1	การใช้ทั้งหมด	/		/	/		/	/	/	/	/	8
7.2	ใช้หนังสือเรียนเสริม		/			/	/	/				4
7.3	การใช้เพียงบางส่วน บางเรื่อง บางกิจกรรม		/			/						2
8	การนำไปใช้ในการทำสื่อการสอนอื่น											
8.1	การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์		/			/					/	3
8.2	ทำใบความรู้	/										1
8.3	ทำแผ่นโปสเตอร์	/						/				1
9	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน											
9.1	ใช้ร่วมกันกับนักเรียนทั้งชั้นเรียน	/		/	/	/	/	/	/	/	/	8
9.2	ใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม	/	/	/	/	/			/		/	7
9.3	ใช้หนังสือเรียนกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล	/		/			/					3
10	จำนวนหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ต่อบทเรียน											
10.1	1-3 เล่ม	/	/									2
10.2	4-5 เล่ม								/			1

จากพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ของครูที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์ และสังเกตพฤติกรรมการสอน และการใช้หนังสือเรียนของครู มีรายละเอียดในแต่ละลักษณะ ดังนี้

1. ปริมาณการใช้หนังสือเรียน ที่ครูกรณีศึกษาได้ใช้หนังสือเรียนคือปริมาณการใช้หนังสือเรียนต่อคาบเรียนทุกคน (8) โดยส่วนใหญ่มีการใช้หนังสือในบางคาบ หรือในบางครั้ง (8) มีการใช้สมาธิตลอดหลักสูตร (5) และสุดท้ายคือปริมาณการใช้หนังสือเรียนของครูเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนอื่น ๆ

2. ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน พบว่าครูทุกคนมีการสอดแทรกเนื้อหาที่ทันสมัยหรือเนื้อหาจากแหล่งอื่น และการใช้ใบงานใบความรู้ประกอบหนังสือเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าครูมีการใช้หนังสือเรียนตามที่หนังสือเรียนกำหนด (5) บางส่วนของครูมีการลำดับหัวข้อเรื่อง (4) และลำดับเนื้อหาใหม่ (4) ซึ่งพบได้กับครูที่สอนวิทยาศาสตร์ทั้งสองคนคือ ครูกรณีที่ 1 และ 2 ครูสอนวิชาภาษาไทย ครูกรณีที่ 4 และครูสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูกรณีศึกษาที่ 8

3. ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน พบว่าครูทุกคนมีการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านบางส่วนของบทเรียนก่อนและหลังการเรียนการสอน และมีการมอบหมายให้อ่านทั้งบทเรียนเมื่อการเรียนการสอนจบลง และมีครูจำนวนหนึ่ง (2) มอบหมายให้นักเรียนอ่านทั้งบทเรียนก่อนจะมีการเรียนการสอน

4. ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ พบว่าครูทุกคนใช้แบบฝึกหัดในหนังสือเรียน ใช้คำถาม และเนื้อหา (8) ใช้ตัวอย่างจากในหนังสือเรียน (7) และสุดท้ายคือใช้กิจกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียน (6)

5. การใช้สื่อ หรือแหล่งการเรียนรู้ประกอบหนังสือเรียน พบว่าครูทุกคนใช้ใบงาน ใบความรู้ ใช้แบบฝึกหัดเพิ่มเติม และใช้เนื้อหาจากหนังสืออื่นเพิ่มเติมในหนังสือเรียน รองลงมาใช้สื่อประเภทบทความ ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน (8) ใช้อินเทอร์เน็ต (8) และใช้การทัศนศึกษาจากสถานที่จริง (1)

6. ลักษณะการใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน พบว่าครูทุกคนมีการใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น และใช้คู่มือเตรียมสอบประกอบหนังสือเรียน รองลงมาคือใช้หนังสือจากสถาบันกวดวิชา (4) และหนังสือจากต่างประเทศ (text book) 4 คน

ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู		นักเรียนกรณีศึกษา										รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
2.2	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	9
2.3	การใช้อย่างเคร่งครัด โดยไม่มีการปรับเปลี่ยน	/	/		/	/			/	/	/	7
2.4	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาจากหนังสืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากในหนังสือเรียน		/	/			/	/	/	/	/	7
2.5	มีการลำดับเนื้อหาใหม่ที่ไม่ตรงกับลำดับในหนังสือเรียน						/	/				2
3	ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน											
3.1	มอบหมายให้นักเรียนอ่านบางส่วนของบทเรียนก่อนและหลังจากการเรียนในชั้นเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
3.2	มอบหมายให้นักเรียนอ่านหลังจากการเรียนในห้องเรียนจบลงทั้งบทเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้											
4.1	ใช้เนื้อหาจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
4.2	ใช้แบบฝึกหัดในหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/		/	/	/	/	/	/	/	/	9
4.3	ใช้สื่อต่างเช่น รูปภาพ แผนภาพ ตาราง กราฟ	/	/	/	/	/	/		/	/		9
4.4	ใช้กิจกรรมจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	/				/	/	/		/		5
4.5	ใช้คำถามจากในหนังสือเรียน	/		/			/			/	/	5
4.6	หัวข้อ	/			/		/	/		/		5
5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน											
5.1	ใช้สื่อประเภทใบงาน ใบความรู้ประกอบหนังสือเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5.2	ใช้สื่อประเภทบทความ ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5.3	แบบฝึกหัดเพิ่มเติม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
5.4	ใช้หนังสือเสริมอื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน			/			/	/	/	/	/	6
5.5	อินเตอร์เน็ต			/			/	/	/	/	/	5
5.6	ทัศนศึกษาจากสถานที่จริง									/		1

ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู		นักเรียนกรณีศึกษา										รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
6	การใช้หนังสืออื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน											
6.1	ใช้หนังสือคู่มือเตรียมสอบ			/	/		/	/	/	/	/	7
6.2	ใช้หนังสือจากสถาบันกวตวิชา						/	/	/			7
6.3	ใช้หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า			/			/	/	/	/	/	6
6.4	ใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น						/					1
7	สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้											
7.1	ใช้หนังสือเรียนเสริม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
7.2	การใช้ทั้งเล่ม	/	/		/	/	/		/	/	/	8
7.3	การใช้เพียงบางส่วน บางเรื่อง บางกิจกรรม			/				/				2
8	การนำไปใช้ในการทำสื่อการสอนอื่น											
8.1	การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์		/				/			/	/	4
8.2	ทำแผ่นโป่งใส	/					/					2
8.3	ทำใบความรู้	/										1
9	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน											
9.1	ใช้ร่วมกันกับนักเรียนทั้งชั้นเรียน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	10
9.2	ใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม		/	/			/			/	/	5
9.3	ใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคล							/				1

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้ของครูในมุมมองของนักเรียนมีรายละเอียดในแต่ละลักษณะ ดังนี้

1. ปริมาณการใช้หนังสือเรียนของครู พบว่านักเรียนมีมุมมองว่าครูมีการใช้หนังสือในคาบเรียน (5) แต่การใช้ดังกล่าวเป็นการใช้เป็นบางครั้ง บางคาบ (5) มีการใช้หนังสือเรียนอย่างสม่ำเสมอตลอดหลักสูตร (4) และมีปริมาณการใช้เมื่อนำมาเทียบกับสื่ออื่น (4)

2. ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน พบว่านักเรียนทุกคนมีมุมมองว่าครูโดยมีการใช้ใบงาน ใบความรู้ให้กับนักเรียน รองลงมาคือมีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน (9) มีการเพิ่มเติมเนื้อหาจากหนังสืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากในหนังสือเรียน (7) ครูมีการใช้โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนหัวข้อ (7) มีการลำดับเนื้อหาใหม่ที่ไม่ตรงกับลำดับในหนังสือเรียนพบน้อย (2)

3. ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน พบว่านักเรียนทั้งหมดเห็นสอดคล้องกันว่าครูมีการมอบหมายให้อ่านหนังสือเรียนบางส่วนของบทเรียนก่อน และหลังการเรียนการสอนในชั้นเรียน และมีการมอบหมายให้นักเรียนอ่านหนังสือเรียนหลังจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนจบลง

4. ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ พบว่านักเรียนมีความเห็นว่าครูมีการใช้เนื้อหาจากในหนังสือเรียน (10) มีการใช้แบบฝึกหัดในหนังสือเรียน (9) มีการใช้สื่อต่างๆ เช่น รูปภาพ แผนภาพ ตาราง หรือกราฟ (9) มีการใช้กิจกรรมจากหนังสือเรียน (5) และมีการใช้คำถามจากในหนังสือเรียน (5) โดยนักเรียน 3 ใน 10 คนมองว่าครูใช้ทุกข้อรายการในหนังสือเรียน

5. การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน พบว่านักเรียนทุกคนมองเห็นว่าครูมีการใช้สื่อประเภทใบงาน ใบความรู้ ใช้สื่อประเภทบทความ ข่าวสารจากแหล่งอื่นๆ และใช้แบบฝึกหัดเพิ่มเติมเสริมหนังสือเรียนที่มีอยู่ รองลงมาคือใช้หนังสือเสริมอื่นๆ ประกอบหนังสือเรียน (6) ใช้แหล่งการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต (5) และใช้การทัศนศึกษาจากสถานที่จริง (1)

6. การใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียนของครู พบว่านักเรียนมองว่าครูมีการใช้หนังสือคู่มือเตรียมสอบ และสถาบันกวดวิชา (7) มีการใช้หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า (6) ซึ่งมุมมองดังกล่าวมาจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นส่วนใหญ่ และมีการใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น (1)

7. สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้ พบว่านักเรียนมีมุมมองว่าครูใช้หนังสือเรียนเป็นการเสริมการเรียนการสอนของครู (10) ครูมีการใช้หนังสือเรียนทั้งเล่ม (8) และมีนักเรียนเป็นส่วนน้อย (2) มองว่าครูมีการใช้หนังสือเรียนเพียงบางส่วน บางเรื่อง บางกิจกรรม

8. การนำไปใช้ในการทำสื่อการสอนอื่น นักเรียนเห็นว่าครูมีการนำบางส่วนของหนังสือเรียนไปใช้ในการสอนโดยการนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ (4) ใช้ทำแผ่นโปสเตอร์ (2) และใช้ทำใบความรู้ (1)

9. การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน มองว่าครูใช้หนังสือเรียนเป็นการใช้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน (10) มากกว่าจะใช้หนังสือเรียนเฉพาะกลุ่ม (5) และการใช้หนังสือเรียนเป็นรายบุคคล (1)

เมื่อนำข้อค้นพบจากเอกสาร และการลงภาคสนาม ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ครู และนักเรียนมาสังเคราะห์ร่วมกัน พบประเด็นสำคัญดังตารางที่ 4.13 แสดงการสังเคราะห์ประเด็นลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู พบว่าประเด็นลักษณะการใช้ที่มีความสอดคล้องกันทั้ง 3 แหล่งข้อมูลมีจำนวน 7 รายการ คือ 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียน 2) ความยืดหยุ่นในการใช้

หนังสือเรียน 3) ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ 5) การใช้สื่ออื่นเสริมหนังสือเรียน 6) การใช้หนังสืออื่นเสริมหนังสือเรียน 7) การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน ส่วนประเด็นการนำสื่อในหนังสือเรียนไปใช้ทำสื่อการสอนอื่น พบจากการลงภาคสนามทั้งครู และนักเรียน และสุดท้ายจำนวนหนังสือเรียนที่ใช้ต่อบทเรียน พบจากการสัมภาษณ์ครู

ตารางที่ 4.13 การสังเคราะห์พฤติกรรมกรการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้

	พฤติกรรมกรใช้หนังสือเรียนของครู	เอกสาร	การศึกษาจากภาคสนาม	
			สัมภาษณ์ / สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
1	ปริมาณการใช้หนังสือเรียน	✓	✓	✓
1.1	ปริมาณการใช้ต่อคาบเรียน	✓	✓	✓
1.2	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนตลอดหลักสูตร	✓	✓	✓
	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนต่อสัปดาห์	✓		
1.4	ความถี่ของครูที่ใช้หนังสือเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนอื่น ๆ		✓	
1.5	ใช้หนังสือเรียนเป็นบางครั้ง		✓	✓
2	ความยืดหยุ่นในการใช้	✓	✓	✓
2.1	มีการลำดับเนื้อหาใหม่ที่ไม่ตรงกับลำดับในหนังสือเรียน	✓	✓	✓
2.2	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาจากหนังสืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากในหนังสือเรียน		✓	✓
2.3	มีการใช้ใบความรู้ ใบงาน เพิ่มเติมจากหนังสือเรียนหลักที่กำหนดไว้		✓	✓
2.4	ใช้หนังสือเรียนเรียนตามที่กำหนด	✓	✓	
2.5	การใช้หนังสือเรียนโดยไม่มีกรปรับเปลี่ยนหัวข้อเรื่อง	✓	✓	✓
2.6	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	✓	✓	✓
2.7	การใช้หนังสือเรียนโดยนักเรียนเป็นหลัก	✓		
2.8	การบูรณาการหนังสือเรียนเล่มเดียวกับหลายวิชา	✓		
3	ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน	✓	✓	✓
3.1	มอบหมายให้นักเรียนอ่านก่อนเริ่มบทเรียนทั้งบทเรียน	✓	✓	

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของคุณ	เอกสาร	การศึกษาจากภาคสนาม	
			สัมภาษณ์ / สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
3.2	มอบหมายให้นักเรียนอ่านบางส่วนของบทเรียนก่อนและหลังจากการเรียนในชั้นเรียน		✓	✓
3.3	มอบหมายให้นักเรียนอ่านหลังจากการเรียนในห้องเรียนจบลงทั้งบทเรียน	✓	✓	✓
4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้	✓	✓	✓
4.1	ใช้แบบฝึกหัดในหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน		✓	✓
4.2	ใช้ตัวอย่างจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน		✓	
4.3	ใช้กิจกรรมจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน		✓	✓
4.4	ใช้เนื้อหาจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน		✓	✓
4.5	ใช้คำถามจากในหนังสือเรียน	✓	✓	✓
4.6	สื่อรูปภาพ แผนภาพ กราฟ	✓	✓	✓
5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน	✓	✓	✓
5.1	ใช้สื่อประเภทใบงาน ใบความรู้ประกอบหนังสือเรียน	✓	✓	✓
5.2	ใช้หนังสือเสริมอื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน		✓	✓
5.3	ใช้สื่อประเภทบทความ ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน		✓	✓
5.4	แบบฝึกหัดเพิ่มเติม		✓	✓
5.5	อินเตอร์เน็ต		✓	✓
5.6	ทัศนศึกษาสถานที่จริง		✓	✓
6	การใช้หนังสืออื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน	✓	✓	✓
6.1	ใช้หนังสือคู่มือเตรียมสอบ		✓	✓
6.2	ใช้หนังสือจากต่างประเทศ (textbook)		✓	
6.3	ใช้หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า		✓	✓
6.4	ใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น		✓	✓
6.5	ใช้หนังสือจากสถาบันกวดวิชา		✓	✓

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของคุณ	เอกสาร	การศึกษาจากภาคสนาม	
			สัมภาษณ์ / สังเกตครู	สัมภาษณ์นักเรียน
7	สัดส่วนของหนังสือเรียนที่นำมาใช้	✓	✓	✓
7.1	การใช้ทั้งหมด	✓	✓	✓
7.2	การใช้เพียงบางส่วน บางเรื่อง บางกิจกรรม	✓	✓	✓
7.4	ใช้หนังสือเรียนเสริม	✓	✓	✓
8	การนำไปใช้ในการทำสื่อการสอนอื่น		✓	
8.1	ทำใบความรู้		✓	✓
8.2	ทำแผนโปร่งใส		✓	✓
8.3	การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์		✓	✓
9	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน	✓	✓	✓
9.1	ใช้ร่วมกันกับนักเรียนทั้งชั้นเรียน	✓	✓	✓
9.2	ใช้หนังสือเรียนกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล	✓	✓	✓
9.3	ใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม	✓	✓	✓
10	จำนวนหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ต่อบทเรียน	✓	✓	
10.1	1-3 เล่ม		✓	
10.2	4-5 เล่ม		✓	

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของคุณประกอบด้วยพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของคุณตามวัตถุประสงค์ของการใช้และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของคุณตามลักษณะการใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกตเอกสาร และการลงภาคสนามของการศึกษาเชิงคุณภาพ เนื่องจากการสังเกตเอกสารไม่พบรายละเอียดประเด็นย่อยที่เพียงพอสำหรับการสร้างและพัฒนาเครื่องมือผู้วิจัยจึงได้ลงภาคสนามเพื่อศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม และสรุปได้ว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ที่มีความสอดคล้องกันทั้งผลการสังเกตเอกสาร ผลการสัมภาษณ์และสังเกตการใช้หนังสือเรียนของคุณ และผลการสัมภาษณ์มุมมองนักเรียนเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนครู พบประเด็นที่จะนำไปใช้ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ 8 ประเด็น ดังนี้ 1) การใช้เพื่อวางแผน และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน 3) ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม 4) ใช้เพื่อการอธิบาย 5) ใช้เพื่อการออกข้อสอบ 6) ใช้เพื่อการอ้างอิง 7) ใช้เพื่อการตั้งคำถาม 8) ใช้เพื่อการประเมินความรู้ และความเข้าใจหลังการสอน

ส่วนพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นในการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือ 9 ประเด็น คือ 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียน 2) ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน 3) ลักษณะการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ 5) การใช้สื่ออื่นเสริมหนังสือเรียน 6) การใช้หนังสืออื่นเสริมหนังสือเรียน 7) การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน

ผลการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 579 คน เพื่อศึกษาภาพรวมของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ และตามลักษณะการใช้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลดังนี้ ข้อมูลกลุ่มภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง การเลือกใช้หนังสือเรียนของครูกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะในการใช้หนังสือเรียนในการจัดการเรียนการสอน หนังสืออื่น ๆ ที่ครูนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์การใช้ และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้หนังสือเรียน ตามลำดับดังนี้

ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างการศึกษาเชิงปริมาณ

ข้อมูลพื้นฐานในเรื่องของภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 579 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.82) อายุในแต่ละช่วงใกล้เคียงกัน โดยมีอายุมากกว่า 50 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 36.27) ส่วนมากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 62.75) ซึ่งพบว่าครูที่อยู่ในสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษามีครูที่จบในระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.73) ประสบการณ์ในการสอนของครูมากกว่า 20 ปีสูงที่สุด (ร้อยละ 43.87) โดยระดับชั้นที่ครูสอนพบว่าใกล้เคียงกันทั้งการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังพบว่าครูที่สอนทั้งสองระดับชั้นถึงร้อยละ 20.73 โดยเป็นครูที่สอนในวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด (ร้อยละ 29.19) และอีก 4 กลุ่มสาระวิชาคือ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม มีปริมาณที่ใกล้เคียงกัน และครูที่สอนภาษาไทยน้อยที่สุด (ร้อยละ 14.68) และการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนนั้นพบว่าในแต่ละชั้นเรียนเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน (ร้อยละ 73.40) ซึ่งเกิดจากการที่โรงเรียนเป็นผู้จัดให้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภูมิหลังของครู		สังกัด						รวมทุกสังกัด	
		สช.		สพฐ.		สกอ.			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	39	17.49	59	25.00	42	35.00	140	24.18
	หญิง	184	82.51	177	75.00	78	65.00	439	75.82
รวม		223	100.00	236	100.00	120	100.00	579	100.00
อายุ	20-30 ปี	53	23.77	22	9.32	39	32.50	114	19.69
	31-40 ปี	55	24.66	34	14.41	41	34.17	130	22.45
	41-50 ปี	53	23.77	59	25.00	13	10.83	125	21.59
	มากกว่า 50 ปี	62	27.80	121	51.27	27	22.50	210	36.27
รวม		223	100.00	236	100.00	120	100.00	579	100.00
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	165	73.99	159	67.37	45	37.50	369	63.73
	ปริญญาโท	58	26.01	77	32.63	75	62.50	210	36.27
รวม		223	100.00	236	100.00	120	100.00	579	100.00
ประสบการณ์การทำงาน	ต่ำกว่า 5 ปี	42	18.83	17	7.20	34	28.33	93	16.06
	5-10 ปี	56	25.11	15	6.36	25	20.83	96	16.58
	11-15 ปี	18	8.07	24	10.17	23	19.17	65	11.23
	15-20 ปี	27	12.11	37	15.68	7	5.83	71	12.26
	มากกว่า 20 ปี	80	35.87	143	60.59	31	25.83	254	43.87
รวม		223	100.00	236	100.00	120	100.00	579	100.00
ช่วงชั้นที่สอน	มัธยมศึกษาตอนต้น	101	45.29	89	37.71	29	24.17	219	37.82
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	92	41.26	99	41.95	49	40.83	240	41.45
	สอนทั้งสองช่วงชั้น	30	13.45	48	20.34	42	35.00	120	20.73
รวม		223	100.00	236	100.00	120	100.00	579	100.00
สาระวิชา	คณิตศาสตร์	46	20.63	69	29.24	54	45.00	169	29.19
	วิทยาศาสตร์	52	23.32	44	18.64	18	15.00	114	19.69
	ภาษาไทย	35	15.70	38	16.10	12	10.00	85	14.68
	ภาษาอังกฤษ	39	17.49	44	18.64	19	15.83	102	17.62
	สังคมศึกษา	51	22.87	41	17.37	17	14.17	109	18.83
รวม		223	100.00	236	100.00	120	100.00	579	100.00
ลักษณะผู้เรียน	เก่ง	11	4.93	24	10.17	8	6.67	43	7.43
	ปานกลาง	57	25.56	36	15.25	10	8.33	103	17.79
	อ่อน	4	1.79	3	1.27	1	0.83	8	1.38
	คละชั้นเรียน	151	67.71	173	73.31	101	84.17	425	73.40
รวม		223	100.00	236	100.00	120	100.00	579	100.00

ตารางที่ 4.15 แสดงการเลือกหนังสือเรียนของครูที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้นหนังสือเรียนของครู มาจากการเลือกหนังสือเรียนด้วยตัวของครูผู้สอนเอง ซึ่งกระบวนการเลือกนั้นมาจากการพิจารณาร่วมกันของครูที่สอนในวิชาเดียวกัน และในระดับชั้นที่สอนร่วมกันมากที่สุด (ร้อยละ 46.25) รองลงมาคือการเลือกมาจากหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้กำหนด (ร้อยละ 24.91)

ตารางที่ 4.15 การเลือกหนังสือเรียนของครูที่ใช้ในการเรียนการสอน

	การเลือกหนังสือเรียนของครู	จำนวนที่ครูเลือก	ร้อยละ
1	การเลือกโดยตัวครู	388	46.25
2	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้กำหนด	209	24.91
3	ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้กำหนด	93	11.08
4	เขตพื้นที่การศึกษา/ สำนักงานการศึกษา	54	6.44
5	ผู้บริหารสถานศึกษา	21	2.50
6	คณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการคัดเลือกหนังสือเฉพาะ	74	8.82
	รวม	839	100

ตารางที่ 4.16 แสดงลักษณะการใช้หนังสือเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเมื่อพิจารณาการใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก และการใช้หนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอนโดยจัดทำเอกสารประกอบการเรียน พบว่าครูส่วนใหญ่มีการใช้หนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึงครูมีการใช้หนังสือเรียน และมีการใช้เอกสารอื่นๆ ประกอบหนังสือเรียนร้อยละ 59.33

ตารางที่ 4.16 ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน

	ลักษณะการใช้หนังสือเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1	การใช้หนังสือเรียนประกอบและมีการจัดทำเอกสารประกอบ	356	59.33
2	ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักและมีการจัดทำเอกสารประกอบ	194	32.33
3	ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักเพียงอย่างเดียว	50	8.34
	รวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	600	100

ตารางที่ 4.17 แสดงหนังสือประเภทอื่นๆ ที่ครูนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนพบว่าครูใช้หนังสือเรียนจากสำนักพิมพ์อื่นๆ มาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนมากที่สุด (ร้อยละ 32.17) รองลงมาคือครูใช้คู่มือเตรียมสอบ (ร้อยละ 25.84) และน้อยที่สุดคือใช้หนังสือจากสถาบันกวดวิชา และหนังสือจากต่างประเทศ (text book)

ตารางที่ 4.17 หนังสือประเภทอื่นๆ ที่ครูนำมาใช้

	หนังสือที่ครูนำมาใช้	จำนวน	ร้อยละ
1	หนังสือเรียนจากสำนักพิมพ์อื่น	458	32.17
2	คู่มือเตรียมสอบ	368	25.84
3	หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า	241	16.92
4	หนังสือจากต่างประเทศ (text book)	185	12.99
5	หนังสือจากสถาบันกวดวิชา	172	12.08
	รวม	1424	100

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอนตามผลการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็น 3 ประเด็นคือ พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะของการใช้ และปัจจัยส่งเสริมการใช้หนังสือเรียนของครู โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้โดยการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 579 คน ดังตารางที่ 4.18 แสดงพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูรายด้าน พบว่าวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครูใน 3 ลำดับแรกจะเป็นการใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู โดยพบว่าครูใช้หนังสือเรียนเพื่อใช้ในการออกข้อสอบมากที่สุด (3.86) รองลงมาคือครูใช้ในการใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการสอน (3.76) และวัตถุประสงค์ที่ใช้หนังสือเรียนน้อยที่สุดคือ การใช้เพื่อการตั้งคำถามและการใช้ให้ผู้เรียนได้คิด (3.49) และเมื่อพิจารณาถึงการใช้นี้เพื่อพัฒนานักเรียนพบว่าครูใช้หนังสือเรียนในการสร้างและจัดทำระบบภาระงานมากที่สุด (3.60) รองลงมาคือใช้หนังสือเพื่อเสริมความรู้ให้กับนักเรียน (3.56) แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมของการใช้พบว่าครูใช้หนังสือเรียนเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.49 – 3.86 และเมื่อเปรียบเทียบการใช้หนังสือเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู และเพื่อพัฒนานักเรียนพบว่าครูใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอน มากกว่าการใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน

ตารางที่ 4.18 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้

วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียน		N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU
วัตถุประสงค์เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู								
1	ใช้ในการออกข้อสอบ	579	1	5	3.86	0.72	-.53	.68
2	การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการสอน	579	1	5	3.76	0.68	-.52	.60
3	ใช้เพื่อการอ้างอิง	579	1	5	3.68	0.78	-.31	.06
4	ใช้เพื่อการอธิบาย	579	1	5	3.64	0.81	-.33	.04
5	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	579	1	5	3.55	0.83	-.36	.41
6	ใช้เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน	579	1	5	3.54	0.82	-.33	.04
7	ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	579	1	5	3.52	0.81	-.24	-.14
8	ใช้เพื่อตั้งคำถาม	579	1	5	3.49	0.84	-.35	.09
รวมวัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู		579	1.16	5	3.64	0.62	-.34	.42
วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียน								
1	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน	579	1	5	3.60	0.77	-.41	.32
2	ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน	579	1	5	3.56	0.84	-.26	-.31
3	ใช้ในการตั้งคำถามและหาคำตอบของนักเรียน	579	1	5	3.54	0.84	-.45	.32
4	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน	579	1	5	3.53	0.82	-.22	-.13
5	ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด	579	1	5	3.49	0.80	-.25	.12
รวมวัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน		579	1	5	3.54	0.70	-.24	.24
รวมวัตถุประสงค์การใช้ของครู		579	1.09	5	3.59	0.63	-.26	.36

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครูตามตารางที่ 4.19 พบว่า 1) การใช้เพื่อการวางแผน และจัดทำแผนการสอนของครู จะใช้ในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในบทเรียนมากที่สุด (4.01) รองลงมาคือครูใช้เพื่อลำดับเนื้อหาในการสอน (3.91) และใช้เลือกวิธีการวัดและประเมินผลน้อยที่สุด (3.47) 2) การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน พบว่าครูใช้บทความหรือข้อความมากที่สุด (3.61) และใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียนน้อยที่สุด (3.44) 3) การใช้เพื่อการอธิบาย พบว่าครูจะนำหนังสือเรียนมาใช้ขยายความเพื่อการอธิบายมากที่สุด (3.70) 4) การใช้เพื่อการออกข้อสอบ พบว่าครูใช้หนังสือเรียนในการกำหนดเนื้อหา และขอบเขตเนื้อหาของข้อสอบมากที่สุด

(3.97) 5) การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิงพบว่า ครูใช้แสดงความสอดคล้องของสิ่งที่ครูสอนกับสิ่งที่ปรากฏในหนังสือเรียนมากที่สุด (3.73) รองลงมาคือใช้ยืนยันประกอบคำอธิบายของครู (3.68) 6) การใช้เพื่อการตั้งคำถามพบว่าครูใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถามเพื่อทบทวนในสิ่งที่เรียนมาแล้วมากที่สุด (3.58) รองลงมาคือการใช้หนังสือเรียนเพื่อตั้งคำถามและอธิบายเพิ่มเติม (3.51) 7) การใช้ประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการสอนพบว่าครูใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน และ ใช้หนังสือเรียนสร้างการบ้านเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียนมากที่สุด (3.58) 8) การใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งแนะนำ และขั้นตอนของกิจกรรมพบว่าครูใช้หนังสือเรียนในการเชื่อมโยงกิจกรรม กับเนื้อหาที่ทำการเรียนการสอนมากที่สุด (3.70)

ตารางที่ 4.19 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
1	การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้								
1.1	ใช้หนังสือเรียนกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในแต่ละบทเรียน	579	1	5	4.01	.84	-.78	.71	มาก
1.2	ใช้หนังสือเรียนกำหนดลำดับเนื้อหาในการสอน	579	1	5	3.91	.88	-.66	.46	มาก
1.3	ใช้หนังสือเรียนเลือก และจัดทำสื่อการสอน	579	1	5	3.72	.86	-.51	.50	มาก
1.4	ใช้หนังสือเรียนเลือกกิจกรรมในการสอน	579	1	5	3.67	.84	-.50	.30	มาก
1.5	ใช้หนังสือเรียนเลือกวิธีการวัดและประเมินผล	579	1	5	3.47	.87	-.52	.51	มาก
2	ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน								
2.1	ใช้บทความ หรือข้อความจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	579	1	5	3.61	.86	-.22	-.18	มาก
2.2	ใช้แผนภาพ รูปภาพจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	579	1	5	3.50	1.00	-.39	-.19	มาก
2.3	ใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน	579	1	5	3.44	1.00	-.37	-.03	มาก
3	ใช้เพื่อการอธิบาย								
3.1	ใช้หนังสือเรียนขยายความให้นักเรียนเข้าใจ	579	1	5	3.70	.87	-.36	-.12	มาก
3.2	ใช้หนังสือเรียนยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจ	579	1	5	3.63	.91	-.42	-.05	มาก

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
3.3	ใช้หนังสือเรียนอธิบายส่วนที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น	579	1	5	3.58	.88	-.33	-.01	มาก
4	ใช้ในการออกข้อสอบ								
4.1	ใช้หนังสือเรียนกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ	579	1	5	3.97	.82	-.63	.48	มาก
4.2	ใช้หนังสือเรียนกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ	579	1	5	3.97	.81	-.61	.51	มาก
4.3	ใช้บางส่วนของหนังสือเรียนมาดัดแปลงเป็นข้อคำถามหรือตัวเลือกในการออกข้อสอบ	579	1	5	3.64	.87	-.55	.69	มาก
5	ใช้เพื่อการอ้างอิง								
5.1	ใช้หนังสือเรียนแสดงความสอดคล้องของสิ่งที่สอนกับสิ่งที่ปรากฏในหนังสือเรียน	579	1	5	3.73	.81	-.38	.07	มาก
5.2	ใช้หนังสือเรียนยืนยันคำอธิบายของครู	579	1	5	3.68	.88	-.26	-.24	มาก
5.3	ใช้หนังสือเรียนพิสูจน์คำกล่าวสรุปของครู	579	1	5	3.63	.90	-.27	-.20	มาก
6	ใช้เพื่อตั้งคำถาม								
6.1	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว	579	1	5	3.58	.90	-.41	-.07	มาก
6.2	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่ออธิบายเพิ่มเติม	579	1	5	3.51	.91	-.33	-.05	มาก
6.3	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน	579	1	5	3.46	.94	-.28	-.16	มาก
6.4	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	579	1	5	3.40	.97	-.31	-.14	มาก
7	ใช้เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน								
7.1	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน	579	1	5	3.58	.91	-.50	.13	มาก
7.2	ใช้หนังสือเรียนสร้างการบ้านเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน	579	1	5	3.58	1.00	-.42	-.24	มาก
7.3	ใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน	579	1	5	3.52	.92	-.43	.11	มาก
7.4	ใช้แบบฝึกหัดท้ายบทในหนังสือเรียนประเมินนักเรียนหลังการเรียนการสอน	579	1	5	3.48	.98	-.37	-.15	มาก
8	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม								
8.1	ใช้หนังสือเรียนเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมกับเนื้อหาที่สอน	579	1	5	3.70	.86	-.49	.53	มาก

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
8.2	ใช้หนังสือเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างของกิจกรรม	579	1	5	3.51	.94	-.29	-.12	มาก
8.3	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียน	579	1	5	3.50	.94	-.36	.04	มาก
8.4	ใช้หนังสือเรียนเพื่ออธิบายรายละเอียดของกิจกรรมที่ทำ	579	1	5	3.47	.96	-.44	.10	มาก

จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู ทุกข้อรายการของการใช้หนังสือเรียน พบว่าระดับของพฤติกรรมการใช้อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงได้จากค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้อยู่ระหว่าง 3.40 – 4.01

ตารางที่ 4.20 แสดงพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูเพื่อพัฒนานักเรียน พบว่า 1) การใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้กับนักเรียน โดยครูใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งเพิ่มเติมให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนที่มีในชั้นเรียนมากที่สุด (3.59) รองลงมาคือใช้เป็นแหล่งหาความรู้ต่อจากในห้องเรียน (3.55) 2) การใช้ให้นักเรียนได้คิด โดยการใช้การเปรียบเทียบข้อมูลมากที่สุด (3.53) รองลงมาคือใช้ในการกระตุ้นเพื่อให้เกิดการสงสัย (3.49) 3) ใช้ในการตั้งและหาคำตอบของนักเรียน โดยครูใช้ให้นักเรียนหาคำตอบจากแบบฝึกหัดที่ครูกำหนดให้มากที่สุด (3.63) 4) การใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน พบว่าครูใช้หนังสือเรียนเป็นสิ่งกำหนดหัวข้อในการทำรายงานมากที่สุด (3.59) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนในการเป็นสิ่งสืบค้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อต่อยอดออกไป (3.57) 5) การใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งสร้างและจัดทำระบบภาระงาน พบว่าครูใช้หนังสือเรียนในการมอบหมายการบ้านและแบบฝึกหัดมากที่สุด (3.69) รองลงมาคือใช้หนังสือเรียนในการค้นคว้าและการทำรายงาน (3.62)

ตารางที่ 4.20 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้เพื่อพัฒนานักเรียน

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
1	ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน								
1.1	ใช้เป็นแหล่งให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนที่มีในชั้นเรียน	579	1	5	3.59	.89	-.34	.00	มาก
1.2	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งหาความรู้ต่อจากในห้องเรียนของนักเรียน	579	1	5	3.55	.94	-.32	-.39	มาก

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
1.3	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลของนักเรียน	579	1	5	3.53	.99	-.32	-.25	มาก
2	ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด								
2.1	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบข้อมูล	579	1	5	3.53	.93	-.30	-.15	มาก
2.2	ใช้หนังสือเรียนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสงสัย และต้องการหาคำตอบ	579	1	5	3.49	.95	-.27	-.24	มาก
2.3	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้วิพากษ์หรือวิจารณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล	579	1	5	3.47	.89	-.26	-.04	มาก
2.4	ใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิด	579	1	5	3.46	.88	-.19	-.14	มาก
3	ใช้ในการตั้งคำถามและหาคำตอบของนักเรียน								
3.1	ใช้หนังสือเรียนให้นักเรียนหาคำตอบจากแบบฝึกหัดที่ครูกำหนด	579	1	5	3.63	.92	-.50	.17	มาก
3.2	ใช้หนังสือเรียนให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามและหาคำตอบภายในชั้นเรียน	579	1	5	3.51	.91	-.39	.10	มาก
3.3	ใช้หนังสือเรียนให้นักเรียนตั้งคำถามเพื่อให้เพื่อนตอบคำถามภายในชั้นเรียน	579	1	5	3.48	.96	-.41	-.18	มาก
4	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน								
4.1	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งกำหนดหัวข้อหรือประเด็นรายงานของนักเรียน	579	1	5	3.59	.92	-.47	.07	มาก
4.2	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลเพื่อต่อยอดของนักเรียน	579	1	5	3.57	.92	-.33	-.20	มาก
4.3	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียน	579	1	5	3.54	.93	-.19	-.43	มาก
4.4	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูล และแหล่งอ้างอิงในการทำรายงานของนักเรียน	579	1	5	3.42	1.02	-.32	-.41	มาก
5	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน								
5.1	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดการบ้านและแบบฝึกหัดให้นักเรียน	579	1	5	3.69	.94	-.39	-.08	มาก
5.2	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดหัวข้อในการค้นคว้าและการทำรายงาน	579	1	5	3.62	.87	-.36	.15	มาก

	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
5.3	ใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนแก้ไข	579	1	5	3.49	.89	-.31	-.06	มาก

จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์กับนักเรียน พบว่า ครูใช้อยู่ในระดับมาก โดยสามารถพิจารณาได้จากระดับของค่าเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 3.42 – 3.70 ทุกข้อรายการ และทุกด้านของการใช้

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมในวัตถุประสงค์เดียวกันทั้งในเชิงคุณภาพ และในเชิงปริมาณจะพบว่าการศึกษาทั้งสองรูปแบบให้ผลข้อมูลที่สอดคล้องกันคือ วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู จะเป็นลำดับต้นของข้อรายการ โดยพบว่าครูมีวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อวางแผน เขียนแผนการสอน และใช้ในการออกข้อสอบ เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ที่มุ่งพัฒนานักเรียนพบว่า ครูใช้หนังสือเรียนเพื่อมอบหมายภาระงานให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองเสริมจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ตารางที่ 4.21 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้แยกตามประเด็น คือปริมาณการใช้ ความยืดหยุ่นของการใช้ ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้ การใช้สื่ออื่นๆ และหนังสืออื่นที่นำมาประกอบการใช้ พบว่า ลักษณะการใช้ของครูที่มากที่สุดคือ ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน (3.99) รองลงมาคือการใช้สื่ออื่นๆประกอบหนังสือเรียน (3.78)

ตารางที่ 4.21 ลักษณะการใช้หนังสือเรียนรายด้าน

	ลักษณะการใช้หนังสือเรียน	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU
1	ความยืดหยุ่นของการใช้	579	1.75	5.00	3.99	.65	-.25	-.58
2	การใช้สื่ออื่นประกอบ	579	1.00	5.00	3.78	.71	-.18	.01
3	ช่วงเวลาในการใช้ในการให้อ่านหนังสือเรียน	579	1.00	5.00	3.67	.83	-.36	.27
4	ส่วนประกอบหนังสือเรียนที่นำมาใช้	579	1.00	5.00	3.62	.78	-.38	.36
5	ปริมาณการใช้	579	1.00	5.00	3.61	.88	-.42	.00
6	การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน	579	1.00	5.00	3.61	.80	-.46	0.33
7	การใช้หนังสืออื่นประกอบ	579	1.00	5.00	3.31	.43	.10	-.26

ตารางที่ 4.22 แสดงลักษณะการใช้หนังสือเรียนจำแนกเป็นรายข้อ ตามลักษณะการใช้หนังสือเรียน พบว่า 1) ปริมาณการใช้หนังสือเรียนของครู โดยพบว่าครูมีความถี่ของการใช้หนังสือเรียนตลอดหลักสูตรมากที่สุด (3.67) 2) ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน พบว่าครูมีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน (4.15) รองลงมาคือ ครูมีการใช้ใบความรู้ ใบงาน เพิ่มเติมจากหนังสือเรียนหลักที่กำหนดไว้ (4.13) 3) ช่วงเวลาที่ครูมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียนพบว่า ครูมีการมอบหมายให้อ่านก่อนที่จะมีการเรียนการสอนทั้งบทเรียนมากที่สุด (3.70) รองลงมาคือมอบหมายให้นักเรียนอ่านบางส่วนของบทเรียนก่อนและหลังจากการเรียนในชั้นเรียน (3.67) 4) ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้มากที่สุดคือเนื้อหา (3.71) รองลงมาคือการใช้แบบฝึกหัด (3.64) และสุดท้ายคือการใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียนพบว่า ครูใช้สื่อประเภทใบงาน ใบความรู้มากที่สุด (3.99) รองลงมาคือการใช้สื่อประเภทหนังสืออื่น (3.92) 5) การใช้หนังสืออื่นๆ ประกอบหนังสือเรียนพบว่าครูใช้หนังสือเรียนจากสำนักพิมพ์อื่นๆ ประกอบหนังสือเรียนมากที่สุด (4.09) รองลงมาคือใช้หนังสือคู่มือเตรียมสอบ (3.97) และพบว่าครูใช้หนังสือจากต่างประเทศน้อยที่สุด (7) การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนพบว่ามีการใช้หนังสือเรียนร่วมกับนักเรียนมากที่สุด (3.72) รองลงมาคือใช้ร่วมกับนักเรียนเป็นกลุ่ม (3.59) และใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคล (3.53)

ตารางที่ 4.22 ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูแยกตามลักษณะการใช้รายข้อ

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
1	ปริมาณการใช้หนังสือเรียน								
1.2	ความถี่ของครูที่ใช้การใช้หนังสือเรียนตลอดหลักสูตร	579	1	5	3.67	.92	-.43	.01	มาก
1.1	ความถี่ของครูที่ใช้หนังสือเรียนต่อคาบเรียน	579	1	5	3.59	.97	-.46	.05	มาก
1.4	ความถี่ของครูที่ใช้หนังสือเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนอื่นๆ	579	1	5	3.57	.93	-.31	-.29	มาก
2	ความยืดหยุ่นในการใช้								
2.1	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน	579	1	5	4.15	.75	-.43	-.49	มาก
2.2	มีการใช้ใบความรู้ ใบงาน เพิ่มเติมจากหนังสือเรียนหลักที่กำหนดไว้	579	1	5	4.13	.80	-.63	.23	มาก
2.3	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาจากหนังสืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากในหนังสือเรียน	579	1	5	4.08	.77	-.42	-.36	มาก

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของ ครู	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
2.4	มีการลำดับเนื้อหาใหม่ที่ไม่ตรงกับ ลำดับในหนังสือเรียน	579	1	5	3.59	.93	-.27	-.31	มาก
3	ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน								
3.1	มอบหมายให้นักเรียนอ่านก่อนเริ่ม บทเรียนทั้งบทเรียน	579	1	5	3.70	.92	-.57	.26	มาก
3.2	มอบหมายให้นักเรียนอ่านบางส่วนของ บทเรียนก่อนและหลังจากการเรียนใน ชั้นเรียน	579	1	5	3.67	.88	-.36	-.06	มาก
3.3	มอบหมายให้นักเรียนอ่านหลังจากการ เรียนในห้องเรียนจบลงทั้งบทเรียน	579	1	5	3.65	.92	-.43	.08	มาก
4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้								
4.1	ใช้เนื้อหาจากหนังสือเรียนประกอบการ เรียนการสอน	579	1	5	3.71	.86	-.39	.27	มาก
4.2	ใช้แบบฝึกหัดในหนังสือเรียน ประกอบการเรียนการสอน	579	1	5	3.64	.95	-.52	.22	มาก
4.3	ใช้ตัวอย่างจากหนังสือเรียน ประกอบการเรียนการสอน	579	1	5	3.60	.89	-.48	.39	มาก
4.4	ใช้กิจกรรมจากหนังสือเรียน ประกอบการเรียนการสอน	579	1	5	3.51	.92	-.49	.41	มาก
5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน								
5.1	ใช้สื่อประเภทใบงาน ใบความรู้ประกอบ หนังสือเรียน	579	1	5	3.99	.81	-.46	-.04	มาก
5.2	ใช้หนังสือเสริมอื่น ๆ ประกอบหนังสือ เรียน	579	1	5	3.92	.81	-.43	.03	มาก
5.3	ใช้สื่อประเภทบทความ ข่าวสารจาก แหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน	579	1	5	3.77	.93	-.52	-.01	มาก
5.4	ใช้สื่อประเภทวิดีโอเทรอนิกส์การสอน ประกอบหนังสือเรียน	579	1	5	3.44	1.06	-.38	-.33	มาก
6	การใช้หนังสืออื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน								
6.1	ใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น	579	1	5	4.09	.82	-.67	.31	มาก
6.2	ใช้หนังสือคู่มือเตรียมสอบ	579	1	5	3.97	.82	-.97	1.51	มาก
6.3	ใช้หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า	579	1	5	3.72	.84	-.21	-.36	มาก
6.4	ใช้หนังสือจากสถาบันกวดวิชา	579	1	5	3.35	.96	-.11	-.32	ปาน กลาง

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู	N	Min	Max	Mean	SD	SK	KU	ระดับ
6.5	ใช้หนังสือจากต่างประเทศ (textbook)	579	1	5	1.42	.73	1.50	1.13	น้อย
7	การใช้หนังสือเรียนร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน								
7.1	การใช้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน	579	1	5	3.72	.90	-.54	.26	มาก
7.2	การใช้กับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม	579	1	5	3.59	.91	-.48	.24	มาก
7.3	การใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคล	579	1	5	3.53	.87	-.43	.25	มาก

ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ครู นักเรียน และการศึกษาเชิงปริมาณโดยการสำรวจ พบลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครูดังต่อไปนี้ ครูมีการใช้หนังสือเรียนโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงบท ลำดับเนื้อหาในหนังสือเรียน เนื่องจากครูมีความเชื่อมั่นว่าหนังสือเรียนได้จัดวางบท ลำดับเนื้อหาเป็นอย่างดีและสามารถสร้างความเข้าใจให้นักเรียนได้ดีจากพื้นฐานสู่การประยุกต์ ซึ่งครูจะมีการเสริมเนื้อหาบางอย่างที่ไม่มี หรือยังไม่ทันสมัย โดยการเพิ่มในใบงาน ใบความรู้ ครูใช้หนังสือเรียนร่วมกับนักเรียนทั้งชั้นเรียน องค์ประกอบของหนังสือเรียนที่ครูใช้คือแบบฝึกหัด และเนื้อหาในหนังสือเรียน มีการใช้หนังสืออื่นเสริมได้แก่หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น ข้อสอบเก่า หนังสือเตรียมสอบ รวมทั้งมีการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อื่นเพิ่มเติมหนังสือเรียนที่มีอยู่ได้แก่ใบความรู้ แบบฝึกหัดเพิ่มเติม รวมถึงแหล่งการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต ครูมีการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียนก่อนบทเรียนจะเริ่มและเมื่อสิ้นสุดบทเรียนในบางส่วนที่กำลังสอน

1.2. ปัจจัยส่งเสริมการใช้หนังสือเรียนของครู

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู สรุปได้ว่าการใช้หนังสือเรียนของครูมีปัจจัย ดังนี้ นโยบายจากองค์กรหรือโรงเรียน ความตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน การสอนร่วมกันระหว่างครูที่สอนร่วมกัน ลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหา การสอบแข่งขันของนักเรียน ความเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น ๆ และคุณภาพของหนังสือเรียน และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ครูใช้หนังสือเรียนมากที่สุดคือ คุณภาพของหนังสือเรียนและลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหาวิชา รองลงมาคือความตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน การสอนร่วมกันของครูในรายวิชาเดียวกัน และการสอบแข่งขัน และความเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.23 และรายละเอียดของข้อมูลท้ายตาราง

ตารางที่ 4.23 ปัจจัยส่งเสริมต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู

	ปัจจัยส่งเสริมต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
1	นโยบายจากองค์กร หรือโรงเรียน											
1.1	การกำหนดนโยบายให้ใช้หนังสือเรียนภายในโรงเรียน			/					/			2
1.2	การเน้นความสำคัญของหนังสือเรียน			/								1
1.3	ความคุ้มค่าในการใช้หนังสือเรียน			/								1
1.4	การกระตุ้นจากนโยบายทางอ้อม								/			1
2	ความตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน											
2.1	การตระหนักว่าการใช้หนังสือเรียนมีความสำคัญ	/				/	/	/				4
2.2	การเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน						/	/				2
2.3	ความเชื่อมั่นต่อหนังสือเรียน					/	/					2
3	การสอนร่วมกันระหว่างครูที่สอนร่วมกัน											
3.1	การรักษามาตรฐานในการสอบ			/	/		/					3
3.2	การรักษามาตรฐานในการสอน			/			/					2
4	ลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหา											
4.1	เนื้อหาวิชาที่ต้องใช้ทักษะกระบวนการ			/		/						2
4.2	เนื้อหาวิชาที่ต้องใช้การประยุกต์					/		/				2
4.3	เนื้อหาวิชาที่ต้องใช้หนังสือเป็นฐาน									/		1
5	การสอบแข่งขัน และความเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น											
5.1	การเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสอบแข่งขัน	/									/	2
5.2	การรักษามาตรฐานของโรงเรียนในระดับเดียวกัน			/								1
6	คุณภาพของหนังสือเรียน											
6.1	ความครอบคลุมหลักสูตรของหนังสือเรียน	/			/	/		/	/			5
6.2	ความทันสมัยของหนังสือเรียน	/			/	/						3

นโยบายจากองค์กร หรือโรงเรียน พบว่าโรงเรียนที่เน้นความสำคัญของการใช้หนังสือเรียน โดยกำหนดนโยบายให้ใช้หนังสือเรียนภายในโรงเรียน นโยบายดังกล่าวก็จะทำให้ครูรับรู้ว่าจะต้องใช้หนังสือเรียนให้เกิดความคุ้มค่ากับการซื้อ ในทางตรงกันข้าม โรงเรียนที่ไม่ได้เน้นความสำคัญของหนังสือเรียน จะมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ โดยครูจะใช้แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ มาทดแทนหนังสือเรียนเพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้นอกเหนือจากเนื้อหาในหนังสือเรียน และจำนวนโรงเรียนที่ไม่ได้เน้นความสำคัญของหนังสือเรียนมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น

“...เด็กซื้อหนังสือเรียนไว้ใช้กับเรา พ่อแม่เขาเสียเงินถ้าไม่ใช่เลยมีปัญหาแน่นอน ถึงแม้สมัยใหม่จะต้องมีแหล่งการเรียนรู้อื่นให้เด็กศึกษาแต่หนังสือยังต้องใช้เพราะเด็กเขามี ไม่ใช่ก็ไม่รู้จะให้เด็กซื้อไว้ทำไม พี่ว่าแจกซีทเด็กเขาก็ไม่เก็บหรอกแต่หนังสือมันใหญ่ยังต้องใช้เก็บไว้อ่านบ้าง ถ้าครูไม่ใช่เลยผู้ปกครองก็ร้องเรียนเขาไปที่โรงเรียนว่าครูไม่ใช่...”

(ครู 9 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...ครูใหม่เขามีเอกสารแจกให้เด็กเยอะ เด็กก็ชิน เราจะมาใช้หนังสืออย่างเดียวไม่ได้เพราะเด็กจะเปรียบเทียบว่าครูไม่ขยัน โรงเรียนกับกระทรวงเองก็กระตุ้นให้ครูสอนให้เด็กรู้จักหาความรู้เป็น พี่ว่ามันลดบทบาทของหนังสือเรียนลงไปนะ

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

ความตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน พบว่า ครูยังคงตระหนักว่าการใช้หนังสือเรียนมีความสำคัญ และพยายามให้นักเรียนใช้หนังสือเรียน และเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน ถึงแม้ว่าครูจะมีการใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน เนื่องจากครูมีความเชื่อมั่นว่าหนังสือเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญที่นักเรียนจะได้รับเนื้อหาความรู้ หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ประกอบกับการจัดทำหนังสือเรียนต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตรก่อนที่จะเขียนและนำมาจำหน่าย ดังนั้น หากนักเรียนใช้หนังสือเรียนก็จะมั่นใจได้ว่านักเรียนได้รับเนื้อหาความรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด

“...หนังสือเรียนสำคัญ ทั้งประเทศพี่ว่าควรเลือกใช้ให้เหมือนกัน หากคนจัดทำหนังสือเรียนที่เชี่ยวชาญทำให้มีคุณภาพแล้วใช้กันทั้งหมด ออกข้อสอบก็ยึดตามนี้เป็นส่วนใหญ่ ครูจะได้มีแนวทางในการสอน ... หนังสือเด็กเขามีใกล้มือด้วยถ้าครูใช้คุ้มค่า ใช้ให้หมดแล้วหาที่อื่นเสริม สอนให้เด็กใช้ให้เป็นพี่ว่าคุ้มค่ามาก...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“...ถ้าเด็กใช้หนังสือเรียนไม่เป็น พี่ว่าก็ไม่สามารถใช้หนังสืออื่น ๆ ได้ ต้องสร้างให้เด็กใช้ให้เป็น เด็กจะใช้เป็นก็อยู่ที่ครู...”

(ครู 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

การสอนร่วมกันของครู พบว่าวิชาใดที่มีครูสอนมากกว่า 1 คน การใช้หนังสือเรียนของครูจะเกิดขึ้นมากกว่าครูที่สอนเพียงคนเดียว เนื่องจากครูต้องการรักษามาตรฐานในการสอน และการออกข้อสอบ

“...วิชาที่มีครูสอน 3 คนสอนคุยกันนะแต่สอนไม่เหมือนกันอยู่แล้ว ประสบการณ์ก็ต่างกัน เวลาออกข้อสอบก็จะคุยกันให้ยึดหนังสือเรียนเป็นหลักเพราะเด็กห้องอื่นๆ จะเสียเปรียบ...”

(ครู 5 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...หนังสือพวกพี่ใช้กันมาก เพราะสอนกัน 2 คนแต่มีเอกสารแจกเพิ่มเติมให้ พยายามคุยกันเพื่อให้เด็กได้เท่าเทียมกัน เวลาออกข้อสอบก็ยึดในหนังสือเรียนเป็นหลักก่อน ส่วนข้อที่จะให้เด็กประยุกต์ต้องนั่งคุยกันก่อนว่าได้สอนเด็กหรือเปล่า มีฐานมาจากหนังสือใหม่ สอนคู่กันยากตรงข้อสอบนี้แหละ...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

ลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหา พบว่าเนื้อหาของวิชาใดที่ต้องใช้ข้อมูลจากหนังสือเรียนเป็นฐานในการเพิ่มเติมความรู้หรือต่อยอดความรู้ เช่น การใช้อ่านตามหลักไวยากรณ์ ซึ่งเป็น

เนื้อหาที่ไม่สามารถประยุกต์หรือสอดแทรกทักษะ ครูจะมีการใช้หนังสือเรียนค่อนข้างมาก แต่หากเนื้อหาที่สอนเป็นเนื้อหาที่ต้องฝึกทักษะหรือเนื้อหาที่ต้องประยุกต์จะใช้หนังสือเรียนน้อย

“...ที่สอนเรื่องของหลักของภาษาไทย กับการอ่าน พี่จะใช้เยอะนะ เพราะหนังสือเขามีส่วนตรงนี้ที่ตรงกับทักษะที่เด็กควรจะได้อยู่แล้ว ...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...เรื่องการเขียน หนังสือพี่แทบจะไม่ได้ใช้ที่วางวัตถุประสงค์ของตัวเอง แล้วก็หาเอกสารเอง อยากให้เด็กเขียนอะไรพี่ก็จะบอกหัวข้อ พี่ว่าวิชาที่เป็นวิชาที่ต้องใช้ทักษะทุกอย่างของภาษาอังกฤษ แล้วเด็กก็อยู่ชั้น ม.6 แล้ว พี่ต้องให้ประสบการณ์ในการเขียนเลย

(ครู 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

การสอบแข่งขันและความเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น พบว่าครูที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีหน้าที่เพิ่มเติมคือการเตรียมนักเรียนเพื่อการแข่งขันเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย ครูจะต้องพิจารณาข้อสอบปีเก่าๆ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงการสอนของตนเอง โดยเฉพาะการปรับเอกสารเพิ่มเติม จัดทำใบความรู้ และแบบฝึกหัด ทำให้พฤติกรรมการใช้หนังสือของครูจะน้อยกว่าครูที่สอนในระดับชั้นอื่น ๆ

“...มุมมองที่ครู ม.ปลายมีปัญหาเหมือนกันคือการส่งเด็กออกไปแข่งขันการสอบเข้ามหาลัย ภาระของครูไม่ได้ให้เด็กรู้แค่จบหลักสูตร ต้องเตรียมเด็กด้วย เพราะยังงี้ก็ต้องเป็นชื่อเป็นเสียงให้กับโรงเรียน ... อย่างโรงเรียนพี่ครูต้องวิเคราะห์ข้อสอบ O-NET เพราะต้องเอาไปใส่เพิ่มเติมกับที่จะสอนให้เด็กจดบ้าง ทำเป็นเอกสารให้บ้าง หนังสือเรียนอย่างเดียวพี่ว่าไม่พอแล้ว ข้อสอบปัจจุบันเขาก็ไม่ได้ติดตามหนังสือแล้ว สอนยาก ... แต่ละโรงเรียนหนังสือก็ใช้ไม่เหมือนกันพี่ไม่รู้ว่าจะข้อสอบจะออกยังไง เราเองก็ไม่ว่างจะเลือกหนังสือยังไงก็ได้แต่เอาแนวข้อสอบเก่ามาปรับเป็นเอกสารตัวเอง พอจะให้มากเวลาก็ไม่มี ทุกวันนี้พี่แทบจะขมวดความรู้เป็นวิชาพี่เลยใช้หนังสือบางส่วนเท่านั้น พี่จะรู้ว่าตรงนี้จะเพิ่ม ตรงนี้เอาในหนังสือเรียน...เวลาออกข้อสอบก็บอกเด็กว่าออกทั้งหมดทั้งที่แจกให้กับหนังสือนั่นแหละ แต่แนวข้อสอบพี่ก็จะยึดแนวของข้อสอบแข่งขัน จะได้มีประสบการณ์...”

(ครู 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

คุณภาพของหนังสือเรียน พบว่าเหตุผลหลักของการใช้หนังสือเรียนคือครูมั่นใจว่าหนังสือเรียนครอบคลุมหลักสูตรมากกว่าหนังสือเสริมอื่น ๆ และหากหนังสือเรียนมีการปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา ครูก็จะใช้หนังสือเรียนเป็นหลักในการเรียนการสอนมากขึ้น

“...หนังสือเรียนส่วนใหญ่จะผลิตตรงตามหลักสูตร ทำให้ยึดตามได้...”

(ครู 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...พี่ว่าถ้าหนังสือเรียนปรับปรุงบ่อย ๆ ให้ทันสมัย มีรูปที่สวยงาม ๆ เข้าใจง่าย ก็อาจจะไม่ต้องใช้หนังสืออื่นเสริม เพราะตอนนี่ที่ต้องไปหาหนังสืออื่นเสริมก็เพราะหนังสือเรียนไม่ update รูปก็มองไม่ค่อยชัด...”

(ครู 9 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน

ผลการวิจัยต่อไปนี้เป็น การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามตัวแปรภูมิหลัง โดยการเปรียบเทียบตัวแปรภูมิหลังที่พบว่า มีระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนแตกต่างกัน ผู้วิจัย ดำเนินการทดสอบภายหลัง (post-hoc analysis) เพื่อดูคู่ที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน และวิเคราะห์ พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนสำหรับคู่นี้เป็นรายข้อ พร้อมกับใช้ผลการศึกษาเชิงคุณภาพอธิบาย ผลเพิ่มเติม ซึ่งรายละเอียดของแต่ละตัวแปร มี ดังนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามตัวแปรเพศ ผล การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายถึงครูที่มีเพศต่างกัน ไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะแสดงว่าจะมี ระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.24 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลังเพศ

	ตัวแปรภูมิหลัง ของครู	N	Mean	SD	Levene's F	p	t	df	p	ผลการ ทดสอบ
เพศ										
1	ชาย	140	3.60	0.53	2.03	0.16	-0.43	577	.67	-
2	หญิง	439	3.62	0.56						

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่า (t-test) ในตาราง 4.25 พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันคือครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท พบว่าครูทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการใช้ หนังสือเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าครูที่มีระดับการศึกษาระดับ ปริญญาตรี มีพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนสูงกว่าครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท

ตารางที่ 4.25 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลัง ระดับการศึกษา

	ตัวแปรภูมิหลัง ของครู	N	Mean	SD	Levene's F	p	t	df	p	ผลการ ทดสอบ
ระดับการศึกษาของครู										
1	ปริญญาตรี	369	3.65	0.55	0.00	0.98	2.31	577	.02	1 > 2
2	ปริญญาโท	210	3.54	0.55						

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูทั้งสองกลุ่ม เปรียบเทียบเป็นรายข้อ ได้ผลตามตารางที่ 4.26 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีวุฒิ

การศึกษาแตกต่างกันพบว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในระดับปริญญาตรีมีการใช้หนังสือมากกว่าครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทในทุกตัวแปร ยกเว้นลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู โดยพบว่าครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทมีความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียนและการใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียนมากกว่าครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 4.26 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	วุฒิการศึกษาของครู					
		ระดับปริญญาตรี (369)			ระดับปริญญาโท (210)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
1	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู						
1.1	การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการสอน	3.79	.63	มาก	3.70	.76	มาก
1.2	การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	3.58	.75	มาก	3.42	.91	มาก
1.3	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	3.60	.79	มาก	3.44	.89	มาก
1.4	ใช้เพื่อการอธิบาย	3.68	.78	มาก	3.56	.85	มาก
1.5	ใช้เพื่อการออกข้อสอบ	3.89	.72	มาก	3.81	.72	มาก
1.6	ใช้เพื่อการสรุปอ้างอิง	3.71	.77	มาก	3.62	.80	มาก
1.7	ใช้เพื่อตั้งคำถาม	3.56	.79	มาก	3.36	.92	ปานกลาง
1.8	ใช้ประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน	3.61	.79	มาก	3.43	.85	มาก
2	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน						
2.1	ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน	3.59	.82	มาก	3.50	.88	มาก
2.2	ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด	3.53	.79	มาก	3.40	.82	มาก
2.3	ใช้ในการตั้งคำถามและหาคำตอบของนักเรียน	3.63	.79	มาก	3.39	.90	ปานกลาง
2.4	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน	3.56	.81	มาก	3.49	.85	มาก
2.5	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน	3.67	.75	มาก	3.48	.81	มาก
3	ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู						
3.1	ปริมาณการใช้	3.67	.83	มาก	3.51	.97	มาก
3.2	ความยืดหยุ่นในการใช้	3.98	.63	มาก	4.02	.69	มาก
3.3	ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน	3.70	.80	มาก	3.62	.88	มาก
3.4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้	3.68	.76	มาก	3.51	.80	มาก
3.5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน	3.79	.71	มาก	3.77	.72	มาก

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	วุฒิการศึกษาของครู					
		ระดับปริญญาตรี (369)			ระดับปริญญาโท (210)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
3.6	การใช้หนังสืออื่นๆประกอบหนังสือเรียน	3.30	.43	ปานกลาง	3.32	.44	ปานกลาง
3.7	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน	3.29	.41	ปานกลาง	3.30	.43	ปานกลาง

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันที่ความยืดหยุ่นของครูในการนำหนังสือเรียนมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน หมายถึงครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีลักษณะของการใช้หนังสือเรียนเป็นหลักมากกว่าครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท หรือใช้หนังสือเรียนเป็นฐานที่สำคัญร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน ถึงแม้ครูทั้งสองกลุ่มจะมีการใช้สื่ออื่นเสริม ได้แก่สื่อใบงาน หรือใบความรู้ แต่ครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีการใช้สื่อดังกล่าวประกอบหนังสือเรียน แต่ครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งมีประสบการณ์ในการเรียน การหาความรู้ในระดับที่มีการค้นคว้า และการสร้างองค์ความรู้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทมีการผลิตเอกสารประกอบหนังสือเรียน ประเภทใบงาน ใบความรู้ หรือการผลิตสื่อที่มีความลุ่มลึก ช่วยสร้างผู้เรียนให้เกิดกระบวนการของการเรียนรู้ เกิดทักษะได้อย่างที่ครูพิจารณาแล้วว่าสอดคล้องกับหลักสูตร ดังนั้นพฤติกรรมดังกล่าวของครูจะมีการใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งเสริมความรู้ แหล่งสืบค้นข้อมูล และเป็นแหล่งมอบหมายแบบฝึกหัดและการบ้านให้นักเรียน คือมีการใช้ของนักเรียนเป็นหลัก

“...อย่างที่เราที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ม.ต้น ต้องสอนทักษะกระบวนการมากกว่าที่จะเป็นเนื้อหา ดังนั้นที่จึงมีกิจกรรมบ่อย หนังสือเรียนกับเด็กที่จะใช้น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นใบงานใบคาบ ใบความรู้บ้างถ้าหนังสือไม่มีก่อนเข้าห้องเรียนก็บอกให้อ่านมา เพราะจะมาใช้หนังสือเรียนให้อ่านในคาบไม่ได้ ที่ต้องใช้ใบงานที่เตรียมไว้... ใบงานที่รวบรวมเอง คิดเองว่าเนื้อหาอย่างนี้จะสอนยังไงให้ได้ทั้งความรู้ กับกระบวนการ ทักษะ...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...ซีททำเยอะมาก เพราะหนังสือมีไม่ครบออก วิชาที่สอนเป็นวิชาที่ต้องอาศัยสถานการณ์ปัจจุบัน หนังสือเรียนไม่มีอยู่แล้ว แต่ถ้าออกไปเสริมประสบการณ์เขาได้ที่จะพาไปข้างนอกนะ เพราะเราให้เขาไม่ได้จริงๆ ต้องดูเอง พอกลับมาก็ต้องมาถ่ายทอดประสบการณ์ที่ตัวเองได้รับโดยให้ทำรายงาน หรือทำเป็น power point เสนอผลงานของทั้งกลุ่ม...หนังสือหรือที่จะให้เขาอ่าน กับทำแบบฝึกหัดเสริมกับที่ที่สอนในชั้นเรียน แต่บางคาบที่ที่ใช้ในคาบนั้นแหละ...ที่ว่าจะใช้ไม่ใช้ขึ้นกับเนื้อหา...ส่วนใหญ่จะให้เด็กไว้ให้อ่าน...”

(ครู 5 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...ที่หาโจทย์ข้างนอกให้เด็กเยอะมาก ส่วนใหญ่ก็มาจากข้อสอบ Entrants เลือกว่าที่ตรงกับบทที่จะสอน ให้โจทย์แบบฝึกหัดที่เขามีการประยุกต์ขึ้น แต่โจทย์ในหนังสือก็ใช้ให้หมดก่อนเพราะเขาก็มีโจทย์ที่สร้าง

ให้เด็กเข้าใจได้ในระดับหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่เราที่ต้องหาเพิ่ม... ปล่อยให้เขาจดลงในสมุดเพิ่มไป ไม่ค่อยได้ทำเป็นซีท แจก...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2553)

“...เวลาที่สอนเนื้อหาหลักก็อยู่ในหนังสือ จะมีเสริมจากข้างนอก บ้างก็ทำซีท แจก แต่ยังไม่สอนในหนังสือเรียนต้องจบ เพราะในหนังสือก็เยอะ...ครูชอบการสอนที่เด็กอ่านมาก่อน แต่ให้อ่านก็ฝันไปเถอะ ก็เลยให้ไปอ่าน แล้วย่อมาส่งก่อนเข้าเรียน พอครูไปสอนก็พูดตามหนังสือนั่นแหละ แต่ไม่ได้พูดว่านี่ต้องใช้การถามเอา ไม่งั้นวิชาที่จะเรียนไม่สนุก...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“...ผมใช้หนังสือในการสอนเป็นหลักนะครับ เพราะทางโรงเรียนเลือกแล้วว่าต้องใช้หนังสือเล่มนี้ (ของต่างประเทศ) โรงเรียนก็มีนโยบายให้ใช้ ผมก็เลยไม่ได้ทำซีท แจก จะมีบ้างตอนยกตัวอย่าง กับแบบฝึกหัดที่จะเอาข้อสอบ จากข้างนอกมาลองให้ทำ...”

(ครู 9 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...หนังสือที่มีพีซีเกือบทั้งหมด แต่อย่างนี้น้องรู้ว่าสอนตามนั้นแล้วจบแค่นั้นเด็กไม่หาต่อ พีซีต้องทำแบบฝึกหัดเพิ่ม พี่สอน ม.6 แบบฝึกหัดไม่ต้องคิดไกลก็เอาข้อสอบเก่าๆ ของกระทรวง...”

(ครู 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

ตารางที่ 4.27 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลัง ได้แก่ อายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการทดสอบค่า F พบว่าไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปว่าครูที่มีอายุต่างกัน จะมีระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.27 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลัง อายุของผู้สอน

	ตัวแปรภูมิหลังของครู	N	Mean	SD	Levene's F	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p	ผลการทดสอบรายคู่
อายุของผู้สอน												
1	20 – 30 ปี	114	3.72	0.52	0.33	Bet gr.	1.86	3	0.62	2.06	.10	-
2	31 – 40 ปี	130	3.62	0.55	df1=2	W/n gr.	172.85	575	0.30			
3	41 – 50 ปี	125	3.59	0.53	df2=575	รวม	174.71	578				
4	มากกว่า 50 ปี	210	3.57	0.57	p=0.80							
	รวม	579	3.61	0.55								

ตาราง 4.28 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรภูมิหลัง ได้แก่ ประสบการณ์การสอน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการทดสอบค่า F พบว่าประสบการณ์การสอนของครู มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($F = 2.49$, $P = 0.04$) แสดงว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูทั้ง 5

กลุ่มมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนแตกต่างกัน เมื่อทำการทดสอบภายหลัง (post hoc analysis) พบว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า 5 ปีมี(3.76) ของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 – 10 ปี (3.56) และมากกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี (3.57)

ตารางที่ 4.28 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน

	ตัวแปรภูมิหลังของครู	N	Mean	SD	Levene's F	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p	ผลการทดสอบรายคู่
ประสบการณ์การทำงาน												
1	ต่ำกว่า 5 ปี	93	3.76	0.49	1.29	Bet gr.	3.00	4	0.74	2.49	.04	1>2,5
2	5 – 10 ปี	96	3.56	0.52	df1=4	W/n gr.	171.10	574	0.30			
3	11 – 15 ปี	65	3.66	0.57	df2=574	รวม	174.07	578				
4	15 – 20 ปี	71	3.60	0.60	p=0.27							
5	มากกว่า 20 ปี	254	3.57	3.55								
	รวม	579	3.61	0.55								

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน เป็นรายชื่อได้ผลตามตารางที่ 4.29 แสดงพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกัน คือครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า 5 ปี และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 50 ปี พบว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนทุกข้อรายการครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี ยกเว้นการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน

ตารางที่ 4.29 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกัน

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	ประสบการณ์ในการสอน					
		น้อยกว่า 5 ปี (93)			มากกว่า 20 ปี (254)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
1	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู						
1.1	การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการสอน	3.94	.55	มาก	3.72	.72	มาก
1.2	การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	3.66	.81	มาก	3.48	.76	มาก
1.3	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	3.82	.73	มาก	3.47	.83	มาก
1.4	ใช้เพื่อการอธิบาย	3.80	.79	มาก	3.61	.78	มาก
1.5	ใช้เพื่อการออกข้อสอบ	4.05	.61	มาก	3.81	.76	มาก

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	ประสบการณ์ในการสอน					
		น้อยกว่า 5 ปี (93)			มากกว่า 20 ปี (254)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
1.6	ใช้เพื่อการสรุปอ้างอิง	3.84	.69	มาก	3.62	.82	มาก
1.7	ใช้เพื่อตั้งคำถาม	3.59	.77	มาก	3.43	.87	ปานกลาง
1.8	ใช้ประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการสอน	3.63	.78	มาก	3.51	.83	มาก
2	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน						
2.1	ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน	3.73	.86	มาก	3.51	.82	มาก
2.2	ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด	3.59	.76	มาก	3.44	.80	มาก
2.3	ใช้ในการตั้งคำถามและหาคำตอบของนักเรียน	3.70	.81	มาก	3.49	.86	มาก
2.4	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน	3.74	.73	มาก	3.46	.86	มาก
2.5	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน	3.84	.71	มาก	3.53	.77	มาก
3	ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู						
3.1	ปริมาณการใช้	3.78	.87	มาก	3.59	.87	มาก
3.2	ความยืดหยุ่นในการใช้	4.13	.63	มาก	3.95	.62	มาก
3.3	ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน	3.66	.92	มาก	3.67	.78	มาก
3.4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้	3.78	.76	มาก	3.55	.75	มาก
3.5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน	4.01	.71	มาก	3.73	.68	มาก
3.6	การใช้หนังสืออื่นๆประกอบหนังสือเรียน	3.31	.50	ปานกลาง	3.31	.39	ปานกลาง
3.7	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน	3.33	.44	ปานกลาง	3.32	.41	ปานกลาง

จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ สามารถที่จะนำผลมาอธิบายได้ว่าครูที่จบการศึกษาใหม่ จะใช้หนังสือเป็นหลัก เนื่องจากประสบการณ์ในเรื่องมุมมองความหลากหลายของหนังสือที่ครูจะนำมาใช้ยังไม่มี ดังนั้น จะใช้หนังสือที่ตนกับนักเรียนมีและใช้ร่วมกันมาก ซึ่งต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปีพบว่าครูในกลุ่มดังกล่าวจะมีความหลากหลายของการนำหนังสือเรียนมาใช้ นอกจากครูจะใช้หนังสือเรียนร่วมกับนักเรียนในชั้นเรียนแล้ว ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหา หรือแบบฝึกหัดให้กับนักเรียนมากกว่า ซึ่งลักษณะเด่นของครูกลุ่มดังกล่าวคือจุดสิ่งที่นักเรียนควรทราบ แบบฝึกหัดที่ครูมีการเตรียมไว้ในหนังสือเรียน และจะมอบหมายให้นักเรียนจดเพิ่มเติมลงในสมุดหรือในหนังสือเรียน ซึ่งจากการสังเกตผู้วิจัยเห็นว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปีจะยังคงใช้หนังสือของหลักสูตรเก่า เพราะครู

มีความเชื่อมั่นว่าครอบคลุมเนื้อหา เพราะถึงอย่างไร ฐานของความรู้อาจไม่ได้แตกต่างกันมาก ดังนั้น ครูจึงใช้หนังสือดังกล่าวจัดสิ่งที่สำคัญลงไป

“...แรก ๆ หนังสือที่ครูใช้เยอะ จะพยายามรวบรวมสิ่งที่จะใช้เอามาไว้ที่ตัวเอง อันไหนที่จะสอนก็ดึงออกไปได้เลย จะใช้เพิ่มเติมจากที่หนังสือเรียนมี ...หมวดที่มีหนังสือที่ให้ครูยืมไปสอนมากพยายามซื้อเข้ามาให้ครูเอาไว้ใช้...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“...พีใช้หนังสือของหลักสูตรเก่าเป็นหลัก ดูเปรียบเทียบกับของใหม่อันไหนไม่มีพีก็จะเพิ่มให้เด็ก เพราะพีรวบรวมไว้เยอะ สอนมาหลายเรื่องเราก็มี อยากได้อะไรก็มีเพราะผ่านมาหลายชั้น รวบรวมไว้มาก...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

“...ผมก็มีหนังสืออื่น ๆ ใช้เสริมให้กับเด็ก พยายามดูเล่มนั้นเล่มนี้จะได้ดีรวบรวมเป็นของตัวเอง เพราะยังงี้ก็ต้องสอนวิชานี้หลายปี...”

(ครู 9 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2553)

ตาราง 4.30 แสดงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามตัวแปรระดับชั้นที่ครูสอน จำแนกได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และสอนทั้งสองระดับชั้น เมื่อทดสอบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในตัวแปรระดับชั้นที่สอน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ผลการทดสอบความแตกต่างของการทดสอบค่า F พบว่าระดับชั้นที่ครูสอน มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($F = 3.42, P = .03$) แสดงว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูทั้ง 3 กลุ่มมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนแตกต่างกัน เมื่อทำการทดสอบภายหลัง (post hoc analysis) พบว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมี(3.69) ของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (3.56)

ตารางที่ 4.30 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามตัวแปรระดับชั้นที่สอน

ตัวแปรภูมิหลังของครู	N	Mean	SD	Levene's F	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p	ผลการทดสอบรายคู่
ระดับชั้นที่สอน											
1 มัธยมศึกษาตอนต้น	219	3.69	0.50	1.22	Bet gr.	2.04	2	1.02	3.42	.03	1>2
2 มัธยมศึกษาตอนปลาย	240	3.56	0.60	df1=2	W/n gr.	172.03	576	0.30			
3 ทั้งสองระดับชั้น	120	3.59	0.51	df2=576	รวม	174.07	578				
รวม	579	3.61	0.55	p= .30							

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่สอนในระดับชั้นแตกต่างกันเป็นรายข้อ ได้ผลตามตารางที่ 4.31 แสดงพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีการสอนในระดับชั้นที่แตกต่างกัน คือการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าเกือบทุกตัวแปรครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ยกเว้นความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียนของครู การใช้สื่ออื่น และการใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน ครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการใช้มากกว่าครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 4.31 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	ระดับชั้นที่ครูสอน					
		มัธยมศึกษาตอนต้น (219)			มัธยมศึกษาตอนปลาย (240)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
1	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู						
1.1	การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการสอน	3.82	.60	มาก	3.68	.77	มาก
1.2	การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	3.60	.70	มาก	3.44	.93	มาก
1.3	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	3.66	.78	มาก	3.46	.86	มาก
1.4	ใช้เพื่อการอธิบาย	3.71	.71	มาก	3.57	.89	มาก
1.5	ใช้เพื่อการออกข้อสอบ	3.94	.70	มาก	3.81	.75	มาก
1.6	ใช้เพื่อการสรุปอ้างอิง	3.75	.74	มาก	3.61	.87	มาก
1.7	ใช้เพื่อตั้งคำถาม	3.61	.78	มาก	3.38	.92	ปานกลาง
1.8	ใช้ประเมินความรู้ ความเข้าใจหนึ่งการสอน	3.66	.75	มาก	3.44	.89	มาก
2	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน						
2.1	ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน	3.62	.80	มาก	3.55	.86	มาก
2.2	ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด	3.58	.76	มาก	3.41	.85	มาก
2.3	ใช้ในการตั้งคำถามและหาคำตอบของนักเรียน	3.67	.77	มาก	3.46	.91	มาก
2.4	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน	3.59	.76	มาก	3.51	.87	มาก
2.5	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำระบบภาระงาน	3.70	.69	มาก	3.55	.83	มาก
3	ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู						
3.1	ปริมาณการใช้	3.72	.79	มาก	3.51	.98	มาก
3.2	ความยืดหยุ่นในการใช้	3.99	.66	มาก	4.00	.65	มาก
3.3	ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน	3.78	.84	มาก	3.59	.83	มาก

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	ระดับชั้นที่ครูสอน					
		มัธยมศึกษาตอนต้น (219)			มัธยมศึกษาตอนปลาย (240)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
3.4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้	3.72	.66	มาก	3.53	.88	มาก
3.5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน	3.77	.64	มาก	3.80	.76	มาก
3.6	การใช้หนังสืออื่นๆประกอบหนังสือเรียน	3.29	.44	ปานกลาง	3.33	.42	ปานกลาง
3.7	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน	3.30	.39	ปานกลาง	3.31	.44	ปานกลาง

การศึกษาเชิงคุณภาพพบว่าครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการใช้หนังสือเรียนและแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมากกว่าครูในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และครูในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการวิเคราะห์ข้อสอบจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อสอบเก่า เนื้อหาหรือข้อมูลจากหนังสืออื่น ๆ มาประกอบการเรียนการสอนมากกว่าครูชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

“...ยึดตามหนังสือเรียนอย่างเดียวไม่ได้นะ ดูข้อสอบเข้าสอบวิเคราะห์แล้วก็ประยุกต์ด้วย พี่ต้องมานั่งเปรียบเทียบว่าขาดอะไร ต้องเพิ่มอะไร โดยเฉพาะแบบฝึกหัดในหนังสือเรียนไม่ค่อยมีวิเคราะห์แล้วก็ประยุกต์แบบข้อสอบเข้าหรือ ถ้ายึดตามนั้น เด็กอาจจะสอบได้คะแนนไม่ดี...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

“...สอน ม.ปลายนะ ถ้าสอนตามหนังสือเรียนอย่างเดียว เด็กจะไม่สนใจเวลาสอนหรือ เพราะเวลาไปเรียนกวดวิชาจะให้มากกว่า...”

(ครู 1 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2553)

ตาราง 4.32 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรกลุ่มสาระวิชาที่ครูสอน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการทดสอบ F พบว่าไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าการใช้หนังสือเรียนของครูที่สอนในสาระวิชาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.32 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรกลุ่มสาระวิชาที่ครูสอน

	ตัวแปรภูมิหลังของครู	N	Mean	SD	Levene's F	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p	ผลการทดสอบรายคู่
สาระวิชาที่สอน												
1	คณิตศาสตร์	169	3.62	0.56	1.83	Bet gr.	0.91	4	0.23	0.75	.56	-
2	วิทยาศาสตร์	114	3.64	0.49	df1=4	W/n gr.	173.79	574	0.30			
3	ภาษาไทย	85	3.65	0.52	df2=574	รวม	174.71	578				
4	ภาษาอังกฤษ	102	3.63	0.55	p= .12							
5	สังคมศึกษา	109	3.53	0.61								
	รวม	579	3.61	0.55								

ตาราง 4.33 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามตัวแปรสังกัด โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการทดสอบ F พบว่ามีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($F = 3.64, P = 0.03$) แสดงว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูทั้ง 3 กลุ่มมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนแตกต่างกัน เมื่อทดสอบภายหลัง (post-hoc analysis) พบว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) มี (3.51) ของพฤติกรรมการใช้หนังสือต่ำกว่าครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (3.67)

ตารางที่ 4.33 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามตัวแปรสังกัด

	ตัวแปรภูมิหลังของครู	N	Mean	SD	Levene's F	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p	ผลการทดสอบรายคู่
สังกัด												
1	สช.	223	3.60	0.55	0.24	Bet gr.	2.18	2	1.09	3.64	.03	2>3
2	สพฐ.	236	3.67	0.55	df1=2	W/n gr.	171.90	576	0.30			
3	สกอ.	120	3.51	0.53	df2=576	รวม	174.07	578				
	รวม	579	3.61	0.55	p=0.78							

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีสังกัดต่างกันเป็นรายข้อได้ผลตามตารางที่ 4.34 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา พบว่าครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยกเว้นความยืดหยุ่นในการใช้ การใช้สื่ออื่น และหนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน ซึ่งครูในสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษามีการใช้มากกว่า โดยเฉพาะพฤติกรรมการใช้เพื่อนักเรียนภาพรวม นั้นครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีการใช้ในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.30 – 3.37

ตารางที่ 4.34 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในสังกัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	ระดับชั้นที่ครูสอน					
		สพฐ. (236)			สกอ. (120)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
1	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนของครู						
1.1	การใช้เพื่อวางแผนและจัดทำแผนการสอน	3.81	.69	มาก	3.71	.75	มาก
1.2	การใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน	3.60	.79	มาก	3.46	.95	มาก
1.3	ใช้เพื่อการอธิบาย	3.71	.76	มาก	3.48	.93	มาก
1.4	ใช้เพื่อการออกข้อสอบ	3.90	.69	มาก	3.84	.78	มาก
1.5	ใช้เพื่อการสรุปอ้างอิง	3.76	.76	มาก	3.54	.74	มาก
1.6	ใช้เพื่อตั้งคำถาม	3.58	.82	มาก	3.31	.94	ปานกลาง
1.7	ใช้ประเมินความรู้ ความเข้าใจในหนังสือเรียน	3.63	.75	มาก	3.37	.88	ปานกลาง
2	วัตถุประสงค์การใช้เพื่อพัฒนานักเรียน						
2.1	ใช้เป็นแหล่งในการเสริมความรู้ให้นักเรียน	3.62	.82	มาก	3.44	.91	มาก
2.2	ใช้ให้ผู้เรียนได้คิด	3.59	.77	มาก	3.30	.81	ปานกลาง
2.3	ใช้ในการตั้งคำถามและหาคำตอบของนักเรียน	3.65	.76	มาก	3.27	.91	ปานกลาง
2.4	ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน	3.61	.79	มาก	3.33	.86	ปานกลาง
2.5	ใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม	3.64	.76	มาก	3.37	.92	ปานกลาง
2.6	ใช้เป็นแหล่งในการสร้างและจัดทำภาระงาน	3.69	.74	มาก	3.43	.81	มาก
3	ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู						
3.1	ปริมาณการใช้	3.68	.77	มาก	3.54	1.05	มาก
3.2	ความยืดหยุ่นในการใช้	3.92	.64	มาก	4.07	.65	มาก
3.3	ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน	3.76	.71	มาก	3.52	.94	มาก
3.4	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้	3.69	.77	มาก	3.56	.78	มาก
3.5	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน	3.79	.74	มาก	3.81	.69	มาก

	พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน	ระดับชั้นที่ครูสอน					
		สพฐ. (236)			สกอ. (120)		
		mean	sd	ระดับ	mean	sd	ระดับ
3.6	การใช้หนังสืออื่นๆประกอบหนังสือเรียน	3.30	.42	ปานกลาง	3.35	.50	ปานกลาง
3.7	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน	3.35	.45	ปานกลาง	3.30	.41	ปานกลาง

จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าครูในสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษามีการใช้หนังสือที่ตนเองจัดทำขึ้น และครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการใช้หนังสือเรียนมาก และจะยึดหนังสือเรียนเป็นพื้นฐาน เนื่องจากครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการใช้หนังสือที่เหมือนกันทุกโรงเรียน ดังนั้น การสอนตามหนังสือเรียนจะทำให้นักเรียนมีความรู้ที่เหมือนกับหลักสูตรกระทรวง และได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะไม่ต่างกับนักเรียนในโรงเรียนในสังกัดเดียวกัน ซึ่งแตกต่างกับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งมีการผลิตเอกสารประกอบการเรียนใช้เอง และใช้เอกสารประกอบการสอนอื่นคือ ใบงาน ใบความรู้ แบบฝึกหัด หรือแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม

“...พบว่าหนังสือเรียนที่พี่ใช้ก็ครอบคลุมหลักสูตรแล้วนะ โรงเรียนอื่น ๆ ก็ใช้เหมือนกัน...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

“...เวลาที่สอนเนื้อหาหลักก็อยู่ในหนังสือ จะมีเสริมจากข้างนอก บ้างก็ทำซีทแจก แต่ยังไงสอนในหนังสือเรียนต้องจบ เพราะในหนังสือก็เยอะ...ครูชอบการสอนที่เด็กอ่านมาก่อน แต่ให้อ่านก็ฝันไปเถอะ ก็เลยให้ไปอ่าน แล้วย่อมาส่งก่อนเข้าเรียน พอครูไปสอนก็พูดตามหนังสือนั่นแหละ แต่ไม่ได้พูดว่านะต้องใช้การถามเขา ไม่งั้นวิชาพี่จะเรียนไม่สนุก...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“...ซีททำเยอะมาก เพราะหนังสือมีไม่ครบหรือ วิชาที่สอนเป็นวิชาที่ต้องอาศัยสถานการณ์ปัจจุบัน หนังสือเรียนไม่มีอยู่แล้ว ...แต่ถ้าออกไปเสริมประสบการณ์เขาได้พี่จะพาไปข้างนอกนะ เพราะเราให้เขาไม่ได้จริงๆ ต้องดูเอง แต่หนังสือเรียนของพี่ใช้ของโรงเรียนทำขึ้นนะ ไม่ได้ใช้ของครูสภา...”

(ครู 5 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

โดยสรุปรวม ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนเมื่อจำแนกตัวแปรเพศ ไม่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่พบว่าครูที่มีการระดับการศึกษาปริญญาตรีจะมีระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท และครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือมากกว่าครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปีมีการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครู

ที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี นอกจากนั้น ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
อุดมศึกษา (สกอ.) มีพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนน้อยกว่าครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้น
พื้นฐาน (สพฐ.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน

3.1 ผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

เมื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับผลของการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการเรียนรู้
ของนักเรียนกับครูจำนวน 579 คน โดยใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน แสดงดังตาราง 4.35 ระดับผล
ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนตามการรับรู้ของครูที่ได้จากการ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ผลของการใช้หนังสือเรียนต่อ
พฤติกรรมการเรียนรู้ภายในห้องเรียนเท่ากับ 3.63 แสดงว่ามีระดับการรับรู้มาก พฤติกรรมในการทำ
แบบฝึกหัดในห้องเรียนมีค่าสูงสุด (3.83) รองลงมาคือพฤติกรรมในการจดบันทึก (3.67) สำหรับ
ระดับการรับรู้ผลของการใช้หนังสือเรียนต่อพฤติกรรมเรียนนอกห้องเรียนเท่ากับ 3.48 แสดงว่า
ครูมีระดับการรับรู้ผลของการใช้หนังสือเรียนต่อพฤติกรรมเรียนนอกห้องเรียนของนักเรียนมาก
พฤติกรรมในการอ่านหนังสือเวลาว่างมากที่สุด (3.83) รองลงมาคือ พฤติกรรมฝึกทำข้อสอบหรือ
แบบฝึกหัด (3.67) เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนต่อพฤติกรรม
การเรียนรู้ของนักเรียนภายในห้องเรียนกับภายนอกห้องเรียน การรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลต่อพฤติกรรม
การเรียนรู้ของนักเรียนนอกห้องเรียนมีระดับน้อยกว่าผลต่อพฤติกรรมเรียนรู้ภายในห้องเรียน

ตารางที่ 4.35 ระดับพฤติกรรมเรียนรู้ของนักเรียนภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

	รายการ	N	min	max	Mean	SD	Sk	Ku
1	พฤติกรรมเรียนรู้ภายในห้องเรียน							
1.1	พฤติกรรมในการทำแบบฝึกหัด	579	1	5	3.83	.75	-.16	-.27
1.2	พฤติกรรมในการจดบันทึก	579	1	5	3.67	.81	-.25	.01
1.3	พฤติกรรมในการตั้งใจฟัง	579	1	5	3.61	.74	-.27	.40
1.4	พฤติกรรมในการถามคำถาม และตอบคำถาม	579	1	5	3.53	.76	-.12	.04
1.5	พฤติกรรมในการร่วมอภิปราย	579	1	5	3.52	.77	-.04	-.14
	พฤติกรรมเรียนรู้ภายในห้องเรียนโดยรวม	579	1	5	3.63	.64	-.05	.21
2	พฤติกรรมเรียนนอกห้องเรียน							
2.1	พฤติกรรมอ่านหนังสือในเวลาว่าง	579	1	5	3.83	.75	-.16	-.27
2.2	พฤติกรรมฝึกทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด	579	1	5	3.67	.81	-.25	.01

	รายการ	N	min	max	Mean	SD	Sk	Ku
2.3	พฤติกรรมในการทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ไม่เข้าใจ	579	1	5	3.52	.77	-.04	-.14
	พฤติกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยรวม	579	1	5	3.48	.68	-.10	.06

การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นผลของการใช้หนังสือของครูตามการรับรู้ของครู พบว่าข้อมูลจากการศึกษาทั้งสองวิธีมีความสอดคล้องกัน คือครูมีการรับรู้ว่าการใช้หนังสือของครูส่งผลต่อพฤติกรรมในการจัดบันทึกและทำแบบฝึกหัดในระหว่างการเรียนการสอนของนักเรียนในชั้นเรียน และส่งผลต่อการทบทวนบทเรียนหรืออ่านหนังสือในเวลาว่าง การทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด และการใช้หนังสือเรียนสืบค้นข้อมูลต่อ โดยผลการรับรู้ของครูดังกล่าวเป็นการรับรู้พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่ในห้องเรียนมากกว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน

รายละเอียดของการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน มีดังนี้ 1) พฤติกรรมที่ตั้งใจฟัง ครูเชื่อว่านักเรียนบางคนจะมีพฤติกรรมการตั้งใจฟังมากขึ้น ถ้าครูมีการใช้หนังสือเรียน เพราะนักเรียนไม่ต้องกังวลเรื่องของการจัดบันทึกในสิ่งที่ครูอธิบาย แต่จะจดความเข้าใจตนเองหรือคำอธิบายเพิ่มเติมลงในหนังสือเรียน 2) พฤติกรรมในการถามคำถาม ครูเชื่อว่าในระหว่างการเรียนการสอน หากนักเรียนไม่เข้าใจในส่วนที่ครูอธิบาย จะอ่านในหนังสือเรียนก่อนและใช้หนังสือเรียนในการอ้างอิงเพื่อตั้งคำถาม 3) พฤติกรรมในการตอบคำถาม ครูเชื่อว่านักเรียนจะตอบคำถามมากขึ้น เมื่อครูใช้หนังสือเรียนในการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนมีแหล่งข้อมูลที่ใช้หาคำตอบและนักเรียนเชื่อว่าคำตอบที่ครูถามจะต้องอยู่ในหนังสือเรียน 4) พฤติกรรมในการร่วมอภิปราย ครูเชื่อว่าการใช้หนังสือเรียนของครูจะทำให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน เนื่องจากสามารถอ้างอิงสิ่งที่ตนแสดงความคิดเห็นกับเนื้อหาในหนังสือเรียน ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น 5) พฤติกรรมในการจัดบันทึกเนื้อหา ครูเชื่อว่านักเรียนจะมีการจัดบันทึกน้อยลงเมื่อครูใช้หนังสือเรียน เพราะนักเรียนจะเลือกจัดบันทึกเฉพาะสิ่งที่ครูสอนเพิ่มเติมจากในหนังสือ หรืออธิบายความเข้าใจของตนเองสั้น ๆ ในหนังสือเรียน และ 6) พฤติกรรมในการทำแบบฝึกหัด ครูเชื่อว่านักเรียนจะมีความสนใจในการทำแบบฝึกหัดในหนังสือเรียนเพิ่มเติมด้วยตนเอง ถ้าครูมีการใช้หนังสือเรียนในการเรียนการสอน

“...คิดว่าน่าจะมีผลกับเด็กในเรื่องการฟังและจดในห้องเรียนนะ เพราะว่าที่สังเกตคือช่วงที่ไม่ได้ใช้หนังสือเรียนเด็กก็จะจดมากขึ้น แต่เวลาถามตอบตอบไม่ค่อยได้ อาจจะเป็นไปได้ว่าแม้ว่าแต่จดเลยไม่ได้ตั้งใจฟังอีกอย่างที่น่าจะมีผลก็คือความกล้าพูดกล้าคุย เวลาที่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่ม เวลาที่ตัวเองเสียงแล้วเพื่อนไม่เชื่อก็จะใช้หนังสือเรียนอ้างอิง เพื่อให้เพื่อนเชื่อที่ตัวเองให้ความเห็น...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...เด็คน่าจะมีการทำแบบฝึกหัดในห้องเรียนมากขึ้นนะ ถ้าครูใช้หนังสือเรียน บางทีพอสอนเสร็จยังไม่ทันได้สั่งให้ทำแบบฝึกหัดเลย เด็กบางคนก็ทำไปแล้ว เพื่อจะดูว่าตัวเองเข้าใจหรือเปล่า อีกเรื่องที่น่าจะมีผลก็คือเรื่องถามตอบในห้องเรียน เห็นผลเลย ถ้าไม่ได้ใช้หนังสือเรียนเวลาคำถามจะถามนะ หลบกันหมดเลย แต่ถ้ามีหนังสือเรียนบางทีก็จะยกมือแล้วอ่านในหนังสือตอบก็มี...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...แบบฝึกหัดมั้งคะที่น่าจะมีผลมากที่สุด เด็กสมัยนี้สนใจว่าตัวเองจะทำแบบฝึกหัดหรือทำข้อสอบได้หรือเปล่า เวลาที่ใช้หนังสือเรียนในห้องเรียนถ้าไม่จบด้วยการทำแบบฝึกหัด เด็กก็อาจจะไม่เข้าใจว่าที่ครูสอนไปเอาไปทำข้อสอบได้หรือเปล่า ยิ่งเป็นวิชาทางวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ด้วย...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2553)

ส่วนพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียนที่เกิดขึ้นภายนอกห้องเรียนคือ 1) พฤติกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนนอกห้องเรียน ครูเชื่อว่านักเรียนจะเกิดพฤติกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนมากขึ้นเมื่อครูมีการใช้หนังสือเรียน เช่น การทำรายงาน การทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น 2) พฤติกรรมการอธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ ครูเชื่อว่าการใช้หนังสือเรียนของครูในห้องเรียน จะทำให้พฤติกรรมอธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจนอกห้องเรียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากนักเรียนมีความเชื่อมั่นในความถูกต้องและอ้างอิงหนังสือเรียนเพื่ออธิบายให้เพื่อนมากขึ้น 3) พฤติกรรมการทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ไม่เข้าใจ ครูเชื่อว่าการใช้หนังสือเรียนของครูจะทำให้นักเรียนศึกษาหรือทำความเข้าใจเพิ่มเติมเมื่อไม่เข้าใจ เพราะนักเรียนสามารถใช้หนังสือเรียนเป็นหลักในการค้นคว้าเพิ่มเติมได้ 4) พฤติกรรมในการทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด ครูเชื่อว่าการใช้หนังสือเรียนของครูส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมฝึกทำแบบฝึกหัดหรือข้อสอบเก่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากนักเรียนสามารถติดตามเนื้อหาในหนังสือเรียน และการได้รับมอบหมายให้ทำแบบฝึกหัดนอกห้องเรียน และ 5) พฤติกรรมในการอ่านหนังสือในเวลาว่าง ครูเชื่อว่าการใช้หนังสือเรียนในห้องเรียนจะส่งผลให้นักเรียนมีการอ่านหนังสือเพิ่มเติมในยามว่าง เนื่องจากสามารถติดตามเนื้อหาในหนังสือเรียน และสามารถเชื่อมโยงกับหนังสือเสริมอื่น ๆ ที่มีการเรียงลำดับเนื้อหาใกล้เคียงกับหนังสือเรียน

“...ไม่รู้สิ นอกห้องเรียนตอบยากนะคะ แต่จากที่สังเกตเวลาเดินผ่านเด็กที่จับกลุ่มนอกห้องเรียนเวลาใกล้สอบ ก็เห็นเด็กเอาหนังสือเรียนมาอธิบายให้เพื่อนฟัง บางกลุ่มถ้ามีรายงานที่ต้องทำก็จะมีหนังสือเรียนเป็นหลักก่อน แล้วค่อยไปหาหนังสือในห้องสมุด ส่วนพฤติกรรมอื่น ๆ คิดไม่ออกแล้วคะ...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...ก็น่าจะใช้ในการทำงานกลุ่ม หรือแบบฝึกหัด หรือไม่ก็อ่านในส่วนที่ตัวเองไม่เข้าใจ เพราะบางทีหลังจากสอนไปหลายวันก็มีเด็กเอาหนังสือเรียนมาถามตรงนั้นตรงนี้ที่ไม่เข้าใจ ก็แสดงว่าน่าจะเรียนไม่เข้าใจแล้วไปอ่านหนังสือ แต่อ่านแล้วยังไม่เข้าใจก็เลยมาถามเพิ่มเติม...”

(ครู 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2553)

“...คงต้องแยกเป็น 2 กลุ่มคะ กลุ่มที่เป็นเด็กเรียนจะสนใจและสังเกตว่าครูใช้หนังสืออะไรสอน ถ้าเป็นหนังสือเรียน เด็กก็จะคาดเดาว่าครูจะเอาเนื้อหาในหนังสือเรียนไปออกข้อสอบ ถ้าเด็กกลุ่มนี้มีเวลาว่างก็จะเอาหนังสือเรียนมาอ่าน แต่ถ้าเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่เด็กเรียนมาก ก็คงไม่สนใจในเวลาว่าง แต่เวลาก่อนสอบก็คงต้องเอาหนังสือเรียนมาอ่านเหมือนกัน...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2553)

ผลการสัมภาษณ์ครูสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ของนักเรียน ซึ่งการใช้หนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอนมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนคือพฤติกรรมในการตั้งใจฟัง พฤติกรรมในการตอบคำถาม พฤติกรรมในการจดบันทึกเนื้อหา พฤติกรรมในการอ่านหนังสือในเวลาว่าง พฤติกรรมในการทำความเข้าใจเพิ่มเติมเมื่อไม่เข้าใจและพฤติกรรมในการทำแบบฝึกหัด นอกจากนี้ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนข้างต้นจะเพิ่มขึ้นหรือน้อยลง สัมพันธ์กับปริมาณการใช้หนังสือเรียนของครูในห้องเรียน

“...ถ้าครูใช้หนังสือเรียนในห้อง ผมก็จะไม่ต้องจดเยอะ จะตั้งใจฟังให้เข้าใจ แล้วค่อย short note ไว้ในหนังสือเรียน เวลาอ่านอีกทีจะได้เร็ว แต่ก็ต้องดูว่าครูใช้หนังสือเรียนตลอดหรือเปล่า เพราะถ้าครูใช้บ้างไม่ใช้บ้าง เวลาจดจะกระจัดกระจาย เวลาเอามาอ่านสอบจะวุ่นวายไปหมดเลย ถ้าครูใช้เยอะหรือใช้ตลอดถึงจะจดในหนังสือเรียน ...”

(นักเรียน 1 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2552)

“...หนูจะใช้หนังสือเรียนเวลาว่าง กับทำแบบฝึกหัด หรือการบ้านคะ แต่ก็ไม่ได้ใช้อย่างเดียวคะ เพราะว่าครูไม่ได้ใช้หนังสือเรียนอย่างเดียวเวลาสอน ครูจะใช้บ้างไม่ใช้บ้าง บางทีก็เสริมจากข้างนอก แต่หนูก็ต้องแบกหนังสือเรียนมาเรียนทุกวันเลย...”

(นักเรียน 3 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2552)

“...ผมไม่ได้ใช้หนังสือเรียนทุกวิชาครับ ขึ้นอยู่กับครูว่าแต่ละวิชาครูใช้หนังสือเรียนเยอะหรือเปล่านั้นวิชาที่ครูใช้ทุกอย่างเลยนะครับ ทั้งใช้เรียนและทำแบบฝึกหัดด้วย ซึ่งผมจะใช้ทำแบบฝึกหัดเยอะ จะได้เอาไว้ตอบคำถามในห้องเรียน บางทีทำล่วงหน้าไปเลย ตอนแรกว่าจะอ่านเพื่อทบทวนที่เรียนมาแล้วเฉย ๆ แต่พออ่านแล้วเข้าใจก็จะอ่านเลยไปอีกเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ครูยังไม่ได้อสอน พออ่านเสร็จก็อยากรู้ว่าเราเข้าใจหรือเปล่า ก็ลองทำแบบฝึกหัดดูว่าทำได้หรือเปล่า ถ้าทำได้ก็จะจดคำตอบและวิธีทำไว้ เวลาครูถามในห้องจะได้ตอบได้...”

(นักเรียน 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2552)

“...ครูของหนูส่วนใหญ่จะใช้หนังสือเรียนในห้องเยอะมากคะ แล้วหนูก็จะจดคำอธิบายไว้ในนั้นตลอดเลย มันมีประโยชน์นะคะ เวลาที่ครูถามในห้องเรียนย้อนหลังไป เวลาเปิดหนังสือย้อนไป ก็จะได้คำตอบเขา มาตอบคำถามครูได้เลย หนูเลยเป็นคนที่ยกมือตอบบ่อยมาก ๆ ในห้อง...”

(นักเรียน 5 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2552)

“...ก็แล้วแต่วิชานะคะ อย่างวิชาภาษาอังกฤษ ครูจะใช้หนังสือเรียนตลอดเลยแต่ถ้าเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ครูจะใช้ใบความรู้คะ ซึ่งทำให้หนูสับสน เพราะต้องคอยจำว่าครูใช้หนังสือเรียนหรือไม่ใช้ มันเกี่ยวข้องกับการอ่านสอบและทำแบบฝึกหัดด้วยนะคะ หนูว่าน่าจะใช้หนังสือเรียนนะคะ เพราะเวลาใช้ใบความรู้ ต้องคอยรวบรวมไว้อ่านสอบ แล้วหนูก็เป็นคนที่ชอบจดในเอกสารที่ใช้เรียนด้วย ถ้าใช้หนังสือเรียนก็จะจดในหนังสือเรียน ถ้าใช้ใบความรู้ก็จะจดลงในใบความรู้ คราวนี้ใบความรู้มีหลายใบกว่าจะสอบก็นาน บางทีหายไปใบหนึ่ง หนูกลุ่มใจเลยเพราะจดไว้ในนั้นหมดเลย...”

(นักเรียน 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2552)

3.2 ผลของการใช้หนังสือเรียนต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน

เมื่อศึกษาเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูจำนวน 579 คนพบว่าตาราง 4.36 แสดงระดับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้ โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ว่าการใช้หนังสือเรียนของครูส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนในการทำแบบฝึกหัดมากที่สุด (3.72) รองลงมาคือพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนทำการบ้าน (3.59)

ตารางที่ 4.36 ระดับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของการใช้

	รายการ	N	min	max	Mean	SD	Sk	Ku
1	ใช้หนังสือเรียนในการทำแบบฝึกหัด	579	1	5	3.72	.90	-.54	.26
2	ใช้หนังสือเรียนทำการบ้าน	579	1	5	3.59	.91	-.48	.24
3	ใช้หนังสือเรียนในการอ่าน	579	1	5	3.53	.87	-.43	.25
4	ใช้หนังสือเรียนในการสืบค้นข้อมูลเพื่อทำรายงาน	579	1	5	3.34	.95	-.19	-.15

ตารางที่ 4.37 แสดงระดับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนตามลักษณะของการใช้ โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ว่าการใช้หนังสือเรียนของครูส่งผลต่อลักษณะการใช้หนังสือเรียนเมื่อมีการบ้านมากที่สุด (3.82) รองลงมาคือการใช้หนังสือเรียนเพื่ออ่านสอบ (3.82) และเมื่อวิเคราะห์ในกลุ่มของลักษณะการใช้หนังสือเรียน 4 กลุ่ม คือ 1) ปริมาณการใช้ 2) การใช้เพื่อการอ่าน 3) ช่วงเวลาในการใช้ และ 4) การใช้สื่ออื่นประกอบ สามารถสรุปได้ว่าการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนส่งผลต่อนักเรียนในการใช้หนังสือเรียนระหว่างการเรียนการสอน (3.56) มากกว่าก่อนการเรียนและหลังการเรียน ส่งผลต่อลักษณะการอ่านเพื่อเป็นแนวทางการเรียนและขีดเส้นใต้ข้อความสำคัญ (3.46) มากกว่าการอ่านในแบบอื่น ๆ ส่งผลต่อช่วงเวลาในการใช้เมื่อมีการบ้าน (3.82) มากกว่าก่อนเรียนและหลังเรียน และส่งผลถึงการให้ความสำคัญกับสื่อแหล่งการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต (3.47) มากกว่าการใช้ควบคู่กับสื่ออื่น ๆ

ตารางที่ 4.37 ระดับการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนของครูต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนตามลักษณะของการใช้

	รายการ	N	min	max	Mean	SD	Sk	Ku
ปริมาณการใช้หนังสือเรียนในช่วงเวลาต่างๆ								
1	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนระหว่างการเรียนการสอนของนักเรียน	579	1	5	3.56	.87	-.34	.06
2	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนหลังการเรียนการสอนของนักเรียน	579	1	5	3.39	.92	-.16	-.17
3	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนก่อนการเรียนการสอนของนักเรียน	579	1	5	3.27	.95	-.24	-.09
ลักษณะการอ่านหนังสือเรียนของนักเรียน								
1	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนเพื่อเป็นแนวทางการเรียน	579	1	5	3.52	.87	-.59	.44
2	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแล้วขีดเส้นใต้	579	1	5	3.46	1.02	-.38	-.28
3	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแล้วสรุปย่อในสิ่งที่อ่าน	579	1	5	3.35	.92	-.30	.04
4	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแบบทวนซ้ำ	579	1	5	3.26	.94	-.21	-.10
5	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแล้วทำผังมโนทัศน์	579	1	5	3.17	1.04	-.24	-.47
ช่วงเวลาการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน								
1	นักเรียนใช้หนังสือเรียนเมื่อทำการบ้าน	579	1	5	3.82	.86	-.39	.03
2	นักเรียนใช้หนังสือเรียนเมื่อมีการสอบ	579	1	5	3.80	.92	-.55	.04
3	นักเรียนใช้หนังสือเรียนเมื่อมีคำถาม	579	1	5	3.62	.86	-.30	.00
4	นักเรียนใช้หนังสือเรียนหลังการเรียนการสอน	579	1	5	3.34	.94	-.30	-.14
5	นักเรียนใช้หนังสือเรียนก่อนมีการเรียนการสอน	579	1	5	3.16	.98	-.11	-.25
การใช้แหล่งการเรียนรู้อื่นเสริมหนังสือเรียน								
1	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับแหล่งการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต	579	1	5	3.47	1.00	-.40	-.11
2	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับหนังสือที่ซื้อตามสำนักพิมพ์ต่างๆ	579	1	5	3.44	.96	-.39	-.07
3	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับหนังสือจากสถาบันกวดวิชา	579	1	5	3.35	1.00	-.31	-.19
4	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับสื่ออิเล็กทรอนิกส์	579	1	5	3.37	1.02	-.28	-.36

จากการศึกษาการรับรู้ของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนในการศึกษาในเชิงคุณภาพ และในเชิงปริมาณมีความสอดคล้องกันคือ ครูทั้งสองกลุ่มมีลักษณะการรับรู้ตรงกันว่าวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของนักเรียนคือการใช้ในการทำแบบฝึกหัด การใช้ในการทำการบ้าน และใช้ในการอ่าน และลักษณะการใช้ของนักเรียนในชั้นเรียนมากกว่าที่จะใช้ก่อนเรียนหรือหลังเรียน ลักษณะในการอ่านหนังสือเรียนของนักเรียนจะอ่านเป็นแนวทางในการเรียนอ่านแบบทวนซ้ำ และมีการขีดเส้นใต้ในส่วนที่สำคัญ ช่วงเวลาที่นักเรียนนำมาใช้คือการใช้เมื่อมีการสอบ และหนังสือที่นักเรียนนำมาใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนคือหนังสือจากสถาบันกวดวิชา หนังสือเตรียมสอบ และแหล่งการเรียนรู้ที่นักเรียนใช้คืออินเทอร์เน็ต

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการใช้หนังสือเรียนของครูตามการรับรู้ของครู พบว่ามีหลายลักษณะ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียนของผู้เรียน ประกอบด้วย ใช้ทำการบ้าน ใช้อ่าน ใช้ทำแบบฝึกหัด และใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล 2) พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน ประกอบด้วย ปริมาณในการอ่านต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาในการอ่าน การใช้หนังสือหรือสื่ออื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน

การเก็บข้อมูลครูกรณีศึกษา แสดงให้เห็นว่าครูมีการรับรู้พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนที่เกิดจากการใช้หนังสือเรียนของครูคือ นักเรียนมีพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ การใช้หนังสือเรียนเพื่อทำการบ้าน การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ่าน การใช้หนังสือเรียนเพื่อทำแบบฝึกหัด การใช้หนังสือเรียนเพื่อสืบค้นข้อมูลสำหรับทำรายงาน และการใช้หนังสือเรียนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

“...ก็น่าจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของเด็กว่าจะใช้หนังสือเรียนเพื่อทำอะไร เช่น ใช้ทำการบ้าน ทำรายงาน แต่ถ้าครูไม่ได้ใช้หนังสือเรียนสอนเด็กก็อาจจะไม่ใช่หนังสือเรียนเป็นหลัก เช่น หากครูใช้ใบงาน ใบความรู้ เด็กก็คงจะหาคำตอบจากใบความรู้ก่อน หากไม่ได้จริง ๆ จึงจะไปหาข้อมูลจากแหล่งอื่น แต่แหล่งอื่นก็อาจจะไม่ใช่หนังสือเรียนนะ...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...เด็คน่าจะใช้เพื่ออ่านสอบ ทำแบบฝึกหัด ทบทวนทำความเข้าใจ ประมาณนี้ นอกนั้นก็คิดไม่ออกว่าจะเอาหนังสือเรียนไปทำอะไร เพราะในห้องก็ใช้หนังสือเรียนอยู่แล้ว...คิดว่ามีผลนะ การใช้หนังสือเรียนของครูน่าจะมีผลให้เด็กใช้หนังสือเรียน อย่างน้อย ๆ ครูอาจจะเป็นคนกำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ให้เด็กด้วยซ้ำ ยกตัวอย่างเช่น ครูให้เด็กทำการบ้าน ให้เด็กทำรายงาน เด็กก็ต้องเอาหนังสือเรียนมาใช้ทำการบ้าน ใช้ทำรายงาน แต่ถ้าครูไม่ได้ใช้หนังสือเรียนในการสอน เด็กบางคนก็อาจจะเก็บหนังสือเรียนไว้ในตู้แล้วก็ไม่ไปเลยว่ามีหนังสือเรียน...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2553)

“...ไม่แน่ใจนะ เพราะว่าไม่ได้ใช้หนังสือเรียนในการสอน แต่ว่าถ้าถามว่านักเรียนจะได้รับผลกับการไม่ใช้หนังสือเรียนหรือไม่ ก็คงต้องตอบว่าน่าจะได้รับ เพราะเท่าที่เห็น พอไม่ได้ใช้หนังสือเรียน ไม่เห็นเด็กเอาหนังสือเรียนมาใช้ทำการบ้าน ทำรายงาน หรือมาอ่านสอบ เห็นแต่ใช้เอกสารที่ครูแจกให้ บางทีก็พบว่าหนังสือจากสถาบันกวดวิชาด้วย ไม่ค่อยเห็นเด็กถือหนังสือเรียน...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

นอกจากนั้น ครูเชื่อว่าการใช้หนังสือเรียนของครูส่งผลต่อลักษณะการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน คือปริมาณการใช้ วิธีในการอ่าน ช่วงเวลาในการใช้หนังสือเรียน การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน และการใช้หนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน

“...ตอบยากจริง ๆ เพราะว่าไม่เคยได้สังเกตขนาดนั้นว่าลักษณะการใช้ของเด็กเป็นอย่างไร เท่าที่รู้ เด็กไม่ได้ใช้หนังสือเรียนอย่างเดียวแน่ เดี่ยวนี้จะต้องใช้ร่วมกับหนังสือติวสอบ ข้อสอบเก่า อะไรพวกนั้น แต่คิดว่าเกี่ยวกับครูนะ ถ้าครูสอนโดยใช้หนังสือเรียนอย่างเดียว แล้วเด็กไม่ได้ชวนช่วยมากเด็กก็คงใช้หนังสือเรียนอย่างเดียว...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...เด็คน่าจะใช้หนังสือเรียนตลอดนะ ใช้ก่อนเรียน ระหว่างเรียน แล้วก็หลังเรียน เพราะส่วนใหญ่ครูก็จะให้เด็กอ่านมาก่อน แล้วก็ส่งการบ้านให้เด็กไปทำ ส่วนในระหว่างเรียนคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องใช้นหนังสือเรียนอยู่แล้ว แต่จะใช้มากใช้น้อยก็คงขึ้นอยู่กับวิชา หรือเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบ ถ้าเนื้อหาเป็นบรรยายก็คงต้องใช้เยอะ แต่ถ้าเป็นคำนวณอาจจะใช้น้อย ถ้าครูใช้เยอะในห้องเรียน เด็กก็ต้องใช้เยอะตาม...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2553)

“...เท่าที่สังเกต ก็เห็นเด็กจะใช้วิธีขีดเส้นใต้คำสำคัญเวลาครูสอน จะได้ลดเวลาในการจด หรือไม่ก็ขีดเส้นใต้คำสำคัญ เพื่อเวลามาอ่านทบทวนตอนสอบจะได้ไม่เสียเวลามาก บางคนก็สรุปย่อตามความเข้าใจของตัวเอง แต่การทำแบบนี้จะใช้เวลามาก ถ้าต้องอ่านหลายเล่มเด็กจะใช้วิธีขีดเส้นใต้มากกว่า...”

(ครู 5 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

จากผลการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์สังเกตในการศึกษาเชิงคุณภาพ และการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามในการศึกษาเชิงปริมาณสามารถสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู

การใช้หนังสือเรียนของครูจะมีกระบวนการวิเคราะห์หนังสือเรียน ซึ่งมีการพิจารณา ร่วมกันระหว่างครูที่สอนวิชาเดียวกัน และครูในระดับชั้นเดียวกัน โดยพิจารณาเนื้อหาที่มีความ สอดคล้องกับหลักสูตรเป็นสำคัญ เมื่อได้หนังสือเรียนที่เหมาะสมแล้ว จะนำมาใช้ในการจัดการ เรียนการสอน ซึ่งพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูพบว่าครูส่วนใหญ่มีการสอนตามหนังสือ เรียนเป็นหลัก และมีการเสริมเนื้อหา แบบฝึกหัดจากแหล่งอื่น ซึ่งอาจจะนำมาจากหนังสือจาก สำนักพิมพ์อื่น คู่มือเตรียมสอบ และหนังสือรวมข้อสอบเก่า พฤติกรรมดังกล่าวสรุปได้ว่า ครูไม่ได้ ใช้หนังสือเรียนเป็นหลักเพียงอย่างเดียว เพียงแต่จะเลือกใช้ตามความเหมาะสม เช่น การออก ข้อสอบของครูยังคงยึดตามหนังสือเรียนเป็นหลัก เนื่องจากหนังสือเรียนเป็นฐานสำคัญของความรู้ ที่นักเรียนควรจะมี และเพื่อความมั่นใจว่านักเรียนจะได้รับความรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร นอกจากนี้ การพิจารณาการใช้หนังสือเรียนระหว่างครูกับนักเรียนพบว่าครูและนักเรียนมีการใช้ หนังสือเรียนร่วมกัน โดยปริมาณการใช้หนังสือเรียนขึ้นอยู่กับกรอบหมายภาระงานจากครู

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมในวัตถุประสงค์เดียวกันทั้งในเชิงคุณภาพ และในเชิงปริมาณจะพบว่าการศึกษาทั้งสองรูปแบบให้ผลที่สอดคล้องกันคือ วัตถุประสงค์การใช้ หนังสือเรียนของครูมุ่งประโยชน์ต่อตัวครูเป็นลำดับต้นของข้อรายการ โดยพบว่าครูมีวัตถุประสงค์ การใช้หนังสือเรียนของครูคือการใช้ในการวางแผน เขียนแผนการสอน และใช้ในการออกข้อสอบ เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ที่มุ่งนักเรียนคือการมอบหมายภาระงานให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองเสริม จากการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียน

จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้ของครู พบ ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของครู ดังต่อไปนี้ ครูมีการใช้หนังสือเรียนโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงบท ลำดับเนื้อหาในหนังสือเรียน เนื่องจากครูมีความเชื่อมั่นว่าหนังสือเรียนได้จัดวางบท และลำดับ เนื้อหาเป็นอย่างดีและสามารถสร้างความเข้าใจให้นักเรียนได้ดีจากพื้นฐานสู่การประยุกต์ ซึ่งครูจะ มีการเสริมเนื้อหาบางอย่างที่ไม่มี หรือยังไม่ทันสมัย โดยการเพิ่มในใบงาน ใบความรู้ ครูใช้หนังสือ เรียนร่วมกับนักเรียนทั้งชั้นเรียน องค์ประกอบของหนังสือเรียนที่ครูใช้คือแบบฝึกหัด และเนื้อหาใน หนังสือเรียน มีการใช้หนังสืออื่นเสริมได้แก่หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น ข้อสอบเก่า หนังสือเตรียม สอบ รวมทั้งมีการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อื่นเพิ่มเติมหนังสือเรียนที่มีอยู่ได้แก่ใบความรู้ แบบฝึกหัดเพิ่มเติม รวมถึงแหล่งการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต ครูมีการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่าน หนังสือเรียนก่อนบทเรียนจะเริ่มและเมื่อสิ้นสุดบทเรียนในบางส่วนที่กำลังสอน

นอกจากนั้น การศึกษาเชิงคุณภาพสามารถสรุปปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หนังสือเรียน ของครูได้คือ 1) นโยบายจากองค์กรหรือโรงเรียน 2) ความตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือ

เรียน 3) การสอนร่วมกันระหว่างครูที่สอนร่วมกัน 4) ลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหา 5) การสอบแข่งขันของนักเรียน 6) ความเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น ๆ และ 7) คุณภาพของหนังสือเรียน และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ครูใช้หนังสือเรียนมากที่สุดคือ คุณภาพของหนังสือเรียนและลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหาวิชา รองลงมาคือความตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน การสอนร่วมกันของครูในรายวิชาเดียวกัน และการสอบแข่งขัน และความเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น

2. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน

ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนเมื่อจำแนกตัวแปรเพศ ไม่พบว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่พบว่ามีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนอย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับตัวแปรระดับการศึกษาของครู ระดับการสอน ประสบการณ์ในการสอน และสังกัดของครู โดยครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจะมีการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปีมีการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี และครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนมากกว่าครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)

3. การรับรู้ของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนและการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน

พฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนพบว่าครูเชื่อว่าการใช้หนังสือเรียนของครูจะส่งผลต่อพฤติกรรมการจดบันทึกและทำแบบฝึกหัดในระหว่างการเรียนการสอนในชั้นเรียนของนักเรียนเป็นลำดับแรก และส่งผลต่อการทบทวนบทเรียน หรืออ่านหนังสือในเวลาว่าง การทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด และการใช้หนังสือเรียนสืบค้นข้อมูลตามลำดับ โดยผลการรับรู้ของครูดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการใช้หนังสือเรียนของครูจะส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในห้องเรียนมากกว่าพฤติกรรมการเรียนภายนอกห้องเรียน

การใช้หนังสือเรียนของครูจะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามวัตถุประสงค์การใช้ของนักเรียนคือการใช้ในการทำแบบฝึกหัด การใช้ในการทำการบ้าน และใช้ในการอ่าน และส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนตามลักษณะการใช้ของนักเรียนในชั้นเรียนมากกว่าที่จะใช้ก่อนเรียนหรือหลังเรียน ลักษณะในการอ่านหนังสือเรียนของนักเรียนจะอ่านเป็นแนวทางในการเรียน อ่านแบบทวนซ้ำ และมีการขีดเส้นใต้ในส่วนที่สำคัญ ช่วงเวลาที่นักเรียนนำมาใช้คือการใช้เมื่อมีการสอบ และหนังสือที่นักเรียนนำมาใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนคือหนังสือจากสถาบันกวดวิชา หนังสือเตรียมสอบ และแหล่งการเรียนรู้ที่นักเรียนใช้คืออินเทอร์เน็ต

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ (1) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในการจัดการเรียนการสอน (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน (3) เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อผู้เรียน วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยผสม แบบลำดับเวลา (sequential mixed-method) คือการวิจัยที่มีการศึกษาในเชิงคุณภาพ (quality study) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วนำประเด็นที่ได้ไปสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ในการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative study) ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการออกแบบการสำรวจ – รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือ (the exploratory design – instrument development model) ดังคำกล่าวของ Cresswell (2007) โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู และผลที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อพฤติกรรมนักเรียน และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน จากเอกสาร และครูที่สอนในกลุ่มสาระวิชา ระดับชั้นที่สอน และสังกัดที่แตกต่างกันจำนวน 10 คน รวมทั้งเก็บข้อมูลพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูในมุมมองของนักเรียน กับนักเรียนจำนวน 10 คน ซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายในระดับชั้นละ 5 คนกระจายตามสังกัด ระดับชั้น และแผนการเรียน ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาระยะแรก การศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วย แบบบันทึกเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากข้อมูลทั้ง 3 แหล่งคือเอกสาร ครู และนักเรียน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาใช้สร้าง และพัฒนาเป็นแบบสอบถามจำนวน 103 ข้อ ทำการสำรวจกับครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 579 คน โดยใช้การวิเคราะห์สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ค่าความโค้ง และสถิติทดสอบค่าเฉลี่ยคือสถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติทดสอบความแปรปรวน (ANOVA)

การสรุปผลการวิจัยในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอแยกตามประเด็นของวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการสรุปผลดังกล่าวผู้วิจัยได้เสนอในส่วนของผลที่เป็นการศึกษาในเชิงปริมาณเป็นหลัก และได้ใช้ผลจากการศึกษาในเชิงคุณภาพอธิบายผลที่ได้ดังกล่าว เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเป็นเหตุเป็นผล ลักษณะดังกล่าวเป็นจุดสำคัญของการวิจัยแบบผสม ผลการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู

การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู พบว่าวัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนครูใช้เพื่อออกข้อสอบมากที่สุด (3.86) และรองลงมาคือใช้เพื่อวางแผนการสอน (3.76) และเพื่อการอ้างอิง (3.68) แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้ใช้หนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว มีการสอดแทรกไปงาน ใบความรู้ด้วย เนื่องจากความกังวลว่าหนังสือเรียนจะไม่ครอบคลุมข้อสอบกลาง โดยเฉพาะกลุ่มสาระวิชาทางสังคม ซึ่งข้อสอบกลางส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับสถานการณ์ปัจจุบัน และความรู้รอบตัว ทำให้ครูต้องใช้สื่ออื่น ๆ ประกอบการใช้หนังสือเรียน แต่หนังสือเรียนยังเป็นสื่อหลัก เพราะมีเนื้อหาครอบคลุมกับหลักสูตร สำหรับการใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่าครูใช้เพื่อกำหนดภาระงานให้นักเรียนมากที่สุด (3.60) และให้นักเรียนใช้เป็นแหล่งเสริมความรู้และหาคำตอบ (3.59)

ปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หนังสือเรียนของครูและนักเรียนคือนโยบายจากองค์กรหรือโรงเรียนที่ต้องการให้ใช้หนังสือเรียนให้คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อ ครูตระหนักและเห็นคุณค่าของหนังสือเรียน โดยเฉพาะในวิชาที่ครูต้องสอนร่วมกัน จะยังมีการสอนที่อิงหนังสือเรียนมาก เพื่อให้ทุกคนยึดเป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนการสอน และการออกข้อสอบ

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามภูมิภาค

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามภูมิภาคพบว่าการใช้หนังสือเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในครูกลุ่มที่มีระดับการศึกษา ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน และสังกัดของครูที่ต่างกัน

1) ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีจะมีการใช้หนังสือเรียน (3.65) มากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท (3.54) ทุกวัตถุประสงค์ของการใช้ เนื่องจากครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการศึกษาหนังสือเสริมหลาย ๆ เล่ม และสรุปเป็นเอกสารของตนเองเพื่อใช้ในการเรียนการสอนมากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีซึ่งทำให้การใช้หนังสือของครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากกว่า

2) ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการใช้หนังสือเรียน (3.69) มากกว่าครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (3.56) ทุกวัตถุประสงค์ เนื่องจากครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีความกังวลเกี่ยวกับความครอบคลุมเนื้อหาของข้อสอบกลางและข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งทำให้ครูส่วนใหญ่จะค้นหาหนังสือเสริม เช่น หนังสือรวมข้อสอบเก่า

หรือวิเคราะห์ข้อสอบเก่าและเพิ่มเติมเนื้อหาให้ครอบคลุมสำหรับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย แต่ยังคงเรียงลำดับเนื้อหาตามหนังสือเรียนเป็นหลัก

3) ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า 5 ปีมีการใช้หนังสือเรียน (3.76) มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 – 10 ปี (3.56) และมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี (3.57) ทุกวัตถุประสงค์ เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์มากจะมีการใช้สื่ออื่นและแหล่งการเรียนรู้อื่นที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์เสริมลงหนังสือเรียน

4) ครูในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีการใช้หนังสือเรียน (3.67) มากกว่าครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) (3.51) ทุกวัตถุประสงค์ เนื่องจากครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ไม่ได้ใช้หนังสือเรียนตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนด ส่วนใหญ่จะผลิตหนังสือใช้เอง ซึ่งแตกต่างกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

3. ผลการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อผู้เรียน

ครูคิดว่าการใช้หนังสือเรียนของครูมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนภายในห้องเรียน (3.63) มากกว่าพฤติกรรมภายนอกห้องเรียน (3.48) โดยเฉพาะการส่งผลต่อการทำแบบฝึกหัดของนักเรียนในระหว่างการเรียนการสอนมากที่สุด (3.83) และการจัดบันทึกของนักเรียนในขณะที่มีการเรียนการสอน (3.67) สำหรับผลที่เกิดขึ้นนอกห้องเรียน พบว่าการใช้หนังสือเรียนมีผลต่อการอ่านในยามว่างของนักเรียนมากที่สุด (3.83) รองลงมา คือ การทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด (3.67) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของครูเกี่ยวกับผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนคือผลจากการใช้หนังสือเรียนของครูจะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนเพื่อทำแบบฝึกหัดมากที่สุด (3.72) และรองลงมาคือ ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนเพื่อทำการบ้านของนักเรียน (3.59)

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู

ข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู คือ ครูไม่ได้ใช้หนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว แต่จุดมุ่งหมายหลักคือ การใช้เพื่อออกข้อสอบ วางแผนการสอน และการอ้างอิง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับมาตรฐานของหลักสูตร ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ใช้หนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมั่นใจว่าการเรียนการสอนครอบคลุมตามหลักสูตร โดยทบทวนผ่านหนังสือเรียน หากวิชาที่ครูสอนมีการสอนมากกว่าหนึ่งคน การใช้เพื่อออกข้อสอบหรือวางแผนการสอนจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mccutcheon (1997)

ที่พบว่าครูที่สอนคู่กันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้นั่งสือเรียนของครู นอกจากนั้น หนังสือเรียน ถือว่าเป็นสื่อหลักที่ครูนำมาใช้เมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่นในระหว่างที่มีการสอน เนื่องจากครูยังตระหนักถึงความสำคัญของหนังสือเรียน ประกอบกับหนังสือเรียนเป็นสื่อที่นักเรียนมีและควรจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า แต่อย่างไรก็ตาม การใช้นั่งสือเรียนของครูมีปัจจัยหลักคือ คุณภาพของหนังสือเรียน ซึ่งประกอบด้วยความครอบคลุมเนื้อหา และความทันสมัยของเนื้อหาวิชา ปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งผลักดันให้ครูต้องเลือกหนังสือเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตร หากไม่สามารถเลือกหนังสือเรียนที่เหมาะสมได้ ครูจะจัดทำสื่ออื่นเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา ระวังบุทซ์ (2542) พบว่าหนังสือเรียนที่ครูเลือกในบางโรงเรียนนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของตน จึงทำให้มีการจัดทำสื่อของตนเองเพิ่มเติม เช่น ใบงาน ใบความรู้ และเอกสารประกอบการสอนอื่น ๆ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มากกว่าการยึดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว จึงทำให้รูปแบบหรือลักษณะการใช้นั่งสือเรียนของครูเปลี่ยนแปลงไป นอกจากปัจจัยข้างต้นแล้ว ปัจจัยที่มีความสำคัญระดับรองลงมาคือนโยบายขององค์กรหรือสถานศึกษา ซึ่งหากโรงเรียนมีนโยบายให้ครูใช้นั่งสือเรียนก็จะเป็นแรงผลักดันให้ครูมีความพยายามนำหนังสือเรียนมาใช้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamieson & Byne (2008) พบว่านโยบายจัดการศึกษาของสถานศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้นั่งสือเรียนของครู ดังนั้น หากผู้ผลิตหนังสือมีการจัดทำหนังสือเรียนให้ครอบคลุม และมีความทันสมัยจะช่วยให้ครูและนักเรียนได้รับความรู้ผ่านหนังสือเรียนที่ดี รวมทั้งครูมีความเชื่อมั่นว่าหนังสือเรียนครอบคลุมหลักสูตร และมีการฝึกกระบวนการและทักษะที่จำเป็นให้กับนักเรียนได้ดี ผู้ผลิตจึงต้องเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว

นอกจากนั้น วัตถุประสงค์หลักในการใช้นั่งสือเรียนของครู คือ การใช้เพื่อวางแผนการสอน และการใช้ในการออกข้อสอบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับมุมมองของนักเรียนว่าครูยังคงใช้นั่งสือเรียนในการออกข้อสอบ และทำให้เกิดพฤติกรรมการอ่านหนังสือเรียนก่อนสื่ออื่นของนักเรียน กับวิชาที่ครูมีการใช้นั่งสือเรียนในการเรียนการสอน จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนว่าครูมีความเชื่อมั่นว่าหนังสือเรียนเป็นฐานความรู้สำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนของตนเป็นไปตามกระบวนการของหลักสูตรที่จะทำให้ให้นักเรียนมีความรู้ หรือทักษะพื้นฐานที่สำคัญ และมีความคาดหวังว่าหากนักเรียนได้รับความรู้ตามลำดับในหนังสือเรียน นักเรียนจะสามารถใช้ความรู้ดังกล่าวในการทำข้อสอบเพื่อวัดและประเมินผลนักเรียนจากการวัดและประเมินด้วยข้อสอบกลางของกระทรวงได้ ถึงแม้ว่าครูจะมีความคิดว่าแบบฝึกหัดในหนังสือเรียนง่ายเกินไปเมื่อเทียบกับข้อสอบกลางหรือหนังสือเสริมอื่น ๆ และที่สำคัญ นักเรียนได้รับรู้ผ่านพฤติกรรมการใช้นั่งสือเรียนของครูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้สอดคล้องกับการใช้นั่งสือเรียนของครูด้วย นั่นคือ หากครูมีการใช้นั่งสือเรียนในการจัดการเรียนการสอนมาก จะส่งผลให้นักเรียนมี

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนมากตามไปด้วย ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้จัดทำหนังสือควรตระหนักถึงการผลิตหนังสือเรียนที่มีคุณภาพและเหมาะสมตรงตามหลักสูตร และผู้ออกข้อสอบจากส่วนกลางควรพิจารณาหลักสูตรควบคู่กับหนังสือเรียนที่นักเรียนใช้เรียน

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูจะพบว่าบทบาทของการใช้อยู่ที่ครูเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนให้รู้จักใช้หนังสือเรียนด้วยตนเอง กล่าวคือครูมีการใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครูมากกว่ามอบหมายให้นักเรียนไปใช้เอง แต่เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกับหนังสือเรียนและการหาข้อมูลจากแหล่งอื่นเสริมหนังสือเรียน จะพบว่าครูเลือกใช้หนังสือเรียนเพื่อกิจกรรมหลักของการจัดการเรียนการสอน และใช้เฉพาะกิจกรรมที่ต้องการความมั่นใจว่าครูได้สอนเนื้อหาให้นักเรียนได้อย่างครบถ้วน เช่น การวางแผนการสอน การออกข้อสอบ และพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูเพื่อพัฒนาการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนก็พบว่าครูยังคงใช้กับกิจกรรมหลักเช่นกัน คือการใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้แรกให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแนวทางต่อยอดความรู้ไปยังแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม (2537) ซึ่งกล่าวว่าหนังสือเรียนที่เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการสืบค้นข้อมูลต่อยอดออกไป และครูมีการใช้หนังสือเรียนในการกำหนดงานให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีทักษะพื้นฐานที่ควรจะได้ตามหลักสูตร ซึ่งการใช้หนังสือเรียนกับกิจกรรมหลักเพื่อให้เกิดความมั่นใจนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamieson & Byne (2008) ที่พบว่าครูมีความเชื่อมั่นและรับรู้ถึงคุณค่าของหนังสือเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาว่านักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการต่าง ๆ และครบถ้วนตามหลักสูตร ถึงแม้ว่าครูจะมีการใช้สื่ออื่น ๆ ประกอบการเรียนการสอนก็ตาม

2. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีภูมิหลังต่างกัน

จากข้อค้นพบสามารถแสดงให้เห็นว่าครูไม่ได้ใช้หนังสือเรียนอย่างเคร่งครัด โดยจะจัดหาสื่ออื่น ๆ ประกอบ โดยเฉพาะครูที่มีระดับการศึกษา ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน และอยู่ในสังกัดที่ต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีภาระงานต่างกัน เช่น ครูที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไป ส่วนใหญ่จะสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น และครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทขึ้นไปมีแนวโน้มที่จะใช้หนังสือเรียนน้อยลงโดยหันไปใช้ ข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยในการกำหนดเนื้อหาและนำมาเพิ่มเติมนอกเหนือจากหนังสือเรียน มีการให้แบบฝึกหัดกับนักเรียนนอกเหนือจากในหนังสือเรียนมากขึ้น ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้การใช้หนังสือเรียนของครูในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายน้อยกว่าครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ ยังพบว่าครูในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีการใช้แหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนน้อยลงด้วย

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของระดับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีสังกัดต่างกัน พบว่าครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) มีการใช้หนังสือเรียนน้อยกว่าสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เนื่องจากจากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) มีการผลิตเอกสารประกอบการเรียนการสอนใช้เอง ไม่ได้ใช้หนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียนไว้ว่าเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทำให้กลุ่มตัวอย่างครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ตอบคำถามในแบบสอบถามว่าไม่ได้ใช้หนังสือเรียน อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวก็แสดงให้เห็นว่าสังกัดที่ต่างกัน ทำให้นโยบายการใช้หนังสือต่างกัน ทำให้พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamieson & Byne (2008) ที่พบว่านโยบายจัดการศึกษาของสถานศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้หนังสือเรียนของครู

นอกจากนั้น การค้นพบเกี่ยวกับตัวแปรประสพการณ์ในการสอนพบว่าการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีประสพการณ์ในการสอนน้อยหรือไม่มีประสพการณ์จะมีระดับการใช้หนังสือเรียนในการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครูที่มีประสพการณ์ในการสอนมาก เพราะครูที่มีประสพการณ์ในการสอนมากจะมีแหล่งการเรียนรู้และสื่ออื่น ๆ ที่เกิดจากการสังสมประสพการณ์ที่มากกว่า และเชื่อว่าแหล่งการเรียนรู้หรือสื่อที่ตนเองรวบรวมไว้ มีความชัดเจนและครบถ้วนมากกว่าการใช้หนังสือเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Patterson (2004) พบว่าครูที่ไม่มีประสพการณ์ในการสอน หนังสือเรียนจะเป็นพื้นฐานหลักที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน

3. ผลของการใช้หนังสือเรียนที่มีต่อพฤติกรรมกรเรียนและการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน

ผลการเปรียบเทียบกับการรับรู้ผลการใช้หนังสือเรียนของครูจะส่งผลต่อพฤติกรรมกรเรียนและพฤติกรรมกรการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนพบว่ามีความสอดคล้องกันคือครูมีวัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนคือการทำางานให้นักเรียน และเพื่อให้นักเรียนเสริมความรู้เพิ่มเติม ซึ่งครูก็รับรู้ว่าจะส่งผลให้นักเรียนมีการใช้หนังสือเรียนเพื่อทำแบบฝึกหัดหรือเพื่อเสริมความรู้และหาคำตอบในประเด็นข้อสงสัยของนักเรียน ซึ่งการค้นพบดังกล่าว ทำให้ทราบว่ากรการใช้หนังสือเรียนของครูเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยครูคาดการณ์ไว้ก่อน กล่าวคือครูมีความตั้งใจให้นักเรียนอ่านหนังสือ โดยการมอบหมายงาน เช่น การจัดทำรายงาน การมอบหมายให้ทำแบบฝึกหัด เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ครูมีความมั่นใจว่านักเรียนจะได้รับความรู้จากหนังสือเรียนที่เพียงพอตามหลักสูตร และสามารถทำข้อสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในการวิเคราะห์พฤติกรรมกรการใช้หนังสือเรียนของครูว่าครูมี

การใช้หนังสือเรียนเพื่อวางแผนการสอนและออกข้อสอบมากที่สุด เนื่องจากความมั่นใจว่าหนังสือเรียนครอบคลุมหลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าครูมีการใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนหลักในการให้ความรู้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือเรียนควรจะทำให้ความสำคัญกับการกำหนดเนื้อหา และการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรให้มากที่สุด ผลการวิจัยนี้มีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญว่า ครูมีการจัดหาเนื้อหาเพิ่มเติมจากหนังสือเรียน สะท้อนให้เห็นว่าครูไม่ได้ยึดแต่การสอนตามตำรา ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาณที่ดี แต่ก็ต้องมีระบบการควบคุมการจัดทำเอกสารความรู้หรือความรู้ที่ครูนำมาเพิ่มเติม ต้องมาจากแหล่งสร้างหรือแหล่งผลิตที่น่าเชื่อถือ มีการตรวจสอบคุณภาพ โดยเฉพาะความถูกต้องของเนื้อหา

2. การศึกษาพบว่าครูมีการนำแบบฝึกหัดในหนังสือเรียนมาใช้ แต่ยังคงคิดว่าแบบฝึกหัดในหนังสือเรียนเป็นเพียงพื้นฐานและง่ายเกินไป เมื่อเทียบกับข้อสอบกลางหรือหนังสือเสริมอื่น ๆ ดังนั้น ผู้ผลิตหนังสือจึงควรให้ความสำคัญกับการผลิตแบบฝึกหัดให้มีความหลากหลาย และสามารถเทียบเคียงกับหนังสือเสริมหรือข้อสอบกลางได้ ซึ่งจะทำให้ครูใช้หนังสือเรียนมากยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยพบว่าครูบางส่วนมีการสอนโดยการเน้นเนื้อหาตามข้อสอบเก่า โดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาวิทยาศาสตร์ วิธีการชี้ให้เห็นถึงการสอนแบบติวข้อสอบ ซึ่งไม่ใช่แนวทางที่ควรสนับสนุน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรทำความเข้าใจกับครู และไม่ควรใช้นโยบายการกดดันให้ครูเน้นการสอนเพื่อทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างเดียว

4. ควรมีการอบรมพัฒนาครูด้านการใช้หนังสือเรียน และการเลือกหนังสือเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน การวิจัยนี้ยังไม่สามารถให้คำตอบได้ชัดเจนว่าวิธีการใช้หนังสือเรียนเหมาะสมเพียงใด ศึกษาเพียงประเด็นที่ให้คำตอบว่าครูนำความรู้จากหนังสือเรียนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร ซึ่งข้อค้นพบได้ชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่นำไปใช้ในการทำแผนการสอน ในประเด็นนี้ น่าจะต้องมีการจัดทำหนังสือเรียนหรือคู่มือสำหรับครูที่มีความแตกต่างจากหนังสือเรียนอีกเล่มหนึ่ง ไม่น่าจะยึดแต่หนังสือเรียนเล่มเดียวกับที่นักเรียนใช้ เพราะอาจทำให้ครูสอนตามเนื้อหาที่เหมือนกับที่นักเรียนได้อ่านด้วยตนเองด้วย จะไม่ได้ช่วยเสริมศักยภาพของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเองเป็น โดยเฉพาะเด็กเก่ง

5. ข้อค้นพบจากการวิจัยเกี่ยวกับผู้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือพบว่าครูในกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเลือกหนังสือเรียนที่นำมาใช้น้อยมาก ซึ่งขัดแย้งกับแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการที่พยายามให้สถานศึกษาจัดตั้งคณะกรรมการในการคัดเลือกหนังสือเรียนใช้เอง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะมีการทบทวนหลักเกณฑ์คัดเลือกคณะกรรมการหรือจัดทำวิจัยซ้ำเพื่อศึกษาความขัดแย้งดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรกำหนดขอบเขตนิยามของคำว่า “หนังสือเรียน” ว่า ต้องเป็นหนังสือเรียนที่ครูกับนักเรียนใช้ร่วมกัน ไม่ใช่หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น เพราะการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนในการกลุ่มสังกัดอุดมศึกษา พบว่าไม่ได้ใช้หนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

2. การเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณผู้วิจัยไม่ได้มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างเดียว หรือตอนปลายเพียงอย่างเดียว แต่มีทั้งกลุ่มตัวอย่างที่สอนทั้งชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จึงทำให้ขาดข้อมูลของโรงเรียนที่มีบริบทดังกล่าว ไม่สามารถวิเคราะห์แยกตามระดับการศึกษาได้ชัดเจน ควรออกแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลตัวแปรนี้เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ผลได้ละเอียดขึ้น

3. ควรมีการศึกษาถึงการจัดสร้างใบงานหรือใบความรู้ที่ครูจัดทำเพิ่มเติม เพื่อเสริมหนังสือเรียน เนื่องจากบางโรงเรียนไม่ได้มีการใช้หนังสือเรียนเป็นหนังสือหลักในการสอน น่าจะมีการศึกษาวิจัย ถึงผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เนื่องจากหากไม่มีหนังสือหลัก จะทำให้โรงเรียนนั้น ๆ ไม่สามารถควบคุมมาตรฐานการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพราะขึ้นอยู่กับความสามารถของครูแต่ละคนในการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาใช้กับผู้เรียน

4. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูแต่ละแบบ เนื่องจากผลของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูมีผลต่อนักเรียน แต่ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะแสดงได้ว่าพฤติกรรมของครูแต่ละแบบ นักเรียนมีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการใช้หนังสือเรียนของครูให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กิดานันท์ มลิทอง. (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แชนมมณี.(2545). *ศาสตร์การสอน เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวี บุญหมื่น. (2528). *ลักษณะของแบบเรียนและการใช้แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น ตั้งแต่ พุทธศักราช 2431 ถึง 2525*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงศ์. (2525). *การเลือกและจัดหาทรัพยากรห้องสมุด*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- นพคุณ คุณาชีวะ. (2533). *การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นภลัย สุวรรณธาดา. (2530). *การสร้างหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยเรื่อง "हिโตปเทศคำกลอน" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บันลือ พุกกะวัน. (2521). *วรรณกรรมกับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปทีป เมธาคณวุฒิ.(2544).*การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน.(2550).*เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*, พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.(2539). *จิตวิทยาการศึกษา*.กรุงเทพมหานคร :ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช. (2547). *ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการเรียนที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ*. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาโทเรลลา, ปีเตอร์ เอช. (2534). *ผลการวิจัยเพื่อการออกแบบสื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา*, แปลโดย สมพร จารุณัฐ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน
- วิชัย เสวกงาม. (2541). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเจตนาเชิงพฤติกรรมทางการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์ ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. ใน วารสารสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- วันชัย ปัจจุสานนท์. (2522). การออกแบบกราฟิกสำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียนระดับมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาสัตตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริชัย กาญจนวาสิ. (2544). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา. (2549). ปัญหาการขาดแคลนหนังสือเรียน. วารสารการศึกษาไทย. ปีที่ 3 ฉบับที่ 22 (กรกฎาคม 2549): 12-14
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2552). หนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nstda.or.th/index.php> [2552, มิถุนายน 21]
- สุดใจ เหล่าสุนทร. (2549). จิตวิทยาการศึกษา. ใน หนังสือชุด สู่ จิ ปุ ลิ กองทุนหนังสือประเทืองปัญญา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- สุธาทิพย์ ทาฟู. (2544). หนังสือเรียน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://sps.lpru.ac.th/script/show_article.pl?mag_id=5&group_id=23&article_id=191 [2552, มิถุนายน 22]
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อารยะ ศรีกัลยาณบุตร. (2550). การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: วิสคอมเซ็นเตอร์.
- อนันต์ ประภาโส. (2543). การศึกษาเกณฑ์การสร้างตำราเรียนนิสิตและเทคนิคศิลปะ สำหรับโปรแกรมวิชาศิลปกรรม ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Alvermann, D. (2001). *Effective Literacy Instruction for Adolescents*. University of Georgia, Athens.
- Ahtineva, A. (2005). *Textbook analysis in the service of chemistry teaching*. Department of Teacher Education, Faculty of Education, University of Turku, Finland.
- Association American publisher. (2007). *Textbook [online]*.
- Bean, Rita M., Zigmond, Naomi. (1994). *Adapeted use of social studies textbooks in elementary classrooms*. Remedial & Special Education.
- Berry, T., Cook, L., Hill N., Stevens K., (2008). *An Exploratory Analysis of Students' Use of the Textbook*. DePaul University
- Beyer, B.K. (1971). *Inquiry in the social studies classroom: A strategy for teaching*. Columbus, OH: Charles E. Merrill.
- Ciborowski, J. (1995). *Using textbooks with students who cannot read them*. Remedial & Special Education; Mar95, Vol.16.
- Creswell, John W. & Plano Clark, V. (2007). *Dedigning and Conduction Mixed Methods Research*. London: SAGE Publications.
- Dale, E. (1974). *Audiovisual methods in teaching*. The Ohio State University, USA.
- Fitzpatrick, L. & McConnell, C. (2008). *Student Reading Strategies and Textbook Use: An Inquiry into Economics and Accounting Courses*. Research in Higher Education Journal.
- Gary, J. & Lasser, C. (2005). "The Truth, the Whole Truth, and Nothing but the Truth": Writing, Producing, and Using College-Level American History Textbooks. *The Journal of American History* (March 2005): 1380-1382.
- Georgescu, G. & Bernard, J. (2007). *Thinking and Building Peace Through Innovative Textbook Design*. Section for Inclusion and Quality Learning Enhancement, Division for the Promotion of Basic Education, Education Sector, UNESCO, France.
- Heyneman, Stephen P.& Jamison, Dean T. (1987). Student Learning in Uganda: Textbook Availability and Other Factors. *Comparative Education Review* .Vol. 24, No.2 (June 1987): 206-220.

- Jacobs, C.D.(2003). *TextRev: A Window Into How Students Use Textbook Resources*. University of Notre Dame.
- Jamieson, R. and Byrne, C. (2008). *Primary Teachers' Beliefs About the Use of Mathematics Textbooks*. Mathematics Education Research Group of Australasia.
- Johansson, M. (2005). *Mathematics textbooks – the link between the intended and the implemented curriculum*. Lulea University of Technology, Sweden.
- Johansson, M. (2006). *Teaching mathematics with textbooks: A classroom and curricular perspective*. Unpublished Doctoral Thesis, Lulea University of Technology, Sweden.
- Miekley, J. (2005). ESL Textbook evaluation checklist. *The Reading Matrix*. Vol. 5 No.2 : 2
- Moulton, J. (1997). *How Do Teachers Use Textbooks? A Review of the Research Literature*. A cademy for Educational Development. SD Publication Series Office of Sustainable Development Bureau for Africa. Health and Human Resources Analysis for Africa Project. Technical Paper No.74. August 1997.
- Lang, M.J. (2009). *Choosing and Using Textbooks*. The Chronicle of Higher Education
- Lubbed, F. and Campbell, B. (2003). *Teacher's Use of Textbook: practice in Namibian science classrooms*. Department of Educational Studies, University of York.
- Patterson, C. (2004). *State Textbook Adoption*. Texas Public Policy Foundation.
- Peacock, A. (2007). *Making Text Material Effective*. Presentation at the Experts Meeting Thinking and Building Peace through Innovative Textbook Design 14 – 15 June 2007.
- Phillips B. and Phillips F. (2007). *Sink or Skim: Textbook Reading Behaviors of Introductory Accounting Students*. University of Saskatchewan.
- Tairab, H. (2006). *Coverage of Scientific Literacy in UAE Science Textbook*. United Arab Emirates University. United Arab Emirates.
- Verboord, M. & Ree, K. (2008). *Literary education curriculum and institutional contexts Textbook content and teachers' textbook usage in Dutch literary education, 1968-2000*. Erasmus University, Netherland.
- Verhave, T. and Gilmour, J.S. (1968). *Principle of Textbook Analysis*. Arizona state university, USA.

Watt, M. (2002). *The role of curriculum resources in three countries: The impact of national curriculum reforms in the United Kingdom, the United States of America and Australia*. Paper presented at the Conference of the Teaching Resources and Textbook Research Unit, University of Sydney, New South Wales.

Wilkinson, J. (1999). *A Quantitative Analysis of Physics Textbooks for Scientific Literacy Themes*. La Trobe University, Australia.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ม.ล.อััจฉิมา เกิดผล
อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยมศึกษา)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยศักดิ์ ชั่งใจ
อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยมศึกษา)
3. รองศาสตราจารย์ ศิลปชัย บุรณพานิช
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยมศึกษา)
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา
หัวหน้าภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา และประธานสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวรรณ หลาวทอง
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

จดหมายเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2755)/๒๗๑

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

22 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ม.ล.อัจฉิมา เกิดผล

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ตัวอย่างเครื่องมืองานวิจัย
 2. แบบตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย
 3. โครงร่างงานวิจัย

ด้วยนางสาวอนุรัชนี วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์การใช้หนังสือเรียนของครูและผลที่ เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิชเป็นอาจารย์ที่ ปรีกษา ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงมล ไตรวิจิตรกุล)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 02-218-2578

โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวอนุรัชนี วงศ์แก้ว)

ที่ ศธ 0512.6(2755)/๒๗๙

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

22 ธันวาคม 2552

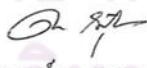
เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยศักดิ์ ชั่งใจ

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ตัวอย่างเครื่องมืองานวิจัย
2. แบบตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย
3. โครงร่างงานวิจัย

ด้วยนางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์การใช้หนังสือเรียนของครูและผลที่ เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิชเป็นอาจารย์ที่ ปรีกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณย์วิทยพัทธ์ พงษ์กร

 (รองศาสตราจารย์ ดร.ควงกมล ไตรวิจิตรคุณ)
 หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
 โทรศัพท์ 02-218-2578
 โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว)

ที่ ศธ 0512.6(2755)/๒๗๙

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

22 ธันวาคม 2552

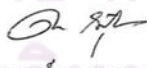
เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ศิลปชัย บุรณพานิช

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ตัวอย่างเครื่องมืองานวิจัย
2. แบบตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย
3. โครงร่างงานวิจัย

ด้วยนางสาวอนุรัถย์ วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์การใช้หนังสือเรียนของครูและผลที่ เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิชเป็นอาจารย์ที่ ปรีกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณย์วิทยพัทธ์ พงษ์กร
ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.คองกมล ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
โทรศัพท์ 02-218-2578
โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวอนุรัถย์ วงศ์แก้ว)

ที่ ศธ 0512.6(2755)/๒๗๑

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

22 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ตัวอย่างเครื่องมืองานวิจัย
 2. แบบตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย
 3. โครงร่างงานวิจัย

ด้วยนางสาวอนุรัักษ์ วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์การใช้หนังสือเรียนของครูและผลที่ เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิชเป็นอาจารย์ที่ ปรีกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 02-218-2578

โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวอนุรัักษ์ วงศ์แก้ว)

ที่ ศธ 0512.6(2755)/๒๗๙

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

22 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ตัวอย่างเครื่องมืองานวิจัย
2. แบบตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย
3. โครงร่างงานวิจัย

ด้วยนางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์การใช้หนังสือเรียนของครูและผลที่ เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิชเป็นอาจารย์ที่ ปรึกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณย์วิทยทรัพย์ากร
ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
โทรศัพท์ 02-218-2578
โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว)

ที่ ศธ 0512.6(2755)/๒๗๑

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

22 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทกรรณ์ หลาวทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1.ตัวอย่างเครื่องมืองานวิจัย
2.แบบตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย
3.โครงร่างงานวิจัย

ด้วยนางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์การใช้หนังสือเรียนของครูและผลที่ เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิชเป็นอาจารย์ที่ ปรึกษา ในการนี้จึงขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยครั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 02-218-2578

โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว)

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นการสัมภาษณ์ครู เกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนของครู

- 1) วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของครู
 1. ครูมีการใช้หนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอนหรือไม่ ใช้ในส่วนตัว เพราะเหตุใดจึงใช้ และมีการใช้หนังสือเรียนอย่างไร
 2. ครูมีการใช้ตำราหรือหนังสือเรียนอื่น ๆ เสริมหรือไม่ และใช้อย่างไร
 3. ครูมีการใช้หนังสือเรียนต่อผู้เรียนหรือไม่ และใช้อย่างไร
- 2) พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู
 1. ครูใช้หนังสือเรียนมากน้อยเพียงใด
 2. มีการมอบหมายให้ผู้เรียนได้อ่านหนังสือเรียนหรือไม่ และใช้ช่วงเวลาใดในการให้ผู้เรียนได้อ่าน
 3. ครูมีการเปลี่ยนลำดับเนื้อหาในแบบเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด และมีการปรับเปลี่ยนอย่างไร
 4. ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่ครูนำมาใช้คือส่วนใด เพราะเหตุใด และใช้อย่างไร
 5. ครูมีการใช้สื่อการเรียนการสอนอื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด และใช้อย่างไร
 6. ครูมีการใช้หนังสือเรียนหรือตำราเสริมอื่น ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด และใช้อย่างไร
- 3) ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หนังสือเรียนของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้เรียน
 1. ครูคิดว่าการใช้หนังสือเรียนของครูเช่นนี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียนในห้องเรียน และนอกห้องเรียนหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
 2. การใช้หนังสือเรียนของครู ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของผู้เรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด อย่างไร
 3. ครูคิดว่าผู้เรียนมีการใช้หนังสือเรียนเพราะเหตุใด และผู้เรียนมีลักษณะการใช้หนังสือเรียนอย่างไร

ประเด็นการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนของคุณ

1. ตามมุมมองของผู้เรียน นักเรียนคิดว่าครูมีการใช้หนังสือเรียนเมื่อใด และมีการใช้อย่างไร
2. ครูได้มอบหมายให้นักเรียนได้ใช้หนังสือเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด และครูมีการใช้อย่างไร
3. ครูใช้หนังสือเรียนต่อคาบเรียนมากน้อยเพียงใด
4. ครูได้มอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียนหรือไม่ อย่างไร และช่วงเวลาใด
5. ครูใช้ส่วนใดของหนังสือเรียน และใช้อย่างไร
6. ครูมีการใช้สื่ออื่นๆ ประกอบหนังสือเรียนหรือไม่ อย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียน อาจารย์ที่เคารพทุกท่าน

ดิฉัน นางสาวอนุรักษ์ วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมี ศ.ดร.สุวิมล ว่องวาณิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิตและการใช้หนังสือเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยคำตอบของท่านผู้วิจัยจะปกปิดเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีการระบุชื่อใด ๆ ต่อตัวท่าน

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ
อนุรักษ์ วงศ์แก้ว
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อมูลหรือเติมเครื่องหมาย ลงใน ตรงข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

- เพศ (1) ชาย (2) หญิง
- อายุ (1) 20 – 30 ปี (2) 31 – 40 ปี
 (3) 41 – 50 ปี (4) > 50 ปี
- ระดับการศึกษา (1) ต่ำกว่าปริญญาตรี (2) ปริญญาตรี (3) ปริญญาโท
 (4) ปริญญาเอก (5) อื่นๆ (โปรดระบุ)
- ประสบการณ์ในการสอน (1) < 5 ปี (2) 5 – 10 ปี (3) 11 – 15 ปี
 (4) 15 – 20 ปี (5) > 20 ปี
- สาระวิชาที่ครูสอน (1) คณิตศาสตร์ (2) วิทยาศาสตร์ (3) ภาษาไทย
 (4) ภาษาอังกฤษ (5) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ระดับชั้นที่สอน (1) มัธยมศึกษาตอนต้น (2) มัธยมศึกษาตอนปลาย
 (3) มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
- สังกัด (1) สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) (2) สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.)
 (3) สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (4) สังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)
- ท่านสอนนักเรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้เป็นอย่างไร
 (1) เก่ง (2) ปานกลาง (3) อ่อน (4) คณะชั้นเรียน
- การเลือกหนังสือเรียนของโรงเรียนท่านมาจากการตัดสินใจของผู้ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (1) ท่านเลือกด้วยตนเอง (2) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้กำหนด
 (3) ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้กำหนด (4) เขตพื้นที่การศึกษา/ สำนักงานการศึกษา
 (5) ผู้บริหารสถานศึกษา
 (6) คณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการคัดเลือกหนังสือเฉพาะ
 (7) อื่นๆ

10. ท่านใช้สื่อประเภทหนังสือเรียนในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (1) ใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก (2) ใช้หนังสือเรียนประกอบ (3) มีการจัดทำเอกสารประกอบการเรียน
11. ความพึงพอใจต่อหนังสือเรียนที่ท่านใช้อยู่เป็นอย่างไร
- (1) พอใจมาก (2) ค่อนข้างพอใจ (3) เฉยๆ (4) ไม่ค่อยพอใจ (5) ไม่พอใจมาก
12. ท่านมีการใช้หนังสือประเภทใดเพิ่มเติมจากหนังสือเรียน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (1) คู่มือเตรียมสอบ (2) หนังสือจากต่างประเทศ (text book)
 (3) หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า (4) หนังสือเรียนจากสำนักพิมพ์อื่น
 (5) หนังสือจากสถาบันกวดวิชา (6) อื่นๆ (โปรดระบุ)
13. ท่านคิดว่าหนังสือเรียนมีความสำคัญระดับใดต่อการจัดการเรียนการสอน
- (1)มากที่สุด (2)มาก (3)ปานกลาง (4)น้อย (5)น้อยที่สุด
14. ท่านคิดว่าการใช้หนังสือเรียนของท่านมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนหรือไม่
- (1)มากที่สุด (2)มาก (3)ปานกลาง (4)น้อย (5)น้อยที่สุด
15. ท่านคิดว่าการใช้หนังสือเรียนของท่านมีผลต่อพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของนักเรียนหรือไม่
- (1)มากที่สุด (2)มาก (3)ปานกลาง (4)น้อย (5)น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 การใช้หนังสือเรียนของครู

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าข้อรายการแต่ละข้อต่อไปนี้ตรงกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของท่านมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของท่านตามความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งระดับการปฏิบัติงานมีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 5 มีความหมายดังนี้

- 5 = มากที่สุด หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติเป็นประจำ หรือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80-100
 4 = มาก หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยๆ หรือ มาก คิดเป็นร้อยละ 60-79
 3 = ปานกลาง หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น ค่อนข้างบ่อย คิดเป็นร้อยละ 40-59
 2 = น้อย หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น บางครั้ง หรือน้อย คิดเป็นร้อยละ 20-39
 1 = น้อยที่สุด หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติตามรายการนั้นน้อยที่สุดหรือไม่ปฏิบัติเลย ต่ำกว่าร้อยละ 20

ข้อที่	คำถาม	5	4	3	2	1
	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนของครู					
	การใช้เพื่อการวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้					
1.	ใช้หนังสือเรียนกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในแต่ละบทเรียน					
2.	ใช้หนังสือเรียนกำหนดลำดับเนื้อหาในการสอน					
3.	ใช้หนังสือเรียนเลือกกิจกรรมในการสอน					
4.	ใช้หนังสือเรียนเลือก และจัดทำสื่อการสอน					
5.	ใช้หนังสือเรียนเลือกวิธีการวัดและประเมินผล					
	การใช้เป็นสื่อการจัดการเรียนการสอน					
6.	ใช้แผนภาพ รูปภาพจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน					
7.	ใช้บทความ หรือข้อความจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน					

ข้อที่	คำถาม	5	4	3	2	1
8.	ใช้ตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือสถิติจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน					
	การใช้เป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนของกิจกรรม					
9.	ใช้หนังสือเรียนขยายความให้นักเรียนเข้าใจ					
10.	ใช้หนังสือเรียนยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจ					
11.	ใช้หนังสือเรียนอธิบายส่วนที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น					
12.	ใช้หนังสือเรียนกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ					
	การใช้หนังสือเพื่อการอธิบาย					
13.	ใช้หนังสือเรียนกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้ในการออกข้อสอบ					
14.	ใช้บางส่วนของหนังสือเรียนมาตั้งเป็นเป็นข้อคำถามหรือตัวเลือกในการออกข้อสอบ					
15.	ใช้หนังสือเรียนยืนยันคำอธิบายของคุณ					
	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการออกข้อสอบ					
16.	ใช้หนังสือเรียนพิสูจน์คำกล่าวสรุปของคุณ					
17.	ใช้หนังสือเรียนแสดงความสอดคล้องของสิ่งที่สอนกับสิ่งที่ปรากฏในหนังสือเรียน					
18.	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน					
	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการอ้างอิง					
19.	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน					
20.	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่ออธิบายเพิ่มเติม					
21.	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว					
	การใช้หนังสือเรียนเพื่อการตั้งคำถาม					
22.	ใช้แบบฝึกหัดท้ายบทในหนังสือเรียนประเมินนักเรียนหลังการเรียนการสอน					
23.	ใช้หนังสือเรียนตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน					
24.	ใช้เนื้อหาในหนังสือเรียนให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน					
25.	ใช้หนังสือเรียนสร้างการบ้านเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน					
	การใช้หนังสือเรียนเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการสอน					
26.	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลของนักเรียน					
27.	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งหาความรู้ต่อจากในห้องเรียนของนักเรียน					
28.	ใช้เป็นแหล่งให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนที่มีในชั้นเรียน					
29.	ใช้หนังสือเรียนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสงสัย และต้องการหาคำตอบ					
	วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน					
	การใช้เพื่อเป็นแหล่งเสริมความรู้ให้นักเรียน					
30.	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบข้อมูล					
31.	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้วิพากษ์หรือวิจารณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล					

ข้อที่	คำถาม	5	4	3	2	1
32.	ใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์ หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิด การใช้เพื่อให้นักเรียนได้คิด					
33.	ใช้หนังสือเรียนให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม และหาคำตอบภายในชั้นเรียน					
34.	ใช้หนังสือเรียนให้นักเรียนหาคำตอบจากแบบฝึกหัดที่ครูกำหนด					
35.	ใช้หนังสือเรียนให้นักเรียนตั้งคำถามเพื่อให้เพื่อนตอบคำถามภายในชั้นเรียน					
36.	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าของนักเรียน การใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามและหาคำตอบ					
37.	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูล และแหล่งอ้างอิงในการทำรายงานของนักเรียน					
38.	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูลเพื่อต่อยอดของนักเรียน					
39.	ใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งกำหนดหัวข้อ หรือประเด็นรายงานของนักเรียน การใช้เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน					
40.	ใช้หนังสือเรียนเพื่ออธิบายรายละเอียดของกิจกรรมที่ทำ					
41.	ใช้หนังสือเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างของกิจกรรม					
42.	ใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียน					
43.	ใช้หนังสือเรียนเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมกับเนื้อหาที่สอน ใช้เป็นแหล่งสร้างและจัดทำระบบภาระงาน					
44.	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดการบ้าน และแบบฝึกหัดให้นักเรียน					
45.	ใช้หนังสือเรียนในการกำหนดหัวข้อในการค้นคว้าและการทำรายงาน					
46.	ใช้หนังสือเรียนกำหนดสถานการณ์ หรือปัญหาเพื่อให้นักเรียนแก้ไข					
ลักษณะการใช้หนังสือเรียน						
ปริมาณการใช้หนังสือเรียน						
47.	ความถี่ของครูที่ใช้หนังสือเรียนต่อคาบเรียน					
48.	ความถี่ของครูที่ใช้การใช้หนังสือเรียนตลอดหลักสูตร					
49.	ความถี่ของครูที่ใช้หนังสือเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนอื่น ๆ ความยืดหยุ่นในการใช้					
50.	มีการลำดับเนื้อหาใหม่ที่ไม่ตรงกับลำดับในหนังสือเรียน					
51.	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาจากหนังสืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากในหนังสือเรียน					
52.	มีการใช้ใบความรู้ ใบงาน เพิ่มเติมจากหนังสือเรียนหลักที่กำหนดไว้					
53.	มีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน					

ข้อที่	คำถาม	5	4	3	2	1
	ช่วงเวลาในการให้นักเรียนได้อ่าน					
54.	มีการมอบหมายให้นักเรียนอ่านหนังสือเรียนก่อนเริ่มบทเรียนทั้งบทเรียน					
55.	มีการมอบหมายให้นักเรียนอ่านบางส่วนของบทเรียนก่อนและหลังการเรียนในชั้นเรียน					
56.	มีการมอบหมายให้นักเรียนอ่านหลังจากการเรียนในห้องเรียนจบลงทั้งบทเรียน					
57.	ไม่มีการมอบหมายให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเรียน					
	ส่วนประกอบของหนังสือเรียนที่นำมาใช้					
58.	ใช้แบบฝึกหัดในหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน					
59.	ใช้ตัวอย่างจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน					
60.	ใช้กิจกรรมจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน					
61.	ใช้เนื้อหาจากหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน					
	การใช้สื่ออื่นประกอบหนังสือเรียน					
62.	ใช้หนังสือเรียนเพียงอย่างเดียวในการจัดการสอน					
63.	ใช้สื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ประกอบหนังสือเรียน					
64.	ใช้สื่อประเภทใบงาน ใบความรู้ประกอบหนังสือเรียน					
65.	ใช้หนังสือเสริมอื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน					
66.	ใช้สื่อประเภทบทความ ข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน					
	การใช้หนังสืออื่นประกอบการหนังสือเรียน					
67.	ใช้หนังสือคู่มือเตรียมสอบ					
68.	ใช้หนังสือจากต่างประเทศ (textbook)					
69.	ใช้หนังสือรวบรวมข้อสอบเก่า					
70.	ใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์อื่น					
71.	ใช้หนังสือจากสถาบันกวดวิชา					
	การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการใช้หนังสือเรียน					
72.	ใช้หนังสือเรียนร่วมกันทั้งชั้นเรียน					
73.	ใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม					
74.	ใช้หนังสือเรียนกับนักเรียนเป็นรายบุคคล					

ตอนที่ 3 ผลของการใช้หนังสือเรียนที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดแสดงความเห็นเกี่ยวกับผลการใช้หนังสือเรียนของท่านต่อพฤติกรรมของนักเรียน โดยทำเครื่องหมาย ✓

ลงใน ตามระดับการรับรู้ของท่าน โดยระดับการรับรู้มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 5 ซึ่งมีความหมายดังนี้

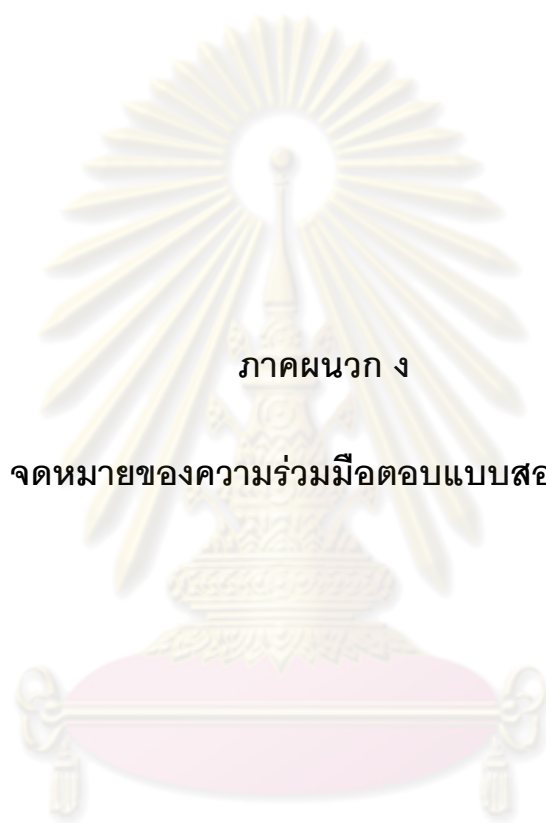
5 = มากที่สุด	หมายถึง นักเรียนได้ปฏิบัติเป็นประจำ หรือมากที่สุด	คิดเป็นร้อยละ 80-100
4 = มาก	หมายถึง นักเรียนได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยๆ หรือ มาก	คิดเป็นร้อยละ 60-79
3 = ปานกลาง	หมายถึง นักเรียนได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น ค่อนข้างบ่อย	คิดเป็นร้อยละ 40-59
2 = น้อย	หมายถึง นักเรียนได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น บางครั้ง หรือน้อย	คิดเป็นร้อยละ 20-39
1 = น้อยที่สุด	หมายถึง นักเรียนได้ปฏิบัติตามรายการนั้นน้อยที่สุดหรือไม่ปฏิบัติ เลย	ต่ำกว่าร้อยละ 20

ข้อที่	คำถาม	5	4	3	2	1
พฤติกรรมการเรียน						
พฤติกรรมเรียนที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน						
1.	นักเรียนมีพฤติกรรมในการตั้งใจฟัง					
2.	นักเรียนมีพฤติกรรมในการถามคำถาม และตอบคำถาม					
3.	นักเรียนมีพฤติกรรมในการร่วมอภิปราย					
4.	นักเรียนมีพฤติกรรมในการจดบันทึก					
5.	นักเรียนมีพฤติกรรมในการทำแบบฝึกหัด					
พฤติกรรมเรียนที่เกิดขึ้นภายนอกห้องเรียน						
6.	นักเรียนทำความเข้าใจเพิ่มเติมกับเนื้อหาที่ยังไม่เข้าใจ					
7.	นักเรียนฝึกทำข้อสอบหรือแบบฝึกหัด					
8.	นักเรียนอ่านหนังสือในเวลาว่าง					
พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียน						
วัตถุประสงค์การใช้หนังสือเรียนของนักเรียน						
9.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนทำการบ้าน					
10.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนในการอ่าน					
11.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนในการทำแบบฝึกหัด					
12.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนในการสืบค้นข้อมูลเพื่อทำรายงาน					
ลักษณะการใช้หนังสือเรียนของนักเรียน						
1) ปริมาณการใช้						
13.	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนก่อนการเรียนการสอนของนักเรียน					
14.	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนระหว่างการเรียนการสอนของนักเรียน					
15.	ปริมาณการใช้หนังสือเรียนหลังการเรียนการสอนของนักเรียน					

ข้อที่	คำถาม	5	4	3	2	1
	2) วิธีในการอ่าน					
16.	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนเพื่อเป็นแนวทางการเรียน					
17.	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแล้วสรุปย่อในสิ่งที่อ่าน					
18.	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแล้วขีดเส้นใต้					
19.	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแล้วทำผังมโนทัศน์					
20.	นักเรียนอ่านหนังสือเรียนแบบทวนซ้ำ					
	3) ช่วงเวลาในการใช้					
21.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนก่อน มีการเรียนการสอน					
22.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนหลังการเรียนการสอนจบลง					
23.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนเมื่อมีการสอบ					
24.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนเมื่อมีคำถาม					
25.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนเพื่อทำการบ้าน					
	4) การใช้สื่ออื่นหรือหนังสืออื่นประกอบหนังสือเรียน					
26.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับหนังสือจากสถาบันกวดวิชา					
27.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับหนังสือที่ซื้อตามสำนักพิมพ์ต่างๆ					
28.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับสื่ออิเล็กทรอนิกส์					
29.	นักเรียนใช้หนังสือเรียนควบคู่กับแหล่งการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต					

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียน

ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ท่านได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง

จดหมายขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศช 0512.6(2755)/ 109

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

3 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

เนื่องจากข้าพเจ้า นางสาวนุรักษ์ วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ขอสืบค้นจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดส่งแบบสอบถามเพื่อให้ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายตอบแบบสอบถาม กลุ่มสาระวิชาหลัก 5 กลุ่มสาระวิชา คือ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวนกลุ่มสาระวิชาละ 4 ท่าน โดยแบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 2 ท่าน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ท่าน (จำนวนรวม 20 ท่าน)

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์โปรดพิจารณามอบหมายให้ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในกลุ่มสาระวิชา 5 กลุ่มสาระวิชาข้างต้น ตอบแบบสอบถามและส่งไปรษณีย์กลับมา ยังนางสาวนุรักษ์ วงศ์แก้ว ตามที่อยู่ระบุในแบบสอบถามที่แนบมาด้วยนี้ ภายในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2553 เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 02-218-2578

โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวนุรักษ์ วงศ์แก้ว)

ที่ ศษ 0512.6(2755)/ 109

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

3 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

เนื่องจากข้าพเจ้า นางสาวอนุรัชนี วงศ์แก้ว นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ขอสืบค้นจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดส่งแบบสอบถามเพื่อให้ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายตอบแบบสอบถาม กลุ่มสาระวิชาหลัก 5 กลุ่มสาระวิชา คือ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวนเท่ากับครูที่ปฏิบัติการสอนทั้งหมดตามกลุ่มสาระวิชาข้างต้นในโรงเรียนของท่าน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์โปรดพิจารณามอบหมายให้ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในกลุ่มสาระวิชา 5 กลุ่มสาระวิชาข้างต้น ตอบแบบสอบถามและส่งไปรษณีย์กลับมายังนางสาวอนุรัชนี วงศ์แก้ว ตามที่อยู่ระบุในแบบสอบถามที่แนบมาด้วยนี้ ภายในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2553 เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงมool ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ 02-218-2578

โทรศัพท์ 089-7973276 (นางสาวอนุรัชนี วงศ์แก้ว)

ภาคผนวก จ

คำสัมภาษณ์จากการศึกษาเชิงคุณภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้หนังสือเรียนของครูกลุ่มตัวอย่าง

ครูกรณีศึกษาคนที่ 1 สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อายุ 32 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนวิชาเคมี ประสบการณ์ในการสอน 10 ปี โรงเรียนที่สอนเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนประมาณ 40 คนต่อห้องเรียน และนักเรียนที่สอนเป็นนักเรียนที่มีแผนการเรียนศิลป์คำนวณ และศิลป์ภาษา ให้ความสำคัญกับการใช้หนังสือเรียน และใช้ทุกองค์ประกอบของหนังสือเรียน แต่ก็มีการจัดทำเอกสารประเภทใบความรู้จำนวนมาก คำถามในใบความรู้มาจากหนังสือเรียน และมีทัศนคติว่าหากนักเรียนใช้หนังสือเรียนไม่เป็น ก็ไม่สามารถใช้หนังสืออื่น ๆ ได้

“...พี่ใช้ทุกอย่างที่หนังสือเรียนมี บางทีในใบความรู้ที่พี่ทำมีในหนังสือเรียน โดยเฉพาะคำถาม นักเรียนยังทำ ถึงแม้ว่าจะทำในหนังสือเรียนแล้วก็ตาม...พี่ว่าพี่สอนเขาใช้หนังสือเรียนให้คุ้มนะ เพราะถ้าเขาใช้หนังสือเรียนไม่เป็นหนังสืออื่น ๆ ก็ใช้ไม่เป็น...”

(ครู 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 2 สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อายุ 29 ปี ประสบการณ์ในการสอน 6 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนที่สอนเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนประมาณ 37 คนต่อห้องเรียน และนักเรียนมีการจัดแบบคณะชั้นเรียน มีทั้งนักเรียนเก่งและอ่อน ครูที่เน้นกิจกรรมในชั้นเรียน และนำความรู้ในระดับปริญญาโทของตนเองมาใช้ในการสอน

“...อย่างที่รู้พี่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ม.ต้น ต้องสอนทักษะกระบวนการมากกว่าที่จะเป็นเนื้อหา ดังนั้นพี่จึงมีกิจกรรมบ่อย หนังสือเรียนกับเด็กพี่จะใช้น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นใบงานในคาบ...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 3 สอนวิชาภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อายุ 31 ปี ประสบการณ์ในการสอน 6 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนที่สอนเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนประมาณ 40 คนต่อห้องเรียน และสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแบบคณะชั้นเรียน และสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทุกแผนการเรียนคือ แผนการเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยลักษณะของวิชาเป็นวรรณคดี และการอ่านร้อยกรอง

“...ด้วยความที่วิชาชีพเป็นแนวนี้ หนังสือเรียนจึงต้องใช้ทั้งพี่ และเด็กในชั่วโมงเรียนที่ต้องให้เด็กเอามาทุกคาบ เพราะต้องใช้ทุกคาบจริงๆ แต่บางคาบพี่ก็หาทำนองเสนาะอื่นๆ มาให้อ่าน แต่หลักๆ ก็หนังสือเรียนแหละ จะได้เหมือนโรงเรียนอื่นๆ ...”

(ครู 3 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 4 สอนวิชาภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อายุ 42 ปี ประสบการณ์ในการสอน 20 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนที่สอนเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนประมาณ 35 คนต่อห้องเรียน และสอนนักเรียนที่มีการคละชั้นเรียน ส่วนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสอนทุกแผนการเรียน เป็นครูที่ใช้องค์ประกอบทุกส่วนในหนังสือเรียน

“...วิชาที่สอนหลายคน หนังสือจะถูกใช้มาก แทบจะทุกบรรทัดเลย เพราะเวลาออกข้อสอบพี่ก็จะใช้หนังสือนี้แหละเป็นหลัก เพราะถ้าใช้หนังสืออื่นออก จะมีปัญหาเรื่องข้อสอบที่ครูออกไม่ตรงกับที่สอน...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 5 สอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน อายุ 38 ปี ประสบการณ์ในการสอน 15 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาสังคมศึกษา โรงเรียนที่สอนมีการจัดชั้นเรียนแบบคละชั้นเรียน เป็นครูที่มีการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนมาก และมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากนอกสถานที่

“...ซีททำเยอะมาก เพราะหนังสือมีไม่ครบหรอก วิชาที่สอนเป็นวิชาที่ต้องอาศัยสถานการณ์ปัจจุบัน หนังสือเรียนไม่มีอยู่แล้ว ...แต่ถ้าออกไปเสริมประสบการณ์เขาได้พี่จะพาไปข้างนอกนะ เพราะเราให้เขาไม่ได้จริงๆ ต้องดูเอง...”

(ครู 5 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 6 ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ เพศชาย อายุ 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 มีประสบการณ์ทำงาน 29 ปี เป็นครูที่ใช้หนังสือเรียนที่จัดการเรียนการสอนมาก โดยเฉพาะแบบฝึกหัดในหนังสือเรียนครูมีการมอบหมายให้นักเรียนได้ทำทุกข้อ และตรวจการบ้านของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้แก้ไขตนเอง

“...พื้หนังสือตั้งแต่หลักสูตรเก่า พอได้ใหม่ก็ดูว่ามันต่างกันไหม แต่ดูก็ไม่ต่าง พี่เขียนทุกอย่างที่จะสอนในหนังสือแหละ โจทย์ที่จะให้เพิ่ม...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

“...ครูเขาสั่งให้ทำข้อที่เหลือเป็นการบ้าน ...ครูอายุมากนะคะ แต่ตรวจให้หนูละเอียด เขียนปากกาแดงให้ாயไปเลย...”

(นักเรียน 3 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 7 ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ เพศหญิง อายุ 53 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 8 มีประสบการณ์ทำงาน 32 ปี สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีบุคลิกของความเป็นครู เป็นที่รักของศิษย์ และชอบหนังสือเรียนหลักสูตรเก่า (หลักสูตรปี 2533)

“...ครูว่าหนังสือเก่าดีกว่าของใหม่นะ โจทย์ แนวโจทย์หรือลำดับการสอนมันดีกว่าของใหม่...ครูใหม่พอตัวเองไม่แม่นใช้หนังสือก็พูดตามหนังสือไม่คิดจะพูดให้มันง่ายให้เด็กเข้าใจ...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 8 ครูสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพศหญิง อายุ 53 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 มีประสบการณ์ทำงาน 24 ปี สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นผู้ที่มีความเป็นกันเองกับนักเรียน และยึดมั่นการให้นักเรียนรู้จักย่อความในหนังสือเรียน เพราะนักเรียนจะรู้จักอ่าน เขียน และสรุปเป็นความรู้ได้

“...ครูชอบการสอนที่เด็กอ่านมาก่อน แต่ให้อ่านก็ฝันไปเถอะ ก็เลยให้ไปอ่าน แล้วย่อมาส่งก่อนเข้าเรียน พอครูไปสอนครูก็พูดตามหนังสือเรียนนั่นแหละ แต่ไม่ใช่พูดพร่ำๆต้องใช้การถามเอา ไม่งั้นวิชาที่จะเรียนไม่สนุก...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 9 ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ เป็นเพศชาย อายุ 29 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประสบการณ์การทำงาน 5 ปี เป็นครูที่ใช้หนังสือภาษาอังกฤษ จากการสั่งจากต่างประเทศ และใช้หนังสือในการสอนเป็นหลัก

“...โรงเรียนผมใช้หนังสือภาษาต่างประเทศ ของต่างประเทศเพราะโรงเรียนมีนโยบายอย่างนั้น...ใช้กันให้คุ้มค่าทั้งครูทั้งนักเรียน”

(ครู 9 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

ครูกรณีศึกษาคนที่ 10 ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ เพศหญิง อายุ 31 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และกำลังศึกษาในระดับปริญญาโท สอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประสบการณ์การทำงาน 7 ปี ใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก และมีการจัดทำเอกสารเสริม โดยเฉพาะแบบฝึกหัด ซึ่งคัดลอกจากข้อสอบเก่า ๆ ของกระทรวง

“...หนังสือที่มีพี่ใช้เกือบทั้งหมด แต่อย่างที่ผมรู้ว่าสอนตามนั้นแล้วจบแค่นั้นเด็กไม่หาค่อ พี่ต้องทำแบบฝึกหัดเพิ่ม... พี่สอน ม.6 แบบฝึกหัดไม่ต้องคิดไกลก็เอาข้อสอบเก่าๆ ของกระทรวง...”

(ครู 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

มุมมองการใช้หนังสือเรียนของครูจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 1 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีมุมมองว่าครูมีการใช้หนังสือเรียนน้อย แต่มีเอกสารใบความรู้มาก

“...หนังสือเรียนของผมบางวิชาผมแทบไม่ต้องเอามาเรียน เพราะครูเขาแจกใบความรู้ไปแล้ว ... แถบจะไม่ต้องจดอะไรเพิ่มเพราะมีใบความรู้แล้ว... แต่ใบความรู้ก็เหมือนกับในหนังสือมีต่างกันบ้างนิดหน่อย...”

(นักเรียน 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 2 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีมุมมองว่าครูมีการใช้หนังสือเรียนมากพอสมควร แต่ก็มีแจกเอกสารเพิ่มเติม

“...ครูก็ใช้หนังสือเรียนนะคะ แต่เวลาไม่มีในหนังสือครูก็หาเพิ่มเติมให้ บางทีก็ให้จดเองเพราะครูจะใช้ออกข้อสอบ...”

(นักเรียน 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 7 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 3 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โครงการเรียนที่ 1 (เรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์มากกว่านักเรียนอื่น ๆ) มีมุมมองว่าใช้หรือไม่ใช้ก็ต้องนำมาโรงเรียนทุกเล่ม

“...หนูเอามาเรียนทุกวัน เพราะหนูไม่รู้ว่าจะวันไหนครูจะใช้... แต่ครูก็ใช้นะคะอย่างน้อยก็ใช้อ่านสอบ เพราะหนูจดไม่รู้เรื่องก็ต้องอ่านในหนังสือ...”

(นักเรียน 3 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 4 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา มีมุมมองว่าครูใช้ในหนังสือทุกอย่าง

“... ครูใช้ทุกอย่างเลยครับ ทั้งหนังสือเรียนกับหนังสือแบบฝึกหัด...”

(นักเรียน 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 5 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมุมมองเช่นเดียวกับนักเรียนคนที่ 4

“...ครูใช้ทุกอย่าง หนูก็ต้องใช้อ่านด้วยเพราะตอนเรียนหนูจดลงในนั้น...”

(นักเรียน 5 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 6 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมุมมองว่าครูมัธยมศึกษาตอนปลายสอนเนื้อหาที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน และต้องจดมากกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

“...ผมว่าครูเขาสอนเกินในหนังสือเยอะ แถบจะทุกวิชา...จดเยอะกว่าตอนเรียน ม.ต้น แบบฝึกหัดก็เยอะ...”

(นักเรียน 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 7 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนศิลป์คำนวณ สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีมุมมองว่าการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต้องขยันอ่านหนังสืออื่น ๆ ไม่ใช่จะจบลงแค่นั้นชั้นเรียน หรือแค่นั้นหนังสือเรียน

“...ครูออกข้อสอบยาก หนูอ่านหนังสือเรียนอย่างเดียวไม่ได้ต้องหาหนังสืออื่นด้วย บางทีอ่านไม่เข้าใจ...เลยต้องเรียนพิเศษ”

(นักเรียน 7 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 8 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนศิลป์ภาษา สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมุมมองว่าครูใช้หนังสือเรียนแทบจะทุกอย่าง และรู้สึกว่าการเรียนเป็นอุปสรรคกับการจดของตนเอง

“...ครูใช้หนังสือเรียนทุกหน้าเลยนะคะ เพราะหนูจดแทบทุกหน้า... แต่เป็นหนังสือหนูนะคะหนังสืออื่นเรียนหนูไม่กล้าจด...เขาน่าจะให้จดหรือไม่ก็ให้ฟรีเลย...”

(นักเรียน 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 9 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ สังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีมุมมองว่าครูใช้หนังสือเรียนน้อย แต่มีการเพิ่มเติมเอกสารประกอบการสอน และสั่งงานให้ค้นคว้าจำนวนมาก

“...ตั้งแต่ผมขึ้นเรียน ม.ปลายมา งานเยอะมากแทบจะไม่มีเวลาอ่านหนังสือ หนังสือเรียนอย่างเดียวใช้ไม่ได้ถึงแม้ครูจะสอนตามหนังสือเรียน แต่ครูมีซีดีแจกให้เยอะมาก เวลาสอบครูให้อ่านทั้งสองอย่างเหมือนบังคับให้รู้ทั้งหมด...”

(นักเรียน 9 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2552)

นักเรียนกรณีศึกษาคนที่ 10 ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนศิลป์คำนวณ สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมุมมองว่าการใช้หนังสือเรียนของครูขึ้นอยู่กับวิชาที่สอน บางวิชาก็ใช้มาก บางวิชาก็น้อย

“...ก็แล้วแต่วิชานะคะ อย่างวิชาภาษาอังกฤษ ครูจะใช้หนังสือเรียนตลอดเลย แต่ถ้าเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนใหญ่ครูจะใช้ใบความรู้คะ...”

(นักเรียน 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2552)

พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครู

1. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามวัตถุประสงค์การใช้

1.1. การใช้วางแผนและจัดทำแผนการสอน

“...การจัดทำแผนการสอนส่วนใหญ่จะยึดตามหนังสือเรียน เพราะหนังสือเรียนจัดทำขึ้นตามหลักสูตร หากใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก ก็ทำให้สอนครบตามหลักสูตร...”

(ครู 1 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...นอกจากจะใช้หนังสือเรียนทำแผนแล้ว พี่ยังนำมาใช้ในการออกข้อสอบด้วย เพราะหากไม่ยึดตามหนังสือเรียน อาจจะทำให้ข้อสอบยากเกินไป หนังสือเรียนจะเป็นสื่อหลักที่ทำให้เราสามารถทราบได้ว่าการสอนในแต่ละเรื่องจะต้องสอบลึกแค่ไหน...”

(ครู 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

“...หนังสือเรียนส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมการเรียนการสอนมาให้ ซึ่งหากนำกิจกรรมต่าง ๆ ในหนังสือเรียนมาใช้ โดยเฉพาะวิชาทางวิทยาศาสตร์ จะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการทดลองต่าง ๆ ซึ่งบางอย่างจะต้องมีการวางแผน เช่น ซื่อสารเคมี หรืออุปกรณ์ หากไม่ใช้หนังสือเรียนก็คงยากที่จะวางแผนและลำดับเรื่องที่สอน...”

(ครู 2 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

1.2. การใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน

“...ไม่ค่อยได้ใช้หนังสือเรียนในห้องเรียนเท่าไร แต่ส่วนใหญ่จะใช้เพื่อให้นักเรียนดูรูปภาพ หรือข้อความในตาราง เพราะหากมาวาดหน้าชั้นเรียน หรือนำภาพแสดงในหน้าจอคอมพิวเตอร์หรือแผ่นใส เกรงว่านักเรียนจะมองไม่เห็นหรือเห็นไม่ชัด จึงให้นักเรียนดูจากในหนังสือจะดีกว่า แล้วปัจจุบันหนังสือเรียนจะมีรูปเป็นสีแล้ว ทำให้ภาพมีความเสมือนจริงมากขึ้น...”

(ครู 5 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...บางครั้งต้องมีการนำรูป หรือตารางสรุป กราฟ หรือข้อความจากในหนังสือมาใช้ทำแผ่นใส เพราะว่าหากหารูปจากที่อื่น กลัวว่าเด็กจะไปดูรูปในหนังสือเรียนแล้วเข้าใจผิด อีกอย่างหากหามาจาก อินเทอร์เน็ต ก็กลัวว่าจะไม่ถูกต้องกฎหมายและอาจจะไม่ชัดเท่าในหนังสือเรียน...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

1.3. การใช้หนังสือเรียนในการตั้งคำถาม

“...ปกติจะใช้คำถามในหนังสือเรียนเพื่อถามก่อนที่จะเข้าสู่บทเรียน เพราะการเรียนการสอนในปัจจุบันน่าจะเน้นไปที่เด็กมีความเข้าใจว่าการเรียนแต่ละเรื่องต้องการให้รู้อะไร ดังนั้น การตั้งคำถามก่อนเรียน จะทำให้นักเรียนติดตามหาคำตอบจากการเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนมีความสนใจมากขึ้น...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...ใช้คำถามในหนังสือเรียนเยอะมาก ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน เช่น ก่อนเรียนก็ตั้งคำถามก่อนว่าการเรียนครั้งนี้ต้องการให้รู้อะไร ระหว่างเรียนจะใช้ถามเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจบทเรียนที่ผ่านมาแล้วแค่ไหน หากไม่เข้าใจจะได้แก้ไขได้ทันไม่ต้องค้างคาใจเอาไว้ ส่วนหลังเรียนจะให้เป็นการบ้าน เพื่อจะได้ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

1.4. การใช้หนังสือเรียนในการอธิบาย

“...บางครั้งการสอนในเนื้อหาบาง ๆ อาจจะทำให้ลืมนประเด็นสำคัญที่ต้องเน้น ซึ่งหนังสือเรียนจะทำให้ครูสามารถเก็บรายละเอียดที่สำคัญได้ โดยเฉพาะหนังสือเรียนปัจจุบันมีการใช้สีเพื่อเน้นจุดสำคัญมากขึ้น...”

(ครู 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...การผลิตตำราเรียนมีผู้เกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งมีการไตร่ตรองมาแล้วว่าจะอธิบายเรื่องยาก ๆ ให้ง่ายขึ้นได้อย่างไร ซึ่งครูก็ใช้แนวทางจากหนังสือเรียนในการอธิบาย ยิ่งหากในระหว่างอธิบายนักเรียนได้ดูหนังสือเรียนประกอบก็จะยิ่งทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

1.5. การใช้ในการอ้างอิง

“...การสอนหน้าชั้นเรียนสำหรับครูใหม่ ๆ ความถูกต้องของเนื้อหาและความศรัทธาของนักเรียนมีผลอย่างมาก ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้หนังสือเรียนเพื่อยืนยันว่าการสอนถูกต้อง และที่สำคัญหากนักเรียนอ่านหนังสือเรียนจะต้องตรงกับที่ครูสอนในชั้นเรียนด้วย ไม่เช่นนั้น นักเรียนก็คงจะไม่ฟังหรือไม่อยากเรียนในครั้งต่อไปแน่นอน...”

(ครู 1 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...การสอนวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ที่มีสูตรการคำนวณมาก บางครั้งการใช้ตัวอักษรแทนตัวแปรไม่เหมือนกัน คำอธิบายหรือสมการอาจจะแตกต่างกันได้ ซึ่งหากไม่อ้างอิงในหนังสือจะทำให้นักเรียนเกิดความสับสนและส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในการสอนของคุณ...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

1.6. การใช้หนังสือเรียนในการวัดและประเมินผล

“...หนังสือเรียนจะมีประโยชน์มากตอนที่จะให้แบบฝึกหัดหรือการบ้าน เพราะจะทำให้ครูรู้ว่านักเรียนเข้าใจบทเรียนนั้น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือเปล่า...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“...วิชาที่สอนหลายคน หนังสือจะถูกใช้มาก แทบจะทุกบรรทัดเลย เพราะเวลาออกข้อสอบที่ก็จะใช้หนังสือนี้แหละเป็นหลัก เพราะถ้าใช้หนังสืออื่นออก จะมีปัญหาเรื่องข้อสอบที่ครูออกไม่ตรงกับที่สอน...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

1.7. การใช้หนังสือเรียนเพื่อมอบหมายภาระงานให้กับนักเรียน

“...เวลาแบ่งหัวข้อรายงานก็จะใช้หนังสือเรียนเป็นตัวแบ่ง เพราะว่ามีนักเรียนทุกคนมีหนังสือ ถ้าแบ่งไม่เหมือนในหนังสือนักเรียนก็ต้องจด อาจจะมีการจดผิดจุดถูกแล้วก็ทำผิดกันมา...”

(ครู 3 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...หัวข้อรายงานส่วนใหญ่จะเรียงลำดับตามหนังสือเรียน แล้วก็ไล่ไปว่ากลุ่มที่ 1 ที่ 2 จนครบทุกกลุ่มที่ยึดตามหนังสือเรียนเพราะว่าอย่างน้อยก็มั่นใจว่านักเรียนจะได้อ่านเนื้อหาจากในหนังสือเรียนรอบสองรอบ...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

1.8. การใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นแหล่งเสริมความรู้

“...ใช้หนังสือเรียนในห้องทำให้นักเรียนไม่สนใจและสอนไปได้ช้า ส่วนใหญ่จะมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านมาก่อน เพื่อเป็นการเตรียมตัว หรือไม่ก็ให้อ่านหลังจากสอนเสร็จแล้ว แล้วต้นคาบเรียนหน้าก็มาทบทวนดูว่านักเรียนได้มีการอ่านทบทวนหรือไม่...”

(ครู 2 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...การสอนในห้องเรียนของพี่จะใช้หนังสือเสริมอื่น ๆ เพราะเนื้อหาในหนังสือไม่พอสำหรับที่จะใช้ทำข้อสอบแข่งขันข้างนอก แต่ก็จะมีส่งให้นักเรียนไปอ่านหนังสือเรียนที่บ้าน เพราะไม่อยากให้ซื้อหนังสือเรียนมาแล้วไม่ได้ใช้...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

1.9. การใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนได้คิด

“...บางครั้งเด็กจะต้องใช้วิธีกระตุ้น เช่น เรียกตอบ ถึงจะคิดกัน แต่ว่าการกระตุ้นก็ต้องมีรูป มีตารางให้เด็กดูด้วย จะให้เด็กคิดลอย ๆ ไม่ได้ พี่ก็จะให้เด็กดูรูป เปรียบเทียบกัน แล้วเรียกตอบว่าแต่ละคนดูแล้วคิดอย่างไร หรือไม่ก็ให้ดูแล้วเรียกตอบว่าสงสัยอะไรหรือไม่...”

(ครู 3 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...การกระตุ้นให้นักเรียนตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น พี่จะใช้กับวิชาที่เราถนัด เพราะว่าต้องใช้ การเตรียมตัวมาก นักเรียนสามารถคิดได้หลากหลาย หากเราเตรียมตัวไม่ดีก็อาจจะตอบคำถามไม่ได้ แต่ถ้าหนังสือที่มีการแนะนำครูว่าส่วนไหนที่จะสามารถให้นักเรียนคิดได้ หรือวิเคราะห์ได้ และมีคำตอบมาให้ด้วย ก็ใช้ตามหนังสือจะดีกว่าเตรียมเอง...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

1.10. การใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นแหล่งในการตั้งคำถาม และหาคำตอบ

“...สำหรับพี่หนังสือเรียนอาจจะช่วยให้นักเรียนคิดตามและตั้งคำถามเพื่อถามครูได้ แต่ในความเป็นจริงเด็กไทยไม่ค่อยถามคำถามในห้องเรียน ถ้าครูไม่บังคับ พี่ก็จะใช้วิธีถามคำถามทิ้งท้ายในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนไปหาคำตอบแล้วมาตอบในตอนเรียนครั้งต่อไป...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...การที่จะให้นักเรียนแต่ละคนอ่านหนังสือเรียนแล้วตั้งคำถามถามครูในห้องเรียน แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย เพราะเด็กจะไม่ค่อยมีคำถามเวลาอ่าน แต่ถ้าให้ตั้งคำถามให้เพื่อนตอบ ก็จะใช้วิธีแบ่งเป็นกลุ่มแล้วแข่งกันแบบนี้เด็กจะให้ความร่วมมือมากกว่า บางครั้งก็เอาคำถามบางส่วนที่ถามกันไปออกข้อสอบด้วย...”

(ครู 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

“...บางที่เวลาที่ต้องการเน้นว่าตรงนี้สำคัญครูจะเอาไปออกข้อสอบ ก็จะใช้วิธีให้เด็กตั้งคำถามแล้วลองถามเพื่อน ถ้าตอบผิดครูก็จะช่วย เพราะถ้าใช้วิธีอื่น ก็จะไม่น่าสนใจหรือไม่ก็ชัดเจนเกินไปว่าจะเอาไปออกข้อสอบ...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

1.11. การใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้และการทำรายงาน

“...เด็กส่วนใหญ่จะใช้หนังสือเรียนในการทำรายงานก่อน ซึ่งถ้าได้จำนวนหน้าน้อย เมื่อเทียบกับเพื่อนถึงจะไปหาข้อมูลจากแหล่งอื่น เพิ่มเติม แต่สำหรับครูก็ถือว่านักเรียนได้อ่านหนังสือเรียนแล้ว...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...เมื่อสั่งงานให้เด็กทำรายงาน เด็กก็จะรู้ว่าไม่สามารถลอกจากหนังสือเรียนมาได้ แต่ก็คิดว่าเด็กคงจะอ่านหนังสือเรียนสักกรอบก่อน เพื่อจะใช้เป็นกรอบในการหาหนังสือจากแหล่งอื่น...พี่ให้เด็กทำรายงานก็

เพราะอยากให้เด็กอ่านหนังสือเรียนแล้วสรุปมา กิจกรรมนี้ระบุในสิ่งที่ครูต้องทำด้วย ไม่เช่นนั้น เด็กจะไม่สามารถอ่านสรุปและหาความรู้ด้วยตนเองได้...”

(ครู 8 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

1.12. การใช้หนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นแหล่งแนะนำกิจกรรมและขั้นตอนกิจกรรม

“...กิจกรรมในการสอนวิทยาศาสตร์ถือว่าสำคัญมาก เพราะว่าเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก เพราะหนังสือเรียนจะอธิบายไว้ชัดเจน และการเตรียมอุปกรณ์หรือสารเคมีก็จะเตรียมตามหนังสือเรียน เพราะถ้าไม่ยึดตามหนังสือเรียน บางอุปกรณ์จะหาซื้อไม่ได้...”

(ครู 2 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

“...บางครั้งจะให้ให้นักเรียนดูตัวอย่างจากกิจกรรมในหนังสือเรียน แล้วลอกเลียนแบบ เช่น การสมมติตัวละครตามเรื่องในหนังสือ ซึ่งจะ让孩子เกิดการพัฒนาทางความคิดและปฏิบัติ...”

(ครู 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

2. พฤติกรรมการใช้หนังสือเรียนของครูตามลักษณะการใช้

2.1. ปริมาณการใช้ของครู

“...ไม่แน่นอนคะ ขึ้นอยู่กับว่าคาบเรียนนั้น เนื้อหาเป็นอย่างไร หากเนื้อหาต้องสอนแบบบรรยายก็จะต้องใช้หนังสือเรียนเยอะ แต่ถ้ามีกิจกรรมก็ต้องใช้สื่ออื่นตามกิจกรรมมากกว่า...”

(ครู 1 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...ที่สอนภาษาไทยคงหนีไม่พ้นที่จะต้องใช้นหนังสือเรียนในแต่ละคาบเรียนค่อนข้างมาก เพราะต้องเน้นเรื่องการอ่าน ยิ่งถ้าต้องเรียนเนื้อหาที่เป็นกลอนต่าง ๆ ต้องใช้นหนังสือเรียนทั้งคาบเลย...”

(ครู 3 สังกัด สข., สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2552)

“...การสอนภาษาอังกฤษเป็นไปไม่ได้เลย ที่จะไม่ใช้นหนังสือเรียน ถ้าไม่ใช้นหนังสือเรียนจะไม่มีกรอบในการสอนเลย เพราะหากเราใช้นหนังสือเรียนจะรู้ว่าคำศัพท์ต้องยากหรือง่ายระดับไหน แต่ถ้าถามว่าในแต่ละคาบใช้มากหรือน้อย ก็ตอบยากเหมือนกัน เพราะว่าบางคาบเรียนถ้าเป็นการสอนทฤษฎี เช่น การใช้ How to ก็ต้องใช้หนังสือเรียนก่อน แต่ถ้าสอนการอ่านและตีความอาจจะหาข่าว หรือบทความอื่นมาเพิ่มเติมให้ในคาบนั้น ก็จะใช้หนังสือเรียนน้อยลง แต่ยังไงก็ต้องใช้นหนังสือเรียนทุกคาบ...”

(ครู 10 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

2.2. ความยืดหยุ่นในการใช้หนังสือเรียน

“...เนื้อหาการสอนจะเรียงตามบทในหนังสือ เพราะหากจัดเรียงเองกลัวว่าจะมีปัญหาเรื่องที่ต้องใช้ก่อนมาสอนที่หลัง ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนไม่เข้าใจ...”

(ครู 7 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

“...บางครั้งก็ไม่สามารถสอนเรียงตามหนังสือได้ ยิ่งถ้าได้ประชุมจัดเรียงเนื้อหาสาระวิชาอื่น ๆ อาจจะมีเปลี่ยนแปลง เช่น สอนเรื่องแรงในวิชาฟิสิกส์ วิชาคณิตศาสตร์ต้องสอนเวกเตอร์ก่อน เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงอาจจะไม่สามารถเรียงลำดับระหว่างหลาย ๆ สาระวิชาได้ ครูแต่ละคนก็ต้องทำไปความรู้ เพื่อสอนเนื้อหาในอีกสาระวิชาหนึ่งก่อนด้วย...”

(ครู 6 สังกัด สพฐ., สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2552)

2.3. การใช้สื่ออื่น ๆ ประกอบหนังสือเรียน

“...นอกจากหนังสือเรียนแล้ว พี่ก็จะทำใบงาน ใบความรู้ บางทีก็สอนในห้องโสต ซึ่งจะใช้พาวเวอร์พอยท์ เสริมการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้เด็กสนใจมากขึ้น...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...ตอนนี้โรงเรียนส่งเสริมให้ครูใช้ e-learning ในการเพิ่มเติม และฝึกประสบการณ์ให้กับนักเรียน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่เยอะ ยังไงก็ยังไม่รู้การทำใบงาน ใบความรู้ไม่ได้ แต่ต้องเสียเวลาในการตรวจให้เด็ก คิดว่าอนาคตน่าจะดีกว่านี้...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

2.4. การใช้สื่อหนังสืออื่นเสริมหนังสือ

“...การแข่งขันในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยในปัจจุบันค่อนข้างสูง ทำให้การสอนตามเนื้อหาในหนังสือไม่พอแล้ว ครูจะต้องชวนขยายหาเพิ่มเติมจากหนังสืออื่น ๆ เช่น ข้อสอบเก่า หรือหนังสือจากสถาบันกวดวิชา เพื่อจะทำให้การเรียนการสอนครอบคลุมข้อสอบเข้า...”

(ครู 4 สังกัด สกอ., สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2552)

“...เด็กนักเรียนสมัยนี้ ไม่สนใจหนังสือเรียนอย่างเดียวแล้ว หากไม่เอาหนังสืออื่นมาสอน เช่น หนังสือภาษาอังกฤษ (Text book) เด็กก็จะไม่ค่อยสนใจ ยิ่งถ้าได้ไปเรียนในโรงเรียนกวดวิชา ยิ่งเกิดข้อเปรียบเทียบว่าทำไมที่โรงเรียนสอนแค่นี้ ทำให้ครูต้องหาเนื้อหาเพิ่มเติมจากหนังสืออื่น ๆ หรือสำนักพิมพ์อื่น ๆ มาส่วนเพิ่มเติม ถึงแม้ว่าจะเกินหลักสูตรกำหนดก็ตาม...”

(ครู 2 สังกัด สช., สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2552)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอนุรัักษ์ วงศ์แก้ว เกิดวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2524 สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต (คบ.) สาขาวิชา เคมี – วิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2546 ปัจจุบันเป็นครูโรงเรียนราชินี สังกัดการส่งเสริมการศึกษา เอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย